

Hvordan forstår og praktiserer prester i Nidaros bispedømme dåpssamtalen?

En kvalitativ empirisk undersøkelse blant 8 prester

Gunnar Einar Steingrímsson

Cand. Theol avhandling ved Det teologiske fakultetet

Veileder: Birgitte Lerheim, førsteamanuensis

FORDYPNINGSOPPGAVE I TEOLOGI

UNIVERSITETET I OSLO

Mai 2015

Hvordan forstår og praktiserer prester i Nidarosbispedømme dåpssamtalen?

En kvalitativ empirisk undersøkelse blant 8 prester

Av

Gunnar Einar Steingrimsson

Copyright Gunnar Einar Steingrímsson

2015

Hvordan forstår og praktiserer prester i Nidaros bispedømme dåpssamtalen?

Gunnar Einar Steingrímsson

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne avhandling er en empirisk studie som fokuserer på dåpssamtalen. Det har vært mye forsket på og skrevet om dåpssamtalen, men mest bare ut i fra hva foreldrene sier om og opplever dåpssamtalen. Derfor vil jeg mene at det mangler mer forskning på det hva prester sier om dåpssamtalen, og hvordan de opplever den.

I lys av dette valgte jeg å gjøre kvalitativ empiriske undersøkelse blant 8 prester i Nidaros bispedømme.

Forskningsspørsmålet som jeg valgte for denne undersøkelsen, og er samtidig problemstillingen i denne avhandling er:

”Hvordan forstår og praktiserer prester i Nidaros bispedømme dåpssamtalen?”

Jeg las en god del av det som andre har skrevet og forsket på i forbindelse med dåpssamtalen og prestens/kirkens møte med dåpsfamilier. Jeg har også lest om hva det er som gjenkjenner dagens foreldreskap og presterollen og prester i møte med mennesker.

I lyset av alt dette analyserte jeg svarene fra undersøkelsen min på kvalitativ måte etter manuell analyseprosess.

Mine funn ga meg den konklusjon at det ser ut som Nidaros-prestene jeg har undersøkt legger stor vekt på relasjonsbygging i sine dåpssamtaler, hvor de framstår som omsorgsfulle og opptatt av å skape trygghet hos familien med praktisk gjennomgang av dåpsseremonien. Disse prestene ser ut for å forstå viktigheten med dåpssamtalene til å formidle Guds elske og barmhjertighet via dåpsteologien, og til å skape relasjoner som kan føre til sterkere tilhørighet til kirken.

Nidaros-prestene ser ut for å ha tenkt gjennom det de gjør i dåpssamtalen, de er opptatt av å gjennomføre samtalen på en respektfull og ordentlig måte og har relasjonsbygging som hovedmål. Det ser ut som de går inn i dåpssamtalen med tanken: *”Kirka i Nidaros – Her hører vi til”*.

Forord

Etter å ha jobbet som prestevikar i 3 år og ha gjennomført en god del dåpssamtaler fant jeg ut at dåpssamtalen er noe som jeg har lyst til å se litt nærmere på.

Det finnes ingen mal for dåpssamtale, gitt av Kirkerådet. Men likevel er dåpssamtalen et viktigste møte som kirken har med unge småbarnsfamilier.

Dåpen og dåpssamtalen er et viktig møte mellom kirke og hjem, og skjer ofte når foreldrene er i ganske sårbar livsfase, de har nettopp fått et lite barn. I tillegg skal dåpssamtalen være en grunnstein i framtidens trosopplæring.

Jeg har selv mange spørsmål knyttet til dåpssamtalen; hva skal den inneholde? Hvor skal den være? Skal jeg ha samtale med flere en én familie om gangen? Går det an å få til dialog med foreldrene? Skal jeg be med dåpsfamilien? Etter å ha pratet mye med mine prestekolleger i Nord-Innherad prosti i de første dagene mine som prestevikar, og videre med andre prester gjennom praksis og stiftspraksis, om hvordan man skal gjennomføre en dåpssamtale, fant jeg ut at jeg er ikke alene med disse spørsmålene.

Derfor har jeg lyst til å finne ut hvordan prester forstår og gjennomfører dåpssamtalen. Om de gjør det på samme måte, eller om det er stor forskjell. I denne sammenheng er det også artig og viktig å se på hva foreldre sier om sin opplevelse av dåpssamtaler og sammenligne det med prestene sin opplevelse.

Jeg ønsker å takke min veileder, Birgitte Lerheim, for raushet, tillit og viktige innspill og korrigeringer. Jeg vil også takke ansatte på Nidaros bispekontor, fordi de var veldig behjelpelig med å hjelpe meg til å få til informanter til undersøkelsene min, og da vil jeg selvsagt takke mine 8 informanter for å gi tid og arbeid til å delta i undersøkelsen min. Videre vil jeg også takke alle mine arbeidskollegaer i Nord-Innherad prosti, folket i Beitstad-, Namdalseid-, og Statland menighet for inspirasjon og tålmodighet. Sist, men ikke minst vil jeg takke mine kjære kone Erla, og barna våres; Steini, Fridbjørg og Runar, for deres kjærlighet, raushet, tålmodighet og livsglede. Uten deres oppmuntring hadde dette ikke vært mulig.

Beitstad, 25.april 2015

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	Materiale	1
1.2	Disposisjon over oppgaven	3
2	Bakgrunn – Dåpen og dåpssamtalen	4
2.1	Den kristne dåp	4
2.2	Dåp i Den norske kirke	5
2.3	Dåpssamtalen i Den norske kirke	6
2.3.1	Målsetting med dåpssamtalen i Den norske kirke	7
2.4	Hva vet vi om kirkens møte med dåpsfamilier? – Dagens forskningsstatus	8
2.4.1	Ida Marie Høeg	9
2.4.2	Rune Øystese	12
2.4.3	Cecilie Holdø	14
2.4.4	Eva Marie Jansvik	16
2.4.5	Solveig Tinderholt	20
2.4.6	Ingvild Osberg	22
2.5	Min egen erfaring	26
2.6	Problemstilling	27
3	Teori – Hva vet vi om dagens familier og prester i møte med mennesker?	29
3.1	Dagens foreldreskap	29
3.2	Presterollen – prester i møte med mennesker	31
3.2.1	”Prester i religiøse livshistorier: Om menneskers oppfatninger av prester”	31
3.2.2	”Når folk møter prester”	33
3.2.3	”Fra katedral til børst. Teologers bidrag i et næringsliv i endring”	34
3.3	Hva betyr dåpen for dagens familie?	35
4	Metode	38
4.1	Kvalitativ metode	38
4.2	Forskningsetikk	40
4.3	Spørreundersøkelsen	40
4.3.1	Spørreskjemaet	42
4.3.2	Til slutt – et ideelt dåpssamtale?	49
5	Analyse og drøfting	50
5.1	Den kvalitative analyseprosessen	50
5.2	Analysen i praksis	51
5.3	Mine funn	52
5.3.1	Fast opplegg eller ikke?	53
5.3.2	Praktisk gjennomgang av seremonien	53
5.3.3	Teologisk perspektiv - dåpsteologien	55
5.3.4	Dåpssamtalen som dialog	57
5.3.5	Omsorg	59
5.3.6	Relasjonsbygging	60
5.3.7	Trosopplæring	64
5.3.8	Å velge dåp	66
5.3.9	Hvor er samtalen og når, og hvor lang tid tar den?	68
5.3.10	Hvor mange til samtale?	70

5.3.11	Positive og negative ting	71
5.3.12	Andre medarbeidere	74
5.3.13	Annen forskjell etter informantenes bakgrunn?	74
6	Konklusjon og avslutning	77
6.1	Konklusjon	77
6.2	Avslutning	79
6.2.1	Et ideelt dåpssamtale?	80
	Litteraturliste	82
	Vedlegg / Appendiks	85

1 Innledning

Til denne avhandlingen leste jeg en del avhandlinger og undersøkelser andre har gjort på dette feltet. De aller fleste har fokusert mest på foreldrenes sin opplevelse. Derfor finnes det ikke så mange undersøkelser og studier som forteller oss om hva prestene sier og mener om dåpssamtalen. Det er også viktig å se på kirken sin målsetning med dåpssamtalen og hva det er ment til å oppnås med dåpssamtalen.

1.1 Materiale

I mitt forsøk nå å skrive avhandling om hvordan prester forstår og bruker dåpssamtalen er det viktig å lese grundig gjennom det som andre har skrevet om samme tema. Her skal jeg liste opp den litteraturen jeg brukte mest.

Jeg henter inn materiale fra forskjellige bøker som har vært skrevet om dåpen og dåpssamtalen. Boken *Himmelgaven* fra 2002, er gitt ut av Den norske kirkes presteforening i samarbeid med IKO, Kirkerådet og Kataketterforeningen. Dette er en artikkelsamling med 12 forskjellige artikler som alle handler om dåpen og dåpssamtalen. Videre brukte jeg også bøkene *Våre tider i Guds hånd – kirkens tjeneste ved dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd* (red. Okkenhaug og Skjevesland) og *Vil du døbes på denne tro?*, skrevet av Jens Rønn Sørensen.

Artikkelen *Dåpssamtalen, en suksesshistorie?* skrevet av Rune Øystese og publisert i *Prismet* i 2013 bruker jeg mye. Der finnes viktig informasjon om dåpsforeldrenes opplevelse av dåpssamtalen og presten fra en undersøkelse Øystese gjorde på bloggsider.

Avhandlinger fra andre studenter er viktig å se på og lese. Der finnes mye stoff som er relevant til temaet i denne avhandlingen.

Ida Maria Høeg skrev i 2008 lang og detaljert PhD avhandling som har tittelen; *”Velkommen til oss” Ritualisering av livets begynnelse*. Denne avhandlingen har som mål å analysere hvordan nye og tradisjonelle måter til å ritualisere livets begynnelse på erfares, og der er dåpen en viktig del. Likevel tar Høeg ikke for seg dåpssamtalen i denne sammenhengen. Det synes jeg på en måte er veldig interessant!

I 2008 skrev Cecilie Holdø masteroppgave ved Menighetsfakultetet med tittelen; *Dåpssamtalen mellom det hellige og alminnelige –kirkens utfordringer i møte med unge foreldre i en postmoderne tid.* Denne avhandling handler om dåpssamtalen i Den norske kirke og hvordan den knyttes til dåpsopplæringsreformen. Hun kaller dåpssamtalen ”*en arena for samtale mellom hjem og kirke.*”¹

Eva Marie Jansvik skrev i 2009 spesiellavhandling til Cand.Theol grad, med tittelen; *Dåpssamtalen – det viktige første møte mellom foreldre og kirke.* I denne avhandlingen fant jeg mange viktige innspill til mitt arbeid. Jansvik fokuserer på kirkens kommunikasjon med dåpsforeldrene ut ifra det vi vet om deres livssituasjon og med fokus på relasjoner.

I 2013 skrev Solveig Tinderholt masteroppgaven *Dåp i dag. Foreldres motivasjon og opplevelse av å bringe barn til dåp – en kvalitativ empirisk undersøkelse.* I denne avhandlingen finnes et veldig interessant kapittel om dåpssamtalen og foreldrenes opplevelse av den.

Ingvild Osberg skrev oppgave ved Det teologiske fakultetet ved Universitet i Oslo i 2013 om dåpssamtalen. Hun er prest selv og brukte egen erfaring inn i oppgaven, noe som var interessant og viktig for meg å lese og se på i forbindelse med mitt arbeid om presters forståelse og praktisering av dåpssamtalen.

Kulturdepartementet publiserte i året 2000 utredningen ”*...til et åpent liv i tro og tillit*” – *Dåpsopplæring i Den norske kirke* (NOU 2000: 26). Dette er et viktig dokument å se på for å få innblikk i den utvikling som har vært innen Den norske kirke i forbindelse med trosopplæringen (dåpsopplæringen). Og i det sammenheng er også viktig å se på stortingsmelding nummer 7 fra 2003 med tittelen *Trusopplæring i ei ny tid*, og plan for trosopplæring i Den norske kirke fra året 2010.

Når det gjelder å få kunnskap og kjennskap om prester i møte med mennesker leste jeg 3 artikler i boken *Møteplass for presteforskning. Prester i norsk kirke- og samfunnsliv* fra året 2002.

Den svenske Lucas Forsberg var også veldig behjelpelig i forbindelse med å finne ut hva som kjennetegner dagens småbarnsfamilier. Hans artikkel *Engagerat föräldraskap som norm och praktik* fra 2010 var en god lesning derom.

¹ Holdø, 2008 s.31

Videre brukte jeg flere forskjellige kilder i forbindelse med metode og analysering.

1.2 Disposisjon over oppgaven

Jeg vil disponere denne avhandlingen slik:

Kapittelet etter dette handler litt om dåpen i teologisk sammenheng, hvordan dåpen og dåpssamtalen har kommet til innen den norske kirke og hvilken målsetning kirken har med dåpssamtalen. Jeg skriver om tidligere forskning om kirkens møte med dåpsfamilier og forteller litt om min egen erfaring. Ut fra dette formes problemstillingen.

I kapittelet der etter kan vi lese om det vi vet om dagens foreldreskap og hva som kjennetegner dagens småbarnsfamilier. Her kan vi også lese hva vi vet om presterollen, om prester i møte med mennesker.

I metodekapittelet forteller jeg om den metoden jeg bruker til min undersøkelse og analyse. Jeg skriver om forskningsetikk og forteller så om spørreundersøkelsen jeg sendte ut til 8 prester og prosessen med den.

I lyset av det jeg allerede har skrevet vil jeg i neste kapittel analysere og drøfte mine funn fra undersøkelsen jeg gjorde blant prester i Nidaros bispedømme.

Og i siste kapittelet skriver jeg om min konklusjon av alt dette og noen avslutnings ord.

2 Bakgrunn – Dåpen og dåpssamtalen

I dette kapitlet skal jeg skal fortelle hvorfor jeg har valgt denne oppgaven. Jeg skriver litt om den kristne dåp slik den finnes i Det nye testamentet og om dåp i Den norske kirke. Jeg presenterer hva vi vet allerede om dåpssamtalen og kirkens møte med småbarnsfamilier, men det finnes en del undersøkelser og stoff om dette møtet. For det arbeidet fokuserer jeg på noen forskjellige avhandlinger og artikler som blir presentert underveis. Likevel finnes ikke så mange studier som tar utgangspunkt i presters bruk og erfaring av dåpssamtalen. De fleste studiene fokuserer mest på foreldrenes opplevelse av møtet med kirken/presten. Derfor ønsker jeg i denne avhandling å fokusere akkurat på presters bruk og erfaring av dåpssamtalen og prøver å bidra med noe derom.

2.1 Den kristne dåp

Dåpen er noe som dreier seg om grunnlegging av kirke og kristendom og den markerer starten på det kristne liv (Rom 6,3-5). Derfor kan vi si at dåpen har en nøkkelrolle i kristendommen og her henviser jeg til dåpsbefalingen i Matt 28 og massedåpen på pinsedag i Apg 2.² Samtidig er dåpen en grunnleggende port inn i kirken, og i Kirkelovene §3.1 sies at dåpen konstituerer tilhørigheten til kirken³ og i dåpen forenes mennesker med Kristus.

Jesus selv ble døpt og det kan vi lese om i for eksempel Matt 3,13-15. Jeg vil mene at i det nye testamentet finnes tre forskjellige typer av dåp:

1. Den dåp som døperen Johannes døpte til.
2. Den dåp Jesus fikk.
3. Den kristne dåp.

Det er klar forskjell mellom dåpen som døperen Johannes døpte til og den dåp vi døper i Den norske kirke, hvor vi døper i treenighetens navn.⁴ I Apg 19,2-4 kan vi lese om at Johannesdåpen var en dåp til omvendelse (se også Apg 2,38). Og det var jo akkurat den oppgaven Johannes hadde, å utfordre folk til omvendelse og forkynne at frelseren kommer snart, at himmelriket er nær (jfr. Matt 3,1-3; Joh 1,6-9 og Matt 3,11). Det finnes kristne grupper som skiller mellom dåp i vann og dåp i Den hellige ånd (Pinsevenner for eksempel), men vår lutherske teologi sier at det finnes bare en dåp, og derfor er det ikke forskjell mellom

² Dokka, 2002, s.57

³ Kirkeloven §3.1 (2013)

⁴ I Faderens, Sønnens og Den hellige ånds navn

dåp i vann og dåp i Den hellige ånd (1.Kor 12,13; Joh 3,5). Dåpen som vi har i kirken i dag formidler frelse i troen på Jesus Kristus mens dåpen som døperen Johannes døyte formidlet ikke frelse men behovet for omvendelse. Og i sin forkynnelse pekte Johannes videre på Jesus og troen på ham som den endelige frelseskilde.⁵

Men hvorfor skulle Jesus da døpes? Han som ikke hadde synd? Vi kan si at Jesus i sin dåp bekjenner vår synd og i sin dåp tar han på seg vår synd som vi legger av oss i dåpen, fordi døperen Johannes sa da Jesus hadde steget opp av vannet; "Se der Guds Lam som bærer verdens synd" (Joh 1,29b). Jesu dåp markerte begynnelsen av hans tjeneste og Gud bekreftet med en røst fra himmelen at Jesus er hans Sønn (Matt 3,17; Luk 3,22.).

Døperen Johannes døyte omvendelsesdåp, og akkurat som Johannes sin omvendelsesdåp peker fram mot Jesus og forsoningen som snart skulle komme, så peker vår dåp tilbake på Jesus, og forsoningen som har skjedd, en gang for alle.⁶

2.2 Dåp i Den norske kirke

På 1200 tallet var det vedtatt å innføre kristendommen som eneste religionen i Norge hvor alle skulle leve etter kristen tro og kristne normer, og kirken skulle stå helt sentralt i alt dette. Måten til å integrere barn i kirke og samfunn var å døype det og det skulle skje i de første leveukene. Fram til året 1771 var det påbudt med lovverk å døype barnet i løpet av første levedagene, senere innen rimelig tid. Døpsplikten fortsatte helt fram på begynnelsen av 1900-tallet og forsvant i praksis når konfirmasjonstvingen var opphørt i 1914. I dag bestemmer foreldrene selv hvis og når barnet deres skal døpes.⁷

I alle samfunn finnes tradisjoner til å markere overganger i livet med ritualer. Her i Norge har kirken tradisjonelt vært ritualforvalter gjennom livs- og dødsritualer (dåp, konfirmasjon, vielse, gravferd). Men likevel finnes andre muligheter uten for kirken, for eksempel Human-Etisk Forbund som ble stiftet i 1956. Derfor kan vi si at foreldre i dag har et valg mellom flere alternativ enn bare de kirkelige ritualene. På grunn av dette kan vi anta at når foreldre kommer til kirken for at barna deres skal bli døpt, da har de bevisst valgt kirkelig dåp.⁸

⁵ Bjørdal, 1997 s.61-63

⁶ Bjørdal, 1997 s.61-63

⁷ Høeg, 2008 s.67-68

⁸ Kulturdepartementet, 2000 <<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2000-26/id143250/?docId=NOU200020000026000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=4>>, Lest den 24.mars 2015. Se også: Høeg, 2008 s.9

I dåpen får vi av nåde fra Gud håp om evig liv. Vi blir rensset fra vår synd og død (som det sies i dåpshandlingen), for i dåpen blir vårt ”gamle menneske” drept og begravet med Kristus. Med Kristus skal vi stå opp igjen og vi blir født på ny til et liv med ham. I vannet drukner det gamle mennesket og vi står opp fra vannet som et gjenfødt kristent menneske, født på ny til et liv sammen med Jesus Kristus.⁹ Og det er et faktum at størstedelen av Den norske kirkens voksne medlemmer ble døpt i løpet av sitt første leveår.

Størstedelen av dem som tilhører Den norske kirke bærer barna sine til dåp, men dåpstallene synker og noen sier at dåpen er i motvind og i november 2014 var det holdt et seminar for prester i Nidaros bispedømme med overskriften ”*Dåp i motvind?*”. Men i 2013 ble 6 av hvert 10 barn døpt i kirken. Dåpstallene har sunket med 10% på 5 år.¹⁰

2.3 Dåpssamtalen i Den norske kirke

Men hva med dåpssamtalen? De fleste er jo enig om at dåpssamtalen er et veldig viktig møteplass mellom kirken/presten og småbarnsforeldre og størstedelen av prester innen Den norske kirke har dåpssamtale med foreldrene til barnet som skal døpes (eller med den som skal døpes hvis det er et voksent menneske). Jeg kjenner ingen prest som ikke har dåpssamtaler, så jeg tror at her har kirken ganske god skikk på det. Dåpen er jo i dag den første delen av kirken sin plan for trosopplæring fra 2010¹¹ (men i 1991 ble *Plan for dåpsopplæring* innført i Den norske kirke).¹²

De første planmessige forsøkene til å gjøre dåpssamtalen til et breddetiltak var på 1960-tallet, og på 1970-tallet ble dåpssamtalen mer og mer vanlig og ble etter hvert til en fast ordning som skal ta plass i forkant av selve dåpsgudstjenesten. I sin tid var det et ønske fra kirken sin side å fokusere på og vektlegge mer ansvarlig og enhetlig dåpspraksis i menighetene. Derfor ble det viktig for kirken å vise foreldrene hva den stod for og gi foreldrene mer kunnskap om dåp og dåpsopplæring så foreldrene ikke bare valgte å døpe barnet uten å tenke over hva det betydde. Og samtidig ønsket kirken å få til en åpen og god kommunikasjon mellom kirke og hjem.¹³ Gjennom hele kirken sin plan for trosopplæring ser man at dåpen står helt sentralt og er et utgangspunkt for hele trosopplæringen fordi i dåpen blir vi født på ny til å leve et liv i

⁹ Fossum, 1997 s.41. Se også: Bjørdal, 1997 s.61-63

¹⁰ Isaksen, 2014 <<http://www.lutherskkirketidende.no/index.cfm?id=412784>>, Lest 26.mars 2015

¹¹ ”*I dåpen blir vi født på ny til liv i Kristus. Trosopplæring er å legge til rette for at den dømte kan leve og vokse i et livsforhold til den treenige Gud*”. Kirkerådet, 2010, s.4

¹² Kirkerådet, 2010 s.3

¹³ Holdø, 2008 s.29-30

Kristus.¹⁴ Derfor kan vi si at på noen tiår har kirken klart å etablere dåpssamtalen som det breddetiltaket som når flest hjem,¹⁵ fordi denne samtalen er det tiltak innen Den norske kirke som favner flere av en målgruppe, og slik har dåpssamtalen blitt institusjonalisert som tradisjon i vår kirke og ”blitt en arena for samtale mellom hjem og kirke.”¹⁶

2.3.1 Målsetting med dåpssamtalen i Den norske kirke

Den norske kirke har hatt tydelige formuleringer om målsetting med dåpssamtalen og disse har endret seg etter hvert. Utredningen gitt av Bispemøtet våren 1982 sier at dåpssamtalen handler om å gi foreldrene forståelse for hva dåpen betyr for barnet og dem selv, hvor dåpssamtalen ble betraktet som den normale praksis i forbindelse med dåp. Den har sitt egenverdi, men må ses som ett ledd i en større plan for dåpspraksis og dåpsopplæring.¹⁷ Vi kan også lese at NOU 2000: 26 (Norges offentlig utredninger, nr.26 om Dåpsopplæring i Den norske kirke fra året 2000) legger større vekt på at dåpssamtalen skal bygge relasjoner framover det å formidle kunnskap. Men likevel er den kristne oppdragelsen tydelig sett i fokus.¹⁸ I stortingsmelding om trosopplæringen fra 2003 finnes også målsetting for dåpssamtalen:

”Dåpssamtalen handlar om kva barnet kan vente seg av kyrkja, og det ansvaret foreldra/dei føresette og fadrane får. Samtalen er viktig for både heimen og kyrkja. Foreldra blir kjende med presten som skal utføre dåpshandlinga. Presten får kontakt med den einskilde heimen. Foreldra får innsyn i kyrkja si tru om dåpen, og presten i kva forventningar, haldningar og motiv foreldra har i samband med dåpen. Dåpssamtalen er eit viktig kontaktpunkt mellom heimen og kyrkja.”¹⁹

Men hvordan forstår og praktiserer prestene da dette breddetiltaket som dåpssamtalen er? Er dåpssamtalen brukt som en arena for samtale, forkynnelse, opplæring og sjelesorg?²⁰ Eller er den bare en oppgave til som presten må gjøre i en travel arbeidsdag?

I kirken sitt nyeste dokument om plan for trosopplæring fra 2010 kan vi lese hvor stor vekt som er lagt på dåpssamtalen:

”Kontakten i forbindelse med dåp er et godt utgangspunkt for samvirke mellom menighet og hjem gjennom hele oppveksten. Det sentrale fokuset disse årene er informasjon og samarbeid rundt dåpsdagen og dialog om hvordan hjemmet, faddere og menigheten kan

¹⁴ Kirkerådet, 2010 s.3-14

¹⁵ Øystese, 2013 s.155

¹⁶ Holdø, 2008 s.31

¹⁷ Bispemøtet, 1982 s.79

¹⁸ Øystese, 2013 s.161 - 162

¹⁹ Kulturdepartementet, 2003 < <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/stmeld-nr-7-2002-2003-/id196490/?docId=STM200220030007000DDDEPIS&ch=1&q=>> , Lest den 30.mars 2015

²⁰ Holdø, 2008 s.16

*samarbeide om oppfølging av dåpen. Å støtte foreldrene/foresatte og motivere dem til å innarbeide vaner der tro praktiseres i hjemmet, gjennom aftenbønn, bordbønn, høytidsmarkering og dåpsdagsmarkering, er sentrale målsettinger.*²¹

Det står derfor klart fra kirken sin side at dåpssamtalen spiller en nøkkelrolle i trosopplæringen og er derfor en veldig viktig handling i prestedtjenesten generelt. ”Det store undret skjer i dåpshandlingen, ikke i dåpssamtalen” sier Hans Arne Akerø²², og det er helt rett. Det er selve dåpen som er den store handlingen, men dåpssamtalen skal være en god forberedelse for det. Og på grunn av hvor viktig en handling dåpen er må vi ha og tilby en god dåpssamtale. Det er viktig at kirken kommuniserer til bredden av dåpsfamilier om hva dåpen egentlig innebærer kirkelig sett, men samtidig er det veldig viktig å ivareta dåpens folkelige tradisjoner.²³

Informasjon til dåpsfamilien via dåpssamtalen er en viktig del, men samarbeid, dialog, støtte og motivasjon til trosopplæring i hjemmet skal være hovedfokuset med dåpssamtalen. Vi kan derfor forvente:

*”at et hovedpoeng med dåpssamtalen blir relasjonsbygging og motivering av foreldre til en kristen oppdragelse; at foreldre og menighet blir kjent med hverandre og det felles ansvar og oppgaver de har i forbindelse med oppdragelsen av barnet.*²⁴

Samtalen skal gi foreldrene forståelse hva de gir sitt ”ja” til når de står med barnet ved døpefonten i kirken og videre skal det være sammenheng mellom samtalen, dåpen og videre trosopplæring.²⁵

2.4 Hva vet vi om kirkens møte med dåpsfamilier? –

Dagens forskningsstatus

I Norges offentlig utredninger, nr.26 om Dåpsopplæring i Den norske kirke fra året 2000 (NOU 2000: 26) leser vi at 90% av dåpsforeldrene møter til dåpssamtalen.²⁶ Denne utredning er jo 15 år gammel, men i Nidaros bispedømme står folkekirken ganske sterkt så jeg tror at disse tallene kan godt stemme fortsatt i Nidaros. Bispemøtet sin utredning fra 1982 viser at de

²¹ Kirkerådet, 2010 s.19-20

²² Akerø, 2002 s.195

²³ Kulturdepartementet, 2000 <<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2000-26/id143250/?docId=NOU200020000026000DDDEPIS&ch=1&q=>>, Lest den

²⁴ Øystese, 2013 s.162

²⁵ Holdø, 2008 s.31-32

²⁶ Kulturdepartementet, 2000 <<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2000-26/id143250/?docId=NOU200020000026000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=4>>, Lest den 24.mars 2015

korte dåpssamtalene ikke fungerer så godt, for samtalen blir ikke så personlig og sensitiv når det er satt av kort tid til den.²⁷ Vi vet derfor at dåpssamtalen er et viktig møtested for åpen dialog med dåpsforeldrene om selve dåpen, ikke minst hvis kirken ønsker å skape tilknytting til dem og engasjere dem utover selve dåpshandlingen. Det er viktig å gi samtalen den tid den trenger og at samtalen skal legge vekt på å skape åpenhet, tillit og trygghet mellom kirken og hjemmet hvor kirken lytter til foreldrenes behov og bekrefter dem,²⁸ men i NOU 2000: 26 sier:

*”I denne sammenhengen er det ikke bare det som sies fra kirkens side som er viktig. Det er også vesentlig hvordan folk blir møtt.”*²⁹

Kommunikasjon må være åpen i begge retninger fordi enveiskommunikasjon stenger for en god samtale. Det er viktig å vise positiv interesse for folks historie og livssituasjon i en dialog med gjensidig respekt og anerkjennelse som kan videre gi muligheter for ny erkjennelse.³⁰

Men er det sann som foreldrene til dåpsbarna opplever dåpssamtalen og dette møte med kirken? Det har vært gjort en del undersøkelser som handler om dåpssamtalen. Men de fleste av disse handler om foreldrene sin opplevelse av denne samtalen så studier som viser hva prestene mener om samtalen og hvordan de bruker den er ikke så mange.

2.4.1 Ida Marie Høeg

Ida Marie Høeg skrev i 2008 en omfattende avhandling (411 sider) om ritualisering av livets begynnelse. Hennes avhandling har som mål å analysere hvordan nye og tradisjonelle måter å ritualisere livets begynnelse på erfares.³¹ Hun bestemte seg å fokusere på den tradisjonelle handlingsformen barnedåp og tre forholdsvis nye alternativer til barnedåp; navnefesten til Human-Etisk-Forbund, og nyreligiøse og private navnefester. Hun bestemte seg for å tilnærme seg saken med intervjuer med ni foreldrepar som har døpt barnet sitt, fire som har valgt navnefesten til Human-Etisk-Forbund og tre som valgte nyreligiøse navnefester og tre foreldrepar som har hatt private navnefester.³²

²⁷ Bispemøtet, 1982 s.80-81

²⁸ Holdø, 2008 s.17

²⁹ Kulturdepartementet, 2000 <<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2000-26/id143250/?docId=NOU200020000026000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=4>>, Lest den 24.mars 2015

³⁰ Kulturdepartementet, 2000 <<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2000-26/id143250/?docId=NOU200020000026000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=4>>, Lest den 24.mars 2015

³¹ Høeg, 2008 s.7-8

³² Høeg, 2008 s.9

Hennes mål med å sammenligne ritualiseringer fra fire sosiale felt var å oppnå høyere grad av nyansert kunnskap om deltakerens forhold til ritualiseringene enn det hun ville ha greid ved ikke å sammenligne.³³ Høeg hevder at betingelsene for kollektiv religiøs tenkning og handling har forandret seg i de siste 10 årene i Norge, derfor vil hun fokusere på fire forskjellige ritualiseringer av livets begynnelse.³⁴ Og på side 11-12 i avhandlingen kan man se at hun har formulert veldig mange forskningsspørsmål med et vidt perspektiv.

I teoretisk grunnlag for avhandlingen beskriver Høeg foreldrenes rituelle erfaringer fra dåp, humanistisk, nyreligiøs og privat navnefest hvor hun har fokusert på foreldrenes helhetsinntrykk, følelser og tanker fra de rituelle handlingene.³⁵ Videre har hun sett på hvordan foreldrene oppfatter dåp og navnefest og hvordan de gjengir sine fortolkninger. Høeg har lagt vekt på å presentere foreldrenes generelle opplevelser, hva som var viktig for dem, hva de anså som positivt og kritikkverdig og hvordan de fortolker handlingene.³⁶ På denne måten har hun prøvd å analysere hva som danner rammene for og innholdet i erfaringene med dåp og navnefest, men dåpsforeldrene har gjennomgående en positiv opplevelse av dåpsgudstjenesten.³⁷

Høeg har forklart hva det er som foreldrene legger til grunn for denne erfaringen og hvordan dåpsfølget og presten preger erfaringene. Videre har hun forklart foreldrenes fokus på dåpsfølget, de fysiske betingelsene for ritualiseringene og noen av de rituelle handlingene.³⁸ Hun peker på forskjellen som finnes blant foreldrenes opplevelser og fortolkninger, og hva det er som har betydning for dem. Hun forklarer foreldrenes rituelle erfaringer av navnefestene og hva det er som gir inntrykk og opplevelser. Men både dåpsforeldre og navnefestforeldre er opptatt av fellesskapene som ritualisering av velkomsten for barnet skaper.³⁹ Høeg har

*”behandlet foreldrenes ulike tilnærming til hvilken betydning religion eller livssyn har hatt i navnefestene, og foreldrenes refleksjoner rundt det rituelle.”*⁴⁰

³³ Høeg, 2008 s.11

³⁴ Høeg, 2008 s.341-342

³⁵ Høeg, 2008 s.12

³⁶ Høeg, 2008 s.198

³⁷ Høeg, 2008 s.198

³⁸ Høeg, 2008 s.198

³⁹ Høeg, 2008 s.198

⁴⁰ Høeg, 2008 s.198

Høeg har lagt vekt på hvordan foreldrene har opplevd, forstått og utformet ritualiseringene. Målet hennes var å få fram *”særtrekk og karakteristikk ved foreldrenes rituelle erfaringer”*.⁴¹ Og hun finner ut at utforming, erfaring, utførelse og fortolkning henger sammen.⁴² Det er jo klart at foreldre erfarer ritualiseringen på forskjellige måter. For flere av foreldrene som valgte navnefest, gikk ritualet ut på å ønske barnet velkommen, ønske barnet velkommen til livet, velkommen til verden, velkommen til samfunnet, til familie og slekt. Mens en del av dåpsforeldrene sin fortolkning handler mer om at *”dåpsgudstjenesten synliggjør og skaper fellesskap som barnet inngår i.”*⁴³ En annen del av dåpsforeldre tolker dåpshandlingen på den måten at barnet går inn et fellesskap, medlemskap av Den norske kirke; altså at dåp er innvielse i Den norske kirke og *”barneløftet”* i gudstjenesten symboliserer det.⁴⁴

Det var felles erfaring for dåpsforeldrene og de som valgte nyreligiøs navnefest at de har tro på at disse handlingene har *”transformerende karakter”*, at barnet gjennomgår en forandring.⁴⁵ Spesielle mødre oppfatter dåpsritualet slik at i dåpen får barna litt mer av Guds omsorg og litt mer av Guds nærhet enn de ville ha fått om de ikke var døpt.⁴⁶ Men de nyreligiøse foreldrene forstår navnefesten som *”en helhetlig styrking av barnets kropp og personlighet”* som skjer gjennom en Gud eller guddommelig kraft eller energi.⁴⁷ Høeg konkluderer, at de nyreligiøse navnefestritualiseringene kan tolkes som et forsøk på å oppheve splittelsen mellom det religiøse og sekulære og se det fysiske, psykiske og åndelige som en udelelig helhet.⁴⁸

For de fleste foreldrene fungerer dåp og navnefest som allianseritualisering, ritualiseringer som endrer hverdagen til noe spesielt.⁴⁹

*”Midt i dåpens og navnefestenes spenninger mellom fest og høytid, moro og alvor, glede og engstelser, ønsker som innfris og hensyn som tas, handler foreldrene og de andre deltakerne i sammenhenger som gir disse dagene særpreg.”*⁵⁰

⁴¹ Høeg, 2008 s.341

⁴² Høeg, 2008 s.342

⁴³ Høeg, 2008 s.342-343

⁴⁴ Høeg, 2008 s.343

⁴⁵ Høeg, 2008 s.346

⁴⁶ Høeg, 2008 s.347-348

⁴⁷ Høeg, 2008 s.348

⁴⁸ Høeg, 2008 s.349

⁴⁹ Høeg, 2008 s.353-356

⁵⁰ Høeg, 2008 s.356

Høeg sin avhandling er veldig detaljert og presis. Men uansett lurer jeg på hvorfor hun ikke tok med inn i undersøkelsen mer om dåpssamtalen og forberedelse for navnefest, noe som er så viktig i denne sammenheng? Likevel er det viktige saker Høeg er innpå når hun skriver om prester i møte med dåpsfølget og det ser ut som at hennes konklusjon er at prester kan forsterke en positiv opplevelse men han har ikke makt i den grad at han kan ødelegge en dåpsopplevelse.⁵¹ Noen av dåpsforeldrene forklarer hvordan presten bør være. Han skal ha en glad og lett tone og

*”gjøre menigheten glad til sinns, spesielt når det er en dåpsgudstjeneste, og da primært understreke for menigheten den spesielle dagen det er for dåpsfølget”.*⁵²

Men når presten oppleves negativ av dåpsfølget ser det ut som de prøver å finne andre element i dåpsgudstjenesten som gjør den til en positiv opplevelse.⁵³

I en fotnote i avhandlingen finner vi noe om dåpssamtalen (det er det eneste i hele oppgaven på 411 sider som handler om dåpssamtalen). Der påpeker Høeg at når presten kommenterte at dåpsforeldrene ikke var gift ble det opplevd av flere på negativ måte. At deres sivile status blir negativt omtalt i kirken ga dårlig eller negativ opplevelse av dåpssamtalen. Men dette passer akkurat med det som Rune Øystese peker på i sin artikkel hvor han studerer det som dåpsforeldre skriver på bloggsider om sin opplevelse av dåpssamtaler.⁵⁴

2.4.2 Rune Øystese

I en artikkel i Prismet fra 2013, forteller Rune Øystese⁵⁵ om en veldig interessant studie han gjorde på bloggsider på internettet. Han søkte etter ordene ”dåpssamtalen” og ”blogg”. Etter forhåndsdefinerte filtre fikk han et godt utvalg av bloggsider der han studerte foreldres opplevelse av dåpssamtalen.

I begynnelsen av sin artikkel peker Øystese på at tidligere undersøkelser om dåpssamtalen viser at flertallet av dåpsforeldre synes dåpssamtalen var en positiv opplevelse, hvor den praktiske forberedelsen til dåpshandlingen var det de likte best.⁵⁶ Øystese sin studie konfirmerer dette, men denne positive praktiske forberedelsen handlet ofte om detaljer; hvor i kirken dåpsfamilien skulle sitte, i hvilken rekkefølge barna skulle døpes der det var flere en ett dåpsbarn, hvem skulle holde barnet og hvordan, og så videre. Det var også ganske mange

⁵¹ Høeg, 2008 s.113

⁵² Høeg, 2008 s.114

⁵³ Høeg, 2008 s.114-117

⁵⁴ Øystese, 2013 s.161

⁵⁵ Rune Øystese er førstelektor ved NLA Høgskolen i Bergen

⁵⁶ Øystese, 2013 s.157

foreldre som foretrekker å ha dåpssamtalen i kirken i stedet for hjemme, og i dette fokuset på praktiske detaljer spiller det kanskje en stor rolle. Relasjonsbygging er også noe som er viktig og den opplevelsen når presten ”ser” dåpsbarnet er noe som fungerte bra.⁵⁷

I denne undersøkelsen Øystese gjorde kom det fram at ganske mange foreldre gruer seg litt til dåpssamtalen dersom de ”*beveger seg i ukjent terreng og vet ikke hva de kan vente seg*” og spenningsnivå for dåpssamtalen er høyt.⁵⁸ De fleste forteller at til tross for at de var nervøse gikk møtet veldig greit og mange sier at dåpssamtalen gjorde at de nå gleder seg til selve dåpsdagen. Men denne positive forventningen til dåpsgudstjenesten var ofte resultat av et positivt møte med presten, som mange har stor respekt for. Jeg synes det er også er interessant å lese at det spiller liten rolle for foreldrenes tilfredshet med disse samtalene, om de har møtt presten hjemme, på prestekontoret, i kirken eller i grupper.⁵⁹

I Øystese sin studie er det likevel ikke alle foreldre som er fornøyd med dåpssamtalen. Foreldre som kommer med barn til dåp for andre eller tredje gang synes ofte at dåpssamtalen ikke er lagt opp etter deres situasjon og foreldre beskriver også dåpssamtalen negativt når presten stiller spørsmål om samboerskap/giftemål eller om hvor dypt religiøs foreldrene er. Men når temaet om giftemål er tatt opp i dåpssamtalen, er det sannsynligvis på grunn av at prestene selve synes det viktig etter som kirkelige dokumenter som beskriver målsetting for dåpssamtalen tar ikke opp dette temaet.⁶⁰

Jeg mener at dåpen er den største vigselen/ordinasjonen av alle, derfor skal dåpssamtalen være gjennomført på ordentlig måte, hvor foreldrene får spørsmål de kanskje forventer. Dette peker Øystese også på i sin artikkel, at dåpsforeldrene forventet å snakke om hvorfor de ønsker at barnet skal bli døpt.⁶¹ Dåpssamtalen må derfor også være plattform hvor foreldrene selv kan stille spørsmål, kanskje spørsmål som prestene ikke har svaret på, og det må de også være forberedt på. Så det blir derfor mange tema og målsettinger som skal oppfylles i dåpssamtalen når vi forener kirken sin målsetting og foreldrene sine egne forventinger til dette møtet.⁶²

⁵⁷ Øystese, 2013 s.157-166

⁵⁸ Øystese, 2013 s.160

⁵⁹ Øystese, 2013 s.160-161

⁶⁰ Øystese, 2013 s.156-168

⁶¹ Øystese, 2013 s.164

⁶² Øystese, 2013 s.163

2.4.3 Cecilie Holdø

Cecilie Holdø skrev masteroppgave i året 2008 ved Menighetsfakultetet. Den har tittelen *”Dåpssamtalen mellom det hellige og alminnelige –kirken utfordringer i møte med unge foreldre i en postmoderne tid.”* Denne oppgaven handler om dåpssamtalen i Den norske kirke og dåpsopplæringsreformen. Dåpssamtalen samler hvert år mellom 45 -50.000 dåpsforeldre.⁶³ Med så stor oppslutning har denne samtalen blitt til det tiltak innen Den norske kirke som favner de fleste av en målgruppe, og slik har dåpssamtalen blitt institusjonalisert som tradisjon i vår kirke og *”blitt en arena for samtale mellom hjem og kirke.”*⁶⁴

I sin oppgave gir Holdø gode og viktige opplysninger om historien/prosessen av målsetting med dåpssamtalen fra kirken sin side. Det ble viktig for kirken å vise foreldrene hva den sto for og gi foreldrene mer kunnskap om dåp og dåpsopplæring så foreldrene ikke bare valgte å døpe barnet uten å tenke over hva det betydde. Samtalen skal gi foreldrene forståelse for hva de gir sitt ”ja” til når de står med barnet ved døpefonten i kirken og videre skal det være sammenheng mellom samtalen, dåpen og videre trosopplæring.⁶⁵

Kirken ønsket å få til åpen og god kommunikasjon mellom kirke og hjem hvor dåpssamtalen kunne bli selve grunnsteinen i en framtidig dåpsopplæringsplan for det enkelte barn.⁶⁶ Holdø mener at foreldrene sin egen opplevelse av dåpssamtalen vil ha stor betydning for om de kommer igjen til kirken til å la barnet sitt delta i den dåpsopplæring som den lokale kirke tilbyr. På grunn av dette vil Holdø kalle dåpssamtalen for *en døråpner.*⁶⁷ Men samtidig spør hun veldig aktuelt spørsmål når hun skriver:

*”Hvordan kan kirken best ta vare på dåpssamtalen, og hvordan kan kirken bruke den slik at foreldre opplever den meningsfull, og dermed får lyst til å komme tilbake til kirken?”*⁶⁸
*Så Holdø sin problemstilling i denne oppgaven er: ”Hvordan kan dåpssamtalen være en døråpner for dåpsopplæringen i Den norske kirke?”*⁶⁹

I oppgaven går Holdø ganske mye inn på Eva Reimers sitt materiale om dåpsforeldrenes tanker, om dåpen og dåpssamtalen. Men Eva Reimers har vært pastor i Svenska Missionsförbundet og underviser ved universitetet i Göteborg og har gjort store undersøkelser i

⁶³ Holdø, 2008 s.78

⁶⁴ Holdø, 2008 s.31

⁶⁵ Holdø, 2008 s.31-32

⁶⁶ Holdø, 2008 s. 5-6, 29-30

⁶⁷ Holdø, 2008 s.6

⁶⁸ Holdø, 2008 s.6

⁶⁹ Holdø, 2008 s.15

Sverige om dåpssamtalen. Holdø bruker også ganske mye stoff fra KIFO spørreundersøkelsen *Folkekirke* fra året 2000 og Ida Marie Høeg sitt materiale, samt NOU 2000; 26 ...*til et åpent liv i tro og tillit*.

Holdø forteller også litt om egen erfaring av dåpssamtaler, da hun på 80-tallet jobbet som kateket og gjennomførte en del dåpssamtaler. Hennes opplevelse var at det praktiske som var knyttet til selve dåpsgudstjenesten var det punktet hvor hun fikk kontakten med foreldrene. Det var ikke når hun fortalte om teologien bak dåpshandlingen, i formidling av kunnskap om dåpsopplæringen eller i opplysningene om hvilke aktiviteter menigheten hadde å tilby småbarnsforeldre. Og på grunn av det spurte hun seg selv om dette var egentlige en samtale, eller et infomøte.⁷⁰

En viktig del av oppgaven handler om presters sin erfaring av dåpssamtalen. I 1999-2000 reiste Holdø rundt til prester på ulike steder i landet og framhente erfaringer av dåpssamtalen og ideer til forbedringspunkter. Dette ble ikke en autorisert, empirisk undersøkelse, men heller et ledd i en refleksjonsrunde og var sånn sett en kvalitativ undersøkelse som ga del i manges presters erfaringer og tanker.

Resultatet av denne refleksjonsrunde synes jeg er veldig viktig å ta med seg og kombinere de med foreldrenes tanker om god dåpssamtale når en skal sette opp ”forskrift” for et ideell dåpssamtale.

Det viste seg at de fleste prestene bruker 30-45 minutter på dåpssamtalen og de fleste var fornøyd med det. Nesten halvparten hadde samtale i barnets hjem (og da tok samtalen lengre tid). Den andre halvparten gjennomførte samtalen på kontoret, men ganske få brukte kirkerommet til samtalen. Her var det ikke noen klar forskjell mellom by og bygd. De som dro heim til familien mente at det var lettere å få til en samtale på en arena der foreldrene var tryggere. Men likevel syntes noen prester det være praktisk å bruke kirkerommet, spesielt med hensyn til praktisk gjennomgang av det som skulle skje i selve dåpsgudstjenesten.

Dessuten ga kirkerommet anledning til lystenning, skriftlesning, sang og bønn. Flere prester trodde foreldrene ønsket mest praktisk informasjon i dåpssamtalen og de aller fleste brukte å gjennomgå dåpsliturgien og kombinerte det med teologien bak dåpen. Veldig få sa at de ba i dåpssamtalen, mange vegret seg for dette da de var redde for å virke påtrengende. Det var få prester som brukte tid til å snakke om dåpsopplæringen på grunn av manglende tid, men de fleste delte ut dåpslys. Noen prøvde å finne humoristisk innfallsvinkel på at foreldrene skulle

⁷⁰ Holdø, 2008 s.4

gå inn i ekteskap⁷¹ (noe som er interessant, fordi Rune Øystese i sin undersøkelse fant at folk likte ikke når presten prøvde dette⁷² og Høeg peker på det samme i sin avhandling⁷³). Prestene sa at det viktigste i dåpssamtalen var å skape trygghet og tillit, noe som dåpsforeldre også nevner som viktig sak i forbindelse med dåpssamtalen og det passer absolutt med kirken sin målsetting med dåpssamtalen.⁷⁴ Prestene nevner også at det er viktig å skape dialog og forklare teologien men samtidig synes de at det er noe av det vanskeligste i selve dialogen og den største utfordringen.⁷⁵

Holdø sin konklusjon er at kirken ønsker å spille på lag med foreldrene. Dåpssamtalen er en arena for relasjonsbygging hvor kirken ønsker å få dialog med hjemmet hvor kirken bekrefter hjemmet som den viktigste arena for trosopplæringen. Samtalen skal være dialog hvor begge parter har noe å bringe inn, og at begge kommer til ordet. Dette kan gi bedre forståelse, og en bedre kommunikasjon.⁷⁶ Prestene synes dåpssamtalen er et vanskelig tiltak, stort sett på grunn av knapp tid, men likevel syntes de dåpssamtalen er en flott mulighet til å komme i kontakt med unge hjem. Dåpssamtalen lever fortsatt, og Holdø sier at *”foreldrene har ikke sviktet”*, og der tror jeg at hun mener at hjemmet fortsatt er den viktigste arenaen for trosopplæring, samtidig som *”prestene har holdt ut”*.⁷⁷ Hun mener at dåpssamtalen burde evalueres i lys av dåpsopplæringsreform og som slik blir den fortsatt en døråpner for dåpsopplæringen i hjemmet og videre i menigheten.⁷⁸

2.4.4 Eva Marie Jansvik

Eva Marie Jansvik skrev i 2009 avhandling i religionspedagogikk som har tittelen:

”Dåpssamtalen – det viktige første møte mellom foreldre og kirke”.

I denne avhandlingen peker Jansvik på hvordan kirken møter og kommuniserer med dåpsforeldrene ut ifra det vi vet om deres livssituasjon og med fokus på relasjoner. Prestens rolle er viktig og også det å involvere flere medarbeidere i dåpssamtalen, men hennes egen erfaring fra stiftspraksis av dåpssamtalen er at hun syntes det var vanskelig å snakke med

⁷¹ Holdø, 2008 s.33-34

⁷² Øystese, 2013 s.167-168

⁷³ Høeg, 2008, fotnote nr.48 s.117

⁷⁴ Holdø, 2008 s.17, 34

⁷⁵ Holdø, 2008 s.35-38

⁷⁶ Holdø, 2008 s.13-18, 68

⁷⁷ Holdø, 2008 s.78

⁷⁸ Holdø, 2008 s.78-81

foreldre om tro og dåpens innhold. Denne erfaring deler hun med flere prester som synes at dåpssamtalen er krevende og utfordrende, og mange synes de ikke når gjennom til foreldrene med det som de ønsker å formidle om dåpsteologien og kristen oppdragelse.

På grunn av dette ønsker hun å se på hvorfor dåpssamtalen oppleves så utfordrende for prestene og hvorfor den ikke fungerer som en inngangsport til menighetens og troens liv, og hvorfor menighetene ikke klarer å fange opp familiene som aktive medlemmer.⁷⁹

Bakgrunnen for dåpssamtalen sier Jansvik være bakgrunnen for sin avhandling; *”konflikten mellom prestens og dåpsforeldrenes forventning til dåpen og trosopplæringen i Den norske kirke”*.⁸⁰ Jansvik er opptatt av hvordan kirken og kirken sine medarbeidere kan møte dåpsfamiliene på en best mulig måte, en måte som gir dem tilhørighet. Hun ønsker videre å se prestens rolle i dåpssamtalen, og hvordan kirken tar imot dåpsfamilien og følger opp dåpsbarnet gjennom trosopplæringen inntil ett år etter dåpen.⁸¹

Relasjon er ett nøkkelord hos Jansvik når hun fokuserer på det første møtet i mellom kirken og dåpsfamilien, og hvordan kirken inviterer dåpsfamilien og involverer den i menighetens liv. Her spiller presten også en stor rolle og hun ønsker å se på hvordan presten fokuserer på relasjonsbygging gjennom dåpssamtalen og involverer medarbeidere i arbeidet.⁸²

Problemstillingen i Jansvik sin avhandling er derfor: *”Hvorfor og hvordan skal presten gjøre menighetens dåpssamtale relasjonsbasert?”*⁸³

I sin avhandling bruker Jansvik hermeneutisk metode, basert på normative tekster og empiriske undersøkelser og til sitt arbeid bruker hun forskjellig stoff. Hun henter også inn informasjon fra undersøkelser om dåpsforeldre; hvem er de? Hva kjennetegner de? Hvordan er det å være småbarnsforeldre i Norge i dag? Og hvilken forventninger har de til kirken og hvordan opplever de kirken i forbindelse med dåp?

Jansvik ønsker å komme med konkret forslag om en ideell dåpssamtale og hun tar utgangspunkt i forslag fra Cecilie Holdø sin masteravhandling i kirkelig undervisning: *”Dåpssamtalen mellom det hellige og alminnelige – kirkens utfordringer i møte med unge*

⁷⁹ Jansvik, 2009 s.2-4

⁸⁰ Jansvik, 2009 s.6

⁸¹ Jansvik, 2009 s.6-7

⁸² Jansvik, 2009 s.8

⁸³ Jansvik, 2009 s.9

foreldre i en postmoderne tid”⁸⁴ Men Jansvik mener at dersom årsaken til de aller fleste dåpsforeldre kommer med barna sine til dåp er tradisjon, og prat om dåpsteologien for dem kanskje er uinteressant, da må kirken tenke nytt rund dåpssamtalen så den kan fungere som inngangsporten til videre trosopplæring. Kirken må ta dåpssamtalen og dåpsforeldrene på alvor men samtidig må den ta seg selv også på alvor og det budskapet som skal formidles.⁸⁵

I avhandlingen fokuserer Jansvik på presten sitt trefoldige lederskap; presten som symboliserende, samhandlende og strategisk leder i menigheten. Hvor han utøver lederskap enten i gudstjeneste og de kirkelige handlingene, eller i forskjellige oppgaver utenfor kirkerommet. På grunn av dette er det avgjørende at presten utøver sitt lederskap i relasjon til andre mennesker.

Det symboliserende lederskapet er når presten som liturg og predikant; først og fremst i gudstjenesten, men også i dåpssamtalen.

Strategisk ledelse handler om å ha et mål og legge en plan for å nå dit. Strategisk ledelse er fellesskapsarbeid hvor presten må lytte til andre ideer som finnes omkring virksomheten og gi rom for nye ideer. Jansvik mener at i dåpssamtalen må presten også bruke strategisk ledelse hvis han ønsker å utvikle dåpssamtalen, hvor målet er å møte dåpsfamilien og invitere dem inn i livet i menigheten.

Samhandlende lederskap handler om å ha evnen til samhandling og å bidra til samhandling mellom mennesker og grupper i kirken, og dersom prester ønsker å involvere flere medarbeidere i dåpssamtalen / møte med mennesker som kommer med barna sine til kirken for dåp, er det viktig å bruke samhandlende lederskap.⁸⁶

*”Presten kan bruke samhandlende lederskap for å oppnå at hun står sammen med flere medarbeidere i oppgaven med å ta imot dåpsfamilien og dåpsfølget på en god møte og til å komme med invitasjoner.”*⁸⁷

Relasjon og relasjonsbygging er et viktig begrep hos Jansvik. Men relasjon er et verktøy til å påvirke andre. Jansvik ser på relasjonsteori knyttet til samhandling i yrkessammenhenger, men presten må ha kunnskap om hvordan han skal bygge relasjon når han møter dåpsfamilien i en yrkessammenheng. Men relasjonskompetanse handler først og fremst om å være seg selv når du møter og skal arbeide med andre mennesker.⁸⁸

⁸⁴ Jansvik, 2009 s.8

⁸⁵ Jansvik, 2009 s.60

⁸⁶ Jansvik, 2009 s.15-18

⁸⁷ Jansvik, 2009 s.19

⁸⁸ Jansvik, 2009 s.19-28

Jansvik ser på og forklarer litt om dagens foreldre og familieliv her i Norge. Det viktigste er at Norge blir et stadig mer flerkulturelt samfunn. Det har vært store endringer på familielivet fra 1970-tallet med hensyn til; utdanning, i hvilken alder foreldre får sitt første barn (og hvor mange barn de får), livsløpskarriere spiller også en stor rolle. Tidsaspektet er veldig viktig for foreldre, at de har tid for barnet og kvinner ser på fødselspermisjonen som et velferdsgode. Økonomisk aspektet er også viktig.⁸⁹

Når det gjelder dåpssamtalen mener Jansvik at den ikke først og fremst skal handle om at kirken informerer, men at kirken bør starte med å bekrefte det foreldrene kommer med. Hvis kirken snakker med dem om hva det innebærer at de er foreldre og at barnet er et menneske, tror hun at kirken kommer inn på rett vei. Og dersom presten har ansvaret for å ha dåpssamtale i forbindelse med dåpen blir det prestens oppgave å sørge for at dåpsfamilien får et godt møte med kirken. Da er det presten som må ta initiativ hvis han ønsker å gjøre noe med dåpssamtalen.⁹⁰

Som symbolperson spiller presten en viktig rolle, fordi det er nettopp presten folk møter i dåpssamtalen og i gudstjenesten, men presten alene kan ikke bygge relasjon til alle som kommer til kirken ved dåp. Derfor må presten påvirke flere og involvere flere i arbeidet med dåpssamtalen og være en samhandlende leder i menigheten. Samarbeid om dåpssamtalen krever relasjonskompetanse og selvinnsikt og det krever at presten lytter til det som andre kommer fram med. Presten må tørre å være leder men samtidig være åpen for anders kreativitet og evner, og han må være tydelig og ryddig i sin ledelse og ta ansvar. Det er viktig at flere medarbeidere slipper til i arbeidet med dåpssamtalen men det kreves også en leder. Dersom presten er den som utfører dåpshandlingen er det kanskje naturlig at presten blir denne lederen.⁹¹

Involvering er også et begrep som er viktig hos Jansvik. Hun mener at hvis kirken sitt ønske er at dåpsfamilien skal oppleve seg vel tatt i mot og velkommen i menigheten må de få følelsen at kirken er deres. Hun mener at dette burde være en viktig del av dåpssamtalen.⁹²

Jansvik mener at dåpssamtalen først og fremst er en forberedelsessamtale hvor foreldrene ønsker informasjon om det som skal skje i gudstjenesten, og ut i fra det mener Jansvik at

⁸⁹ Jansvik, 2009 s.29-31

⁹⁰ Jansvik, 2009 s.40-42

⁹¹ Jansvik, 2009 s.45-46

⁹² Jansvik, 2009 s.50

dåpssamtalen bør foregå i kirken. Hun legger vekt på at som forberedelse skal dåpssamtalen handle om involvering av dåpsfølget i gudstjenesten, noe som kan føre til sterkere opplevelse av dåpsgudstjenesten.⁹³

I sin konklusjon legger Jansvik vekt på at i dåpssamtalen må kirken kommunisere om

*”at vi ønsker å involvere dåpsfamilien i menighetens felleskap og bistå i trosopplæring. Vi inviterer, formidler, med tilstedeværelse og nærhet ønsker vi å bygge relasjoner”*⁹⁴

hvor presten må være nær og tilstede. Presten skal være symbolperson overfor dåpsfamilien og dåpsfølget, men samtidig skal han være en samhandlende leder, fordi han

*”har en unik mulighet til å involvere flere medarbeidere i dåpsarbeidet og på den måten bidra til økt fokus på relasjonsbygging. Prestens relasjonskompetans og evne til samhandling er helt sentral i møte med og i samarbeid med mennesker.”*⁹⁵

Det er i relasjonene Gud møter oss og relasjoner binder sammen kirken og verden. Kirken må selv praktisere relasjonsbasert arbeid og presten må jobbe i lag med andre medarbeidere i dåpsarbeidet og dåpsfamilien må få flere tilbud enn bare denne ene dåpssamtalen. Presten og kirkens medarbeidere skal bygge relasjoner til dåpsforeldrene.⁹⁶

2.4.5 Solveig Tinderholt

Solveig Tinderholt skrev i 2013 en veldig interessant avhandling, bygd på en kvalitativ empirisk undersøkelse om dåp og foreldrenes motivasjon og opplevelse av å bringe barn til dåp.

I min presentasjon av Tinderholt sin avhandling fokuserer jeg bare på kapitlet om dåpssamtalen i hennes oppgave. Tinderholt observerte tre dåpssamtaler med fem dåpsfamilier. De foregikk på kirkekontoret og hun bruker dåpsforeldrenes opplevelse og reaksjoner som innfallsvinkel, ikke det som presten formidlet.

Tinderholt påpeker at det er likevel vanskelig å skille mellom kirken og presten da foreldrene vanligvis ikke gjør det. *”Presten er kirken”*.⁹⁷ Men hovedfokuset er likevel på dåpsforeldrenes opplevelse, -ikke på presten. I disse samtalene inntok fleste foreldrene en passiv rolle.⁹⁸

⁹³ Jansvik, 2009 s.55-56

⁹⁴ Jansvik, 2009 s.60

⁹⁵ Jansvik, 2009 s.61

⁹⁶ Jansvik, 2009 s.61

⁹⁷ Tinderholt 2013, s.48

⁹⁸ Tinderholt 2013, s.48-50

I samtalene fokuserte presten på det praktiske i forbindelse med selve dåpshandlingen og dåpsgudstjenesten, men han snakket også om den rollen som foreldrene tar på seg- å oppdra barnet i en kristen tro. Foreldrene likte å få klar og tydelig praktisk gjennomgang av seremonien. For dem var forberedelsen et viktig sak de satte pris på.⁹⁹

Sekularisering er noe som skjer i vårt daglige postmoderne samfunn på individnivå, derfor kan det å treffe en prest man ikke kjenner og skal snakke om religiøse spørsmål, som for mange er ganske privat, kan skape en viss spenning og stress på forhand. Derfor er det viktig at presten er rolig og avslappa. Og når presten prøvde å aktivisere dåpsfamiliene i dåpsgudstjenesten fikk han positive tilbakemeldinger. For eksempel at søsken tørker hodet til dåpsbarnet, bære inn kors i prosesjonen i begynnelsen av gudstjenesten.¹⁰⁰

Det ser ut som presten i disse samtalene klarer å skape deltakende fellesskap rund dåpsgudstjenesten hvor dåpsfamiliene opplever avslappende mottakelse og trygghet gjennom oppmuntring til deltakelse.

*”Når kirkegjengerne står fram foran forsamlingen og leser en bibeltekst eller bærer korset i inngangsprosesjonen, kan det forståes som en bekjenneshandling, en tilslutning til religionen eller offentliggjøring av tro, det motsatte av privatisering. Samtidig kan man si det er en måte å møte individualiseringstrenden på. Presten er seremonimester i kirken helt utvilsomt, men enkeltindivider står frem og bidrar i gjennomføringen. De får en rolle, gir sitt personlige bidrag. Slik blir de tydeligere integrert i det kristne fellesskapet som menigheten utgjør, og slik ivaretar og tilpasser kirken seg til ei ny tid der enkeltindividet står i sentrum.”*¹⁰¹

Dette synes jeg veldig interessant og viktig, spesielt her i Nidaros hvor ”folkekirketanken” er veldig sterk. Nidaros bispedømme har arbeidet etter en strategisk plan som fikk overskriften: **”Kirka i Nidaros - her hører vi til”**.

Når presten snakket om dåpen og teologisk forståelse av dåpen var det noe som gjorde inntrykk på foreldrene, spesielt når han snakket om at barna har vært Guds barn helt fra unnfangelsen, Gud har allerede tatt de i sin favn. Barnet blir feiret for det som det er og gjennom dåpen blir det del av et større fellesskap. Det at barnet er bekreftet for å være det det er, er veldig viktig for foreldrene.¹⁰²

⁹⁹ Tinderholt 2013, s.49

¹⁰⁰ Tinderholt 2013, s.50-51

¹⁰¹ Tinderholt 2013, s.51

¹⁰² Tinderholt 2013, s.52-55

Det som skapte meste spenning i samtalerne var når presten spurte foreldrene hvorfor barna deres skulle døpes. Dette opplevdes litt vanskelig for foreldrene, men likevel var vel dette spørsmålet kanskje forventet. I de samtalerne Tinderholt observerte svarte foreldrene at grunnen for at de bærer barna sine til dåp var enten; tro eller tradisjon.¹⁰³

Informantene til Tinderholt var fornøyde med dåpssamtalen

*”særlig prestens grundige gjennomgang av det praktiske vektlegges som positivt. Ved å fokusere på dette trykker presten deltakerne og alminneliggjør deres eventuelle usikkerhet.”*¹⁰⁴

Og de beskrev prestens rolle:

*”avslappet, ansvarlig for liturgien, tålmodig og grundig i gjennomgangen av ritualene er det som sitter igjen som positivt” ... “Presten har ikke lenger den samme autoriteten som før, men hans svar og evne til dialog venter skepsis til tillit.”*¹⁰⁵

Etter å ha lest igjennom det Tinderholt skriver om sin observasjon av disse samtalerne får jeg følelsen av at denne presten har en veldig klar målsetting med dåpssamtalen; å bygge relasjoner og involvere dåpsfamiliene i menighetens fellesskap. Presten er inne på dåpens teologi men likevel bekrefter han/hun foreldrenes mening med dåpen. Og det ser ut som at presten møtte foreldrene der som de er og bekreftet dem, for eksempel i et spørsmål om arvesynd / det å bli del av kirken.¹⁰⁶

Jeg synes det er bra at presten utfordrer foreldrene med spørsmålet om hvorfor de skal la barna bli døpt. For meg ser det ut som at noen av foreldrene hadde forventet dette spørsmålet og det er også i tråd med min egen erfaring av dåpssamtaler når jeg spør dette spørsmålet. Etterpå reagerte bare et par på dette som et vanskelig spørsmål, men likevel syntes de at dette spørsmålet burde presten ikke droppe. Tinderholt kommer frem til at de fleste synes dette spørsmålet veldig privat, og derfor kanskje et vanskelig spørsmål å svare på i møte med en person du ikke kjenner.¹⁰⁷

2.4.6 Ingvild Osberg

Ingvild Osberg skrev oppgave ved Det teologiske fakultetet ved Universitet i Oslo i 2013 og hun brukte mest stoff fra Trond Skard Dokka, Cecilie Holdø, *Dåpspraksis og dåpsopplæring*

¹⁰³ Tinderholt 2013, s.56-57

¹⁰⁴ Tinderholt 2013, s.62

¹⁰⁵ Tinderholt 2013, s.64

¹⁰⁶ Tinderholt 2013, s.54-55

¹⁰⁷ Tinderholt 2013, s.63-64

fra 1982, Kari Veiteberg, Eva Maria Jansvik, Eva Reimers, Solveig Tinderholt, Ida Marie Høeg.

Osberg er prest og har selv erfaringer med dåpssamtalen, noe som hun generelt opplever på en hyggelig måte hvor hun tror hun klarer å skape god kontakt og relasjon til foreldrene. Hun sier at hennes utgangspunkt er gleden over barnet, men likevel har hun ofte følelsen av at hun er ikke helt fornøyd med samtalene. Hun opplever seg i kamp mellom *”et ønske om å skape gode relasjoner og et ønske om å formidle kunnskap om dåpen.”*¹⁰⁸ Fordi hun opplever at samtalene går tregere hvis hun fokuserer på dåpens innhold, tradisjoner og symboler. Derfor prøver hun å stille spørsmål til foreldrene, spørsmål som er nært dem og da kan samtalen kanskje begynne å flyte naturlig.¹⁰⁹

Osberg påpeker at dåpen er en feiring av et nytt liv, sett i et større sammenheng. Men hun spør seg hvor stor tid av dåpssamtalen hun kan bruke til å forklare og reflektere over kirkens tolkninger av det som skjer i dåpen?¹¹⁰

Osberg beskriver en samtale hvor hun som prest treffer 3 familier samtidig i kirken. Hun viser dem hvor de skal sitte og det er de samme plassene de skal sitte på under gudstjenesten, på disse plassene har hun lagt litt materiale; en bok til foreldrene.. Så her begynner hun straks med det praktiske i forbindelse med dåpsgudstjenesten, og samtidig forteller hun litt om kirkens kvinneside og mannsside. Hun spør straks om familiene har noe spørsmål, men det har de ikke, så hun går rett over til gjennomgåing av gudstjenesten. Denne gjennomgåing gjør hun detaljert og spør ofte underveis om det er noe familiene lurte på. Hun prøver også å utfordre dåpsfamiliene til å lese dåpstekster men får lite respons.

Hun spør parene om de var enige om at barnet skulle døpes og denne gangen svarer alle ja. Hun mener at spørsmålet er åpent og trygt. Osberg forteller videre at dåp av små barn er en tradisjon som går langt til bake, helt til disiplene. Hun beskriver dåpen som feiring av et nytt menneske og at i dåpen løfter vi fram barnet bokstavelig og i overført betydning og hun snakker om dåpens forpliktelse og forventingen til de som bærer sine barn til dåp; å oppdra barna til liv i den kristne forsakelse og tro. Hun peker på boken foreldrene får i gave og viser dem tekster og sanger der. Hun snakker om trosopplæring, det som kirken tilbyr, samtidig som den viktigste trosopplæringen foregår i hjemmet.

Hun spør om disse parene har noen aftenbønnetradisjon og et av parene pleier å synge om

¹⁰⁸ Osberg, 2013 s.3

¹⁰⁹ Osberg, 2013 s.3

¹¹⁰ Osberg, 2013 s.3

kvelden. Hun spør også om dåpskjolen, hvem har sydd den? Er det historie bak den? Osv. Til slutt spør hun litt mer om familiene og hva søsken kan bidra med under dåpshandlingen. Samtalen er over på mindre enn en time.

Osberg sier hun selv ikke er helt fornøyd med samtalen. Hun kulle gjerne ha fått til mer dialog men hun syntes stemningen var lett og hyggelig.¹¹¹

Underveis kom det opp noen kommentar fra meg selv når jeg leste denne beskrivelsen på samtalen:

- Hvis du som foreldre møter på et dåpssamtale til ukjent prest sammen med 2 andre par du ikke kjenner, tør du da å si fra hvis du ikke er enig med samboeren/ektefellen din om dåpen?
- Er det kanskje bedre å begynne med å spørre litt om familien? Og i Osberg sin oppgave kan jeg ikke se i hennes fortelling at hun fokuserer så mye på selve dåpsbarnet (som hun på side 3 sier at barnet skal ha hovedfokus og utgangspunktet er gleden over barnet).¹¹²
- Kunne hun ha prøvd å skape mer relasjon og kontakt helt i begynnelsen slik at foreldrene opplever at hun har interesse i dem og barnet deres? Ikke bare spør om de har spørsmål og så gå rett inn på praktiske delen.
- Kan det hende at spørsmålene kommer fra foreldrene når presten har klart å bygge opp tillit, og har ”ufarliggjort” situasjonen?

Osberg finner ut at med dåpssamtalen vil kirken sikre seg et informert samtykke fra foreldre. Samtalen er derfor nødvendig for opplæring og informasjon om dette informerte samtykke som gis ved døpefonten. Kirken har høye ambisjoner for dåpssamtalen og den har mange gode intensjoner, men fra begynnelsen av har det vært tvil om at det er mulig å nå målene i et samtale som foregår på under en time. Osberg peker på at kirken har fått omfattende planer for trosopplæring men fortsatt ikke klart å løse utfordringen med selve dåpssamtalen.¹¹³

Osberg påpeker at småbarnsforeldre må møte på flere samtaler enn dåpssamtalen, for eksempel; helsestasjonen, barnehage og skole.

Til tross for forskjellige undersøkelser sier Osberg at vi vet ganske lite om hvordan foreldrene opplever denne dåpssamtalen og hun vil mene at møtet med kirken i dåpssamtalen

¹¹¹ Osberg, 2013 s.4-5

¹¹² Osberg, 2013 s.3

¹¹³ Osberg, 2013 s.6-11

og i selve dåpen flyter sammen og ikke kan skilles fra hver andre. Men det finnes mer stoff om foreldrenes sin opplevelse av selve dåpen.¹¹⁴

Osberg forteller at Eva Reimers i sin avhandling fra 1995 at presten tok opp 70-80 (90)% av samtale tiden i dåpssamtalen, og at Tinderholt gjorde undersøkelse på 5 foreldrepar hvor de beskrev at de likte best den praktiske gjennomgangen, fordi det gav dem trygghet. Spørsmål som går rett på begrunnelse for dåpen syntes foreldrene vanskelige. Hos Høeg drar Osberg fram det at uansett om foreldre har bestemt kristen dåp til barna sine, bærer deres kunnskap om kirkens dåpsteologi preg av liten interesse. Dåpshandlingen er mer for dem en tradisjon og del av den kristne kultur.¹¹⁵

Osberg sier selv om dåpssamtalen:

*”Jeg vil bli kjent med familien, gi dem informasjon om dåpsgudstjenesten og om dåpens innhold, om menighetens trosopplæringstilbud. Selv om jeg ikke har en fysisk liste foran meg, ser jeg en liste inne i hodet. Hvis jeg samtidig har ambisjoner om dialog, er det ikke mulig. En slik samtale blir i hovedsak en monolog”.*¹¹⁶

Dette er helt i samsvar med det hvordan hun beskriver dåpssamtale som hun har med 3 familier og hennes følelser etter samtalen hvor hun synes selv at samtalen var mer som monolog, og hun var ikke helt fornøyd.¹¹⁷

Involvering er nøkkelordet i gudstjenestereformen i 2011, hvor mange andre enn presten skal involveres i gudstjenesten og det gjør gudstjenesten rikere. Hvis dåpsfamilien skal *involveres* i dåpsgudstjenesten må det forberedes i dåpssamtalen. Men det er ikke bare for selve dåpsgudstjenesten det er viktig å involvere dåpsfamilien. Hele trosopplæringen er knyttet opp til det og der er dåpssamtalen utgangspunktet.¹¹⁸

Osberg spør til slutt om dåpssamtalen kanskje ligner på en veiledningssamtale? Men hun vil jo meine at den er noe annet enn det. En samtale hvor presten tar imot dåpsfamilien og har fokus på dem og det som skjer der og da, men også har fokus på dåpsgudstjenesten som kommer litt senere. Presten tar ansvar for det møtet dåpen og dåpssamtalen er.¹¹⁹

¹¹⁴ Osberg, 2013 s.8

¹¹⁵ Osberg, 2013 s.9-11

¹¹⁶ Osberg, 2013 s.11

¹¹⁷ Osberg, 2013 s.5

¹¹⁸ Osberg, 2013 s.12

¹¹⁹ Osberg, 2013 s.13

Underveis kom opp noen spørsmål hos meg når jeg las Ingvild Osberg sin oppgave:

- Etter det som jeg har lest her og hos flere; kan det hende at kirken sin målsetting med dåpssamtalen er for stor til at det kan rammes inn i et samtale på en time? Er det mulig å bygge relasjoner, tillit og trøst samtidig som presten skal informere, øve og formidle? Alt på en time?
- Burde vi tenke dåpssamtalen annerledes? Kanskje som kurs med flere familier og flere medarbeidere, og så personlig samtale med familien når det nærmer seg dåpsdagen? Akkurat som ganske mange har begynt med?
- Hennes utgangspunkt med dåpssamtaler er gleden over barnet (3) men når hun beskriver dåpssamtale som hun hadde, da kan man ikke finne noe der hvor hun fokuserer spesielt på denne gleden. Burde hun i sine dåpssamtaler legge mer vekt på dette, og dermed fokusere mer på familien og bekrefte dem (noe som dåpsfamiliene synes er viktig)?

2.5 Min egen erfaring

Dåp var min første kirkelige handling som prestevikar når jeg begynte for 3 år siden. Etter denne aller første dåpshandlingen min begynte jeg å tenke veldig mye på hvordan skal man ha et dåpssamtale? Jeg spurte mine kolleger i prostiet og fikk nesten like mange forskjellige svar som de er mange. Noen syntes det var best å ha samtale med en familie om gangen mens andre syntes mye bedre å samle sammen noen foreldrepar. Noen vil ha samtalen hjemme hos dåpsfamilien mens andre vil ha den i kirken eller på prestekontoret / kirkekontoret. For noen var dåpssamtalen først og fremst en forklaring og gjennomgang av seremonien (dåpshandlingen) mens andre la stor vekt på forkynnelse gjennom dåpssamtalen og trosopplæring. Så jeg oppdaget ganske fort at det var en forskjell på hvordan prester forstår og praktiserer dåpssamtalen.

Min opplevelse og erfaring fra å møte en familie med et lite baby hvor foreldrene har tatt dette valget at barnet deres skal døpes, er helt fantastisk, og jeg tror at der må vi som er ansatt i kirken være ydmyke og inkluderende i vårt møte med dåpsfølget. I dag kan vi ikke lenger se på dette valget som en selvfølge og ganske ofte ligger en sterk levende tro bakom dette valget. Derfor synes jeg at dåpssamtalen er en samtale som vi, som er ansatt i kirken, skal ta på stort alvor. Her får vi anledning til å møte, ganske ofte, unge familier som er på vei ut i

livet, og på denne veien tror jeg at kirken ønsker å gå sammen med disse familiene. Vi møter også foreldre som kanskje har fått sitt 3. eller 4. barn, men det synes at vi skal ta det på like stort alvor som første barn. Fordi dåpssamtalen setter mange i nærkontakt med kirken og evangeliet¹²⁰ uansett hvor mange barn de har fra før. Ja vi kan si at dåpssamtalen er et institusjonalisert møtepunkt, fordi den når mange og har en form og et innhold som kirken i sin tid har gitt den.¹²¹

Jeg vil meine at dåpssamtalen ikke skal være prestens monolog. Det heter dåps-*samtale*, og den må oppleves slik. Men likevel har sikkert mange prester opplevd at det er ganske mange foreldre som kanskje ikke har så mye på hjertet, eller kanskje de har det men er ikke vant til å snakke om det?¹²² Derfor er viktig at dette ikke er en monolog, men en samtale hvor foreldrene kan få lov til å si det de ønsker å si og lov til å ikke si det de ikke ønsker å prate om. Derfor er viktig at presten er godt forberedt for dåpssamtalen og kan gi god tid, akkurat som i andre type samtaler. Foreldrene har også forberedt seg, og det må vi ikke undervurdere. Foreldrene har forberedt seg på den måten at de har fått et barn. De har valgt et navn til barnet og de har tatt kontakt med prest/kirkekontor og avtalt dåpsdag og dåpssamtale. De bestemmer hvem skal være faddere og hvem skal bære barnet til dåp, pluss at veldig mange har familiefest etterpå hvor det feires at barnet ble døpt. Det er mye som foreldrene må ha kontroll på, så derfor skal vi ikke tro at foreldrene kommer til dåpssamtalen uforberedt¹²³, men kanskje kommer de ikke alltid forberedt på den måte som prestene har forberedt?

2.6 Problemstilling

Ut fra alt dette er det klart at kirken bruker mye ressurser på dåpssamtalen og i sin artikkel kommer Øystese fram med et godt poeng når han spør: "*hva som oppnås gjennom denne satsingen?*"¹²⁴ Dette spørsmålet må kirken stille seg og det finnes mange som har gransket foreldrenes erfaring fra dåpen og dåpssamtalen. Men i denne oppgaven skal jeg prøve å se på de som sitter ved den andre siden av bordet; prestene. Hva er deres erfaring av dåpssamtalen, og hvordan bruker de dåpssamtalen?

¹²⁰ Bjørdal, 1997 s.52

¹²¹ Akerø, 2002, s.171-172

¹²² Bjørdal, 1997 s.53-54

¹²³ Sørensen, 2011 s.20-23

¹²⁴ Øystese, 2013 s.155

Ut fra disse tankene skal problemstillingen i denne oppgaven være: ***"Hvordan forstår og praktiserer prester i Nidaros bispedømme dåpssamtalen?"***

3 Teori – Hva vet vi om dagens familier og prester i møte med mennesker?

Dåpssamtalen er et møte mellom prest/kirke og småbarnsfamilier. Dette kapittelet handler om hva det er som kjennetegner dagens småbarnsfamilier og hva vi vet om prester i møte med mennesker. Altså; presterollen og foreldreskap.

I dette kapittelet bruker jeg en artikkel fra den svenske Lucas Forsberg om engasjert foreldreskap og tre artikler fra boken *Møteplass for presteforskning – Presten i norsk kirke- og samfunnsliv*. Til slutt fokuserer jeg litt på det hva dåpen betyr for dagens familie og som utgangspunkt bruker jeg NOU 2000:26 til det arbeidet.

3.1 Dagens foreldreskap

Lucas Forsberg gjorde forskning på foreldreskap og foreldrerollen når han observerte 8 foreldrepar i Sverige i 2010.

Engasjert foreldreskap kan sees på i vårt samfunn som en kulturell norm for foreldreskap. Det innebærer at foreldrene har ansvar for sine barn, de skal bruke mest mulig tid med sine barn og de skal klare å bygge opp et nært forhold til dem. Undersøkelsen viser også at barnas aktiviteter påvirker og styrer foreldrenes daglige rutine.

Engasjert foreldreskap finner vi for eksempel når foreldre engasjerer seg i det som er knyttet til skolen, fordi skolen i Sverige (akkurat som i Norge) ønsker at foreldrene engasjerer seg i det som barna deres gjør i skolen og deres læring og utvikling, eller når foreldreskapet får uttrykk i media.¹²⁵

Men fra 1960-tallet har det blitt store endringer på foreldrerollene i forbindelse med at mødre i stor grad har fått seg utdanning og økt tiden til yrkesarbeid betydelig. Det betyr at fedre måtte delta mer aktivt i arbeidet innenfor hjemmets vegger dersom mødre har redusert husarbeid kraftig. Men likevel er fedres økning i husarbeid ikke tilsvarende til reduseringen blant mødre.¹²⁶ Regjeringen i Sverige lanserte et politisk program i 1964 som hadde likestilling som uttalt mål, hvor både mødre og fedre skulle ha lik mulighet til å være nær og oppdra sine barn. Fedre var invitert til å bli involvert og engasjere seg i omsorgen for sine barn de første seks månedene i barnets liv. Dagens regjering i Sverige bekrefter dette i sitt fokus på likestilling og legger vekt på at både kvinner og menn skal ha mulighet til å

¹²⁵ Forsberg, 2010 s.78-79

¹²⁶ Jansvik, 2009 s.31

kombinere yrkesarbeid med familielivet og få hverdagspuslespillet til å gå opp, og forskninger viser at mødre i Sverige ønsker å ha mulighet til å kombinere vellykket karriere med innholdsrikt familieliv.¹²⁷

Eva Marie Jansvik ser også på og forklarer litt om dagens foreldre og familieliv her i Norge i sin avhandling. Hun forteller at det viktigste er at Norge blir et stadig mer flerkulturelt samfunn fra det som det var og det har vært store endringer på familielivet fra 1970-tallet med hensyn til; utdanning, i hvilken alder foreldre får sitt første barn (og hvor mange barn de får) og livsløpskarriere som spiller også stor rolle. Tidsaspektet er veldig viktig for foreldre, at de har tid for barnet og kvinner ser på fødselspermisjonen som et velferdsgode, men småbarnsfamilier har en travel hverdag. De har det mer travelt enn familier i andre livsfaser og har mindre tid til fritidsaktiviteter. Det økonomiske aspektet er også viktig.¹²⁸

Engasjert foreldreskap er den kulturelle norm som idealiserer foreldrenes ansvar, forhold og relasjoner med sine barna. Tid *med* barnet og tid *for* barnet kan forstås på forskjellig måte, men begge setter barnet i sentrum og faller derfor under det som vi kaller engasjert foreldreskap. Husarbeid og barneomsorg er viktig men de fleste foreldrene i undersøkelsen forsøker å bruke god tid med sine barn og ønsker å utvikle nære relasjoner med dem.¹²⁹ Forskjellen mellom tid *for* barna og tid *med* barna synliggjør normen for foreldreskapet og dets praksis. Men det finnes en tendens til forskjell etter kjønn i hvordan foreldreskapet utformes i praksis og det vises i at det ser ut som fedre har ofte mindre ansvar enn mødre når det gjelder deltakelse i barnets hverdagsliv (tid *for* barnet). Men fedrene svarte gjerne når de var spurt om dette, at de fokuserer mer på andre områder når det gjelder barnet (altså tid *med* barnet).¹³⁰

Det er umulig å gi avkall på foreldreskapet selv om det blir skilsmisse hos foreldrene. Det er generelt forventet at begge foreldre fortsetter å være aktive deltakere i barnets liv og det ser ut som ansvaret og et godt forhold til barnet og barnets atferd er viktig for foreldrene, og at mangel på dette kan lede til ubehag og dårlige dager.¹³¹ Så det betyr at foreldrene sin lykke og trivsel er i veldig stor grad knyttet til deres rolle som engasjerte foreldre.

¹²⁷ Forsberg, 2010 s.80

¹²⁸ Jansvik, 2009 s.29-31

¹²⁹ Forsberg, 2010 s.92

¹³⁰ Forsberg, 2010 s.92-93

¹³¹ Forsberg, 2010 s.81

Derfor er det klart at etter Forsberg sin forskning kan vi si at engasjert foreldreskap handler derfor ikke bare om å ha ansvar for sitt barn, men det handler om å sette barnet i sentrum og det er lagt stor vekt på at foreldrene klarer å skape nære relasjoner til barna. En stor del av hverdagen er viet til barneomsorg i forskjellig form hvor foreldrene bruker veldig mye tid *for* sine barn. I tillegg uttrykte de fleste foreldrene i Forsberg sin studie seg om at de ønsket å bruke mest mulig tid *med* sine barn men på grunn av alt som må stelles i hjemmet og rundt barna, opplevde mange at de fikk ikke til så mye tid *med* barna.

Familielivet handler om fellesskap, samvær og nærhet hvor foreldrenes felles oppgave er omsorg for barnet og dets oppdragelse, og barnet (og dermed også familien) blir plassert sentralt i hverdagslivet hvor foreldrene blir forbilder til rett oppførsel.¹³²

Da forskjellen mellom svensk og norsk samfunn er liten, kan vi godt si at dette er det som kjennetegner dagens småbarnsfamilier her i Norge også.

3.2 Presterollen – prester i møte med mennesker

I boken *Møteplass for presteforskning* med Morten Huse og Cathrin Hansen som redaktører fra året 2002 kan vi lese forskjellige artikler om presterollen. Her fokuserer jeg spesielt på tre av disse artiklene, skrevet av Morten Huse, Helge Hernes og Gry Espedal.

3.2.1 ”Prester i religiøse livshistorier: Om menneskers oppfatninger av prester”¹³³

Denne artikkelen etter Morten Huse handler om menneskers mening om-, erfaring av-, og forhold og holdninger til prester, hvor folks oppfatninger var kjernen i forskningsspørsmålet.¹³⁴ Men presterollen og ytre rammene for presterollen er i endring på grunn av prestens forskjellige bakgrunn og kirkens egne premisser og vurderinger. I denne prosessen er det også viktig å ta hensyn til menigheten, til dem som bruker prestens tjeneste, når presterollen er utviklet.¹³⁵

”Presten vil for mange være symbolet både for troen og Kirken. Prestene er for mange også symbolet på både statskirke og folkekirke”

¹³² Forsberg, 2010 s.81-91

¹³³ Tittelen på Morten Huse sin artikkel

¹³⁴ Huse, 2002 s.327

¹³⁵ Huse, 2002 s.323-324

så når en vurderer statskirkens framtid er viktig å ta i betraktning folks holdninger og meninger om prester.¹³⁶ Det bildet mange har av prester er formet av konkret opplevelse folk har etter møte med prester i forskjellige situasjoner.¹³⁷

Hvordan oppfatning og inntrykk av prester dannes, er på flere enn én arena. Selvfølgelig spiller gudstjenesten og kirkelige handlingene rolle, men hvor mennesker møter presten i nabolaget, den lokale butikken, gjennom barna, i skolesammenheng og flere ulike situasjoner spiller også stor rolle.¹³⁸ Her tror jeg at opplevelse av presten gjennom dåpssamtalen kan vektlegges mye. Snakker presten mye om at foreldreparet skal bli gift, eller bekrefter han familien og setter relasjonsbygging i senteret? Fordi dette og flere ting kan påvirke det om dåpsforeldre uttaler seg positivt eller negativt om presten.¹³⁹

I en undersøkelse bland medlemmer av Den norske kirke, som var gjort i året 2000, var det spurt om folks inntrykk av prester. Resultatet ga at 46,5% hadde veldig positivt inntrykk av prestene i Den norske kirke, men kun ca. 4% hadde negativt inntrykk av prestene. Men det finnes forskjell mellom folks inntrykk av prester og i hvor stor grad folk deltar aktivt i menighetens arbeid. Det kan forventes at mennesker i kjernemenigheten vil ha annet inntrykk av presten sin enn de som kommer sjelden eller aldri til kirke.¹⁴⁰

”Prester oppfattes som personer med makt. De er personer som er i det offentlige rom. Prester representerer kirken.”¹⁴¹

Men når det gjelder den kirkelige geografien i Norge, kan Trøndelag kjennetegnes ved høy grad av folkekirkelighet. Folkekirkemenighet kan vi beskrive at det er menighet som består av mennesker som identifiserer seg med kirken og kristendommen gjennom kulturarven.¹⁴²

I beskrivelse fra folk om oppfatninger av hvordan presten er, er det helt klart at personlige egenskaper hos presten spiller stor rolle om han får positiv omtale eller ikke. Det at presten kan identifisere seg med menigheten og omvendt synes være viktig og presten bør være tolerant. Det var et nøkkelbegrep i det hvordan presten bør være, tolererende og ikke dømmende.¹⁴³ Når prester fikk negativ omtale var det knyttet til prestens sin generelle holdning og hvordan prester bør være eller ikke bør være. Men fra folk som tilhører del

¹³⁶ Huse, 2002 s.323

¹³⁷ Huse, 2002 s.343

¹³⁸ Huse, 2002 s.337

¹³⁹ Anmeldelser om forskning på dåpsforeldrenes opplevelse av presten/kirken finnes i denne avhandling i Bakgrunns kapitelet på sider 8-26.

¹⁴⁰ Huse, 2002 s.324-325

¹⁴¹ Huse, 2002 s.326

¹⁴² Huse, 2002 s.325-327

¹⁴³ Huse, 2002 s.329-335

kjernemenigheten ga prester også negativ omtale når det galt ”økonomisk utroskap, liberal teologi og holdning til homofili samt dårlig administrasjon”.¹⁴⁴

Forskjellige mennesker legger vekt på forskjellige ting, men det er gjennom begravelser hvor de fleste beskriver sitt nærmeste forholdet til presten. Personer som er knyttet til kjernemenigheten la vekt på at presten kunne engasjere, en person som lyttet og en det går an å prate med. Presten skulle også være en god leder, også åndelig leder. Men blant kirkefremmede skulle presten kjenne bygda si og ta den på alvor, være romslig, lun og tolererende og ikke godta urettferdighet. Presten skulle stå for noe men ikke være moraliserende (spesielt når det galt dåp og vielser).¹⁴⁵

3.2.2 ”Når folk møter prester”¹⁴⁶

Helge Hernes sin artikkel handler om møter på det lokale plan mellom folk og prester. Til sitt arbeid bruker han en undersøkelse, en kvantitativ studie, som var gjennomført for Agder bispedømmeråd og er rapportert i 2001. Denne undersøkelsen skulle kartlegge hvordan møtene mellom prester og folk blir generelt oppfattet. Men det innebærer at prester og folk (de som kom til kirken eller benyttet seg av prestelig tjeneste) fikk de samme spørsmålene om de samme møtepunktene.¹⁴⁷

Undersøkelsen viste at ”folks møter med kirken på lokalplanet fungerer godt.”¹⁴⁸

I kirken sitt møte med folk står prestene helt sentralt og de representerer kirken og på grunn av det spiller det stor rolle at de utfører sine oppgaver på ordentlig måte. Men som andre, er prestene også vanlige mennesker som har sine egne erfaringer, oppfatninger og forventninger. Ja, alle har en ”ryggsekk” med livets erfaring og det vil alltid sette sitt preg på det som skjer i møte mellom prester og andre mennesker og de vurderingene som gis av møtene.¹⁴⁹

Når det gjaldt opplevelser av dåpssamtaler var det like opplevelse hos prestene og dåpsfamiliene. Når presten opplevde samtalen positiv var det samme beskrivelse som foreldrene ga samtalen, og omvendt. Men når det gjaldt selve dåpshandlingen,

¹⁴⁴ Huse, 2002 s.333

¹⁴⁵ Huse, 2002 s.340-343

¹⁴⁶ Tittelen på Helge Hernes sin artikkel

¹⁴⁷ Hernes, 2002 s.349-353

¹⁴⁸ Hernes, 2002 s.361

¹⁴⁹ Hernes, 2002 s.348

dåpsgudstjenesten overvurderte prestene i forholdt til det som dåpsforeldrene opplevde. Dette kan kanskje forklares på den måte at i selve dåpshandlingen føler dåpsfamilien seg fremmed og utrygg mens presten føler seg trygg og på sin hjemmebane.¹⁵⁰

Møter mellom mennesker oppleves forskjellig av de to parter og krever at de finner frem til måter å mestre dette på. Det er mange som har slike møter som del av sitt yrke, men for prester kan dette oppleves som en større utfordring enn for andre siden de opplever å ha såpass viktige ting å formidle.¹⁵¹

3.2.3 ”Fra katedral til børs. Teologers bidrag i et næringsliv i endring”¹⁵²

Gry Espedal sin artikkel i boken *Møteplass for presteforskning* fra 2002, handler om hvordan teologien og teologene kan bidra til et næringsliv som er i bestandig endring, men

”prester og teologer har med sin kompetanse og bakgrunn bidrag som ledere og konsulenter i organisasjoner i endring.”¹⁵³

I denne artikkelen kan man lese om hva det er som teologene kan spesielt bidra med inn i næringslivet. Metoden som var brukt i denne undersøkelsen var empirisk kvalitativ datainnsamling via intervjuer og spørreskjema hvor teologer blir sammenliknet med økonomer.¹⁵⁴

Etter som temaet i denne artikkelen i seg selv ikke faller innen den rammen som min avhandling og studie om dåpssamtalen gir meg, så skal jeg ikke ta opp så mange detaljer fra Espedal sin artikkel her. Men det som er interessant likevel og har tilknytting til min oppgave direkte er at i denne artikkelen kan man lese om prester og teologer i møte med andre mennesker i en annen setting enn den kirkelige eller den setting som religionen / kristendommen tegner opp. Her kan man lese om hvordan teologien bidrar til tilnærming på andre områder i samfunnet på en viktig og positiv måte til tross for at mange synes at prester i næringslivet er noe som er *”unaturlig og kuriøst.”¹⁵⁵*

Likevel kan man lese hos Espedal at ikke alle teologene er bevisst på hva de bidrar med inn i næringslivet, selv om noen av dem gjør det. De mener at en annen utdanningsbakgrunn er et

¹⁵⁰ Hernes, 2002 s.355

¹⁵¹ Hernes, 2002 s.359

¹⁵² Tittelen til Gry Espedal sin artikkel

¹⁵³ Espedal, 2002 s.363

¹⁵⁴ Espedal, 2002 s.364

¹⁵⁵ Espedal, 2002 s.367

spesielt utgangspunkt som blant annet kan skape en annen vinkling på subjektet og derfor er deres bidrag viktig.¹⁵⁶

Konklusjonen i Espedal sin studie er at kompetanse og erfaring blir ennå viktigere i fremtiden hvor teologene bidrar til en

”tilnærming mellom tankenes og følelsens verden, via menneskekunnskap, etiske refleksjoner, verdier og symboler.”¹⁵⁷

3.3 Hva betyr dåpen for dagens familie?

Overganger i tilværelsen markeres gjerne på et eller annet vis uavhengig av samfunn. I Norge har kirken tradisjonelt vært ritualforvalter gjennom de såkalte livs og dødsritualer som er dåp, vigsel og gravferd. I 1956 ble Human Etisk Forbund stiftet og har helt fra starten etablert borgerlige alternativer til kirkens ritualer. Vi kan nevne navnefest og borgerlig konfirmasjon. I lys av dette kan vi si at foreldre i dag har et valg med flere alternativ enn bare kirkelige ritualene. På grunn av dette kan vi anta at når foreldre kommer til kirken for at barna deres skal bli døpt, da har de bevisst valgt kirkelig dåp. Men hvordan begrunner dagens familier sitt valg?

I året 2000 ble det offentliggjort en spørreundersøkelse blant medlemmer av Den norske kirke og der forteller foreldre som har båret sine barn til kirken for å bli døpt hva de synes er viktig i denne sammenheng:

”Over 80 % synes det er viktig at barnedåp er en fin tradisjon, og over 60 % ville ha en vakker høytidlighet for barnet. For vel 70 % har det hatt betydning at de selv er døpt. Nærmere 70 % mener dåpen gir barnet en bedre mulighet til å velge selv senere i livet. Andre grunner som oppgis, er at de selv har (hadde) en kristen tro (47 %), at dåpen gir trygghet (55 %), at barnet skal være en del av kirken (ca. 52 %) og at barnet skal vokse opp som kristen (44 %). Når det gjelder dåpens teologiske innhold er det ifølge Folkekirke 2000 vanskelig for medlemmene å vite hva de skal tro. En av tre er usikre på om barnet blir Guds barn i dåpen og om barnet er under Guds omsorg når det er døpt. To av fem bekrefter at de tror dette, mens en av fire ikke gjør det.”¹⁵⁸

Når foreldrene og fadderne til dåpsbarnet står med barnet ved døpefonten gir de et løfte om at barnet skal oppdras i den kristne forsakelse og tro. Men hvordan dette løftet er oppfattet av foreldre og faddere og hvordan dette løftet er fulgt opp av kirken og menigheten har store

¹⁵⁶ Espedal, 2002 s.368-369

¹⁵⁷ Espedal, 2002 s.376-377

¹⁵⁸ Kulturdepartementet, 2000 <<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2000-26/id143250/?docId=NOU200020000026000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=4>>, Lest den 24.mars 2015

variasjoner. I NOU 2000:26 kan man lese om undersøkelsen *Folkekirke 2000* hvor tre av fem mener

*”at kirken ikke bør kreve noen form for forpliktelse fra dåpsforeldrene til å gi barnet en kristen oppdragelse, mens én av fem sier ja til dette og like mange er usikre.”*¹⁵⁹

Derfor er det klart at foreldre og faddere til dåpsbarna har svært ulike holdninger og forståelse på det ansvaret de tar på seg ved dåpen, og dermed er det også klart at barna får ulike forutsetninger for å bli kjent med dåpens innhold og få erfaringer med religiøs praksis.¹⁶⁰

Halvparten av foreldre sier de formidler et kristent budskap til barna i form av sang eller bønn og en av fem gir uttrykk for at de ber kveldsbønn eller synger en kristen sang for barnet når det legger seg om kvelden mens en av tre sier de aldri ber eller synger. Og sannsynligvis er det fortsatt kveldsbønn som er *”den trosytringen som favner bredest i folkekirken.”*¹⁶¹ En studie fra en menighet i Oslo viser at når familien får utdelt konkret materiell fra menigheten, da blir det økning i bruk av barnebibel og aftenbønn i hjemmet.¹⁶² Det forteller oss at forskjellig ”tilbud” fra kirken sin side er viktig. Det som også er en viktig sak i dette er hvordan menighetene møter familiene med sine tilbud, fordi det ser ut som foreldre ikke ønsker å se ut som hjelpeløse når det gjelder trosopplæring. Det er bare en av hver tredje foreldre som ønsker ”hjelp” fra kirken til å gi barna en kristen oppdragelse mens tre av fem ikke ønsker hjelp.¹⁶³ Men sannsynligvis var spørsmålet i denne undersøkelsen ledende fordi

*”utvalget antar at et lang større antall foreldre ønsker samarbeid med kirken i barnets dåpsopplæring. Andre svar i undersøkelsen tyder på det.”*¹⁶⁴

Dåpssamtalen sees på som et viktig møtepunkt mellom familien og kirken siden 90% av dåpsforeldre møter til dåpssamtalen.¹⁶⁵ I den sammenhengen kan vi konkludere at

¹⁵⁹ Kulturdepartementet, 2000 <<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2000-26/id143250/?docId=NOU200020000026000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=4>>, Lest den 24.mars 2015

¹⁶⁰ Kulturdepartementet, 2000 <<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2000-26/id143250/?docId=NOU200020000026000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=4>>, Lest den 24.mars 2015

¹⁶¹ Kulturdepartementet, 2000 <<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2000-26/id143250/?docId=NOU200020000026000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=4>>, Lest den 24.mars 2015

¹⁶² Kulturdepartementet, 2000 <<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2000-26/id143250/?docId=NOU200020000026000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=4>>, Lest den 24.mars 2015

¹⁶³ Kulturdepartementet, 2000 <<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2000-26/id143250/?docId=NOU200020000026000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=4>>, Lest den 24.mars 2015

¹⁶⁴ Kulturdepartementet, 2000 <<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2000-26/id143250/?docId=NOU200020000026000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=4>>, Lest den 24.mars 2015

¹⁶⁵ Kulturdepartementet, 2000 <<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2000-26/id143250/?docId=NOU200020000026000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=4>>, Lest den 24.mars 2015

dåpssamtalen er et viktig møtested hvor kirken kan engasjere dåpsforeldre til trosopplæring utover selve dåpshandlingen.

4 Metode

I dette kapitlet skal jeg fortelle om den metoden jeg brukte for min undersøkelse om dåpssamtalen og jeg skal begrunne mitt utvalg og de metodene jeg har valgt for denne studien. Jeg valgte å lage en spørreundersøkelse med få respondenter med kvalitative spørsmål. I min spørreundersøkelse ønsker jeg å få fram mening, forståelse og praksis på dåpssamtalen fra mine respondenter. På grunn av det skriver jeg også litt om forskningsetikk dersom jeg har kartlagt noen variabler knyttet til informantenes kontekster; for eksempel by/landsbygd, kjønn, størrelse på menighet osv. for å se om jeg finner eventuelt sammenheng mellom disse og forståelsen og praktisering av dåpssamtalen. På grunn av dette er det viktig at jeg tar godt vare på anonymiteten til mine respondenter.

Her skal jeg også fortelle om prosessen for arbeidet med spørreskjemaet og begrunne spørsmålene som finnes der.

4.1 Kvalitativ metode

I kvalitative studier fokuseres det på mening og innhold og ikke så mye på bredde og omfang¹⁶⁶. Kvalitative metoder fokuserer ikke så mye på årsakssammenhenger, bredde og omfang. Fokuset er mer på årsakssammenhenger og hvordan mennesker oppfatter verden og hva som betyr noe for dem. Man forsøker i stedet å avdekke mønstre i våre forståelser og praksiser og hvordan de henger sammen med de situasjonene de kommer fram i – innenfor familien, sammen med venner, til fest eller på arbeid – og hva slags dynamikk som opererer.¹⁶⁷

Kvalitativ metode er altså en måte å opparbeide kunnskap på hvor det undersøkes hvilken mening, hendelser, opplevelser og erfaringer har for de som opplever dem. Hvordan disse hendelsene kan forstås og fortolkes av andre er også en dimensjon ved kvalitative studier.

¹⁶⁶ Wikipedia, 2014

http://no.wikipedia.org/wiki/Kvalitativ_metode
Lest 17.januar 2015

¹⁶⁷ Forskning.no, 2013

<http://forskning.no/sosiologi/2013/09/hva-kan-vi-bruke-kvalitativ-forskning-til>
Lest 17.januar 2015

Data kan ofte samles inn gjennom intervju eller observasjon, og det brukes et relativt lite antall deltakere og det legges vekt på å opparbeide et rikt beskrivende datamateriale.¹⁶⁸

I denne oppgaven har jeg på valgt å samle inn data ved hjelp av et kvalitativ spørreskjema. Her fikk jeg rådata om hvordan 8 prester med ulik bakgrunn i Nidaros bispedømme forstår og praktiserer dåpssamtaler (jfr. ”hvilken mening hendelser, opplevelser og erfaringer har for de som opplever dem”). Jeg la vekt på å finne respondenter med ulik bakgrunn (se avsnittet om spørreskjema), fordi det er en tommelfingerregel i kvalitativ forskning å ha så mange kombinasjoner av slike kriterier som mulig. Professor Bente Halkier nevner minimum åtte respondenter som krav for at dataene skal bli ”mettet” (det betyr at de viktigste poengene skal kunne avdekkes), professor Svend Brinkmann nevner 15 pluss minus ti.¹⁶⁹ Rådataene fra spørreskjemaene har jeg bearbeidet ved å kode og analyse dem, jfr. ”forståes og fortolkes av andre”. I analysen har jeg sammenlignet dem med tidligere forskning på området og brukt teori til å analysere dem.

Kvalitativ metode kan man derfor bruke på noen få forekomster mens kvantitativ metode bruker et stor antall forekomster og da er fokus mer på omfang og bredde. I kvalitative studier er det mulighet for å bruke forskjellige datasamlingsmetoder, for eksempel; deltagende/ikke-deltagende observasjon, intervju, dokumentanalyse og flere. Men alle disse datainnsamlingsmetodene aktiverer ulike etiske problemstillinger som konfidensialitet, informert samtykke og ivaretagelse og forskningssubjektenes integritet. Dersom man i kvalitative studier fokuserer på mening og innhold er det klart at etiske overveielser spiller stor rolle og derfor er det veldig viktig å ivareta anonymitet til informantene.¹⁷⁰

Ulempene med å bruke kvalitative studier i min studie er at det kan bli vanskelig å ta noen slutninger på grunn av at utvalget (informantene) kanskje ikke er representativt, og dersom utvalget er lite og kanskje ikke representativt, kan det være vanskelig å generalisere resultatene av studien. Likevel håper jeg at undersøkelsen min vil fortelle noe om hvordan noen konkrete dåpssamtalepraksiser og -forståelser ser ut i en bestemt del av landet.

¹⁶⁸ Kunnskapsbasertpraksis.no, 2012

<http://kunnskapsbasertpraksis.no/kritisk-vurdering/kvalitativ-metode/>

Lest 17.januar 2015

¹⁶⁹ Forskning.no, 2013

<http://forskning.no/sosiologi/2013/09/hva-kan-vi-bruke-kvalitativ-forskning-til>

Lest 17.januar 2015

¹⁷⁰ De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2010

<https://www.etikkom.no/FBIB/Introduksjon/Metoder-og-tilnarminger/Kvalitativ-metode/>

Lest 17.januar 2015

4.2 Forskningsetikk

Med spørreundersøkelser, spørreskjema hvor spørsmålene og svaralternativer er forhåndsdefinerte, kan man ivareta ganske godt anonymiteten til informantene siden ikke det blir så lett å finne individuelle kjennetegn. Spørreundersøkelser er den metoden som er aller mest brukt til datainnsamling i samfunnsvitenskapene.¹⁷¹ Det er også formulert krav i forskningsetikken at all data som samles skal oppbevares og behandles på en måte som sikrer at uvedkommende ikke skal ha mulighet til å få vite hva den enkelte respondent har svart. Dette for å hindre at respondentene skal lide overlast. Resultatene skal publiseres på en måte som bevarer respondentens anonymitet. Metodehensyn i kvalitative studier hvor resultatene ikke listes opp i form av tabeller eller statistiske mål kan likevel komme i konflikt med kravet om sikring av individuell anonymitet.¹⁷²

I rekrutteringsprosessen for min undersøkelse om forståelse og praktisering av dåpssamtalen bland prester i Nidaros bispedømme ble jeg kjent med navn, bosted og epostadresse til informantene. Men etter det besvartes nettskjema med spørreundersøkelsen anonymt av informantene. Jeg bygde opp min spørreundersøkelse på nettskjema.uio.no og der er datamaterialet samlet og lagret.¹⁷³ Men selv om nettskjema besvares anonymt vil jeg som forsker selv muligvis kunne kjenne igjen informanter gjennom variabler som alder, kjønn og bosettelse i by eller ut på land, men slike eventuelle koblinger vil ikke skriftliggjøres eller lagres på noen måte. Hele datamaterialet vil anonymiseres ved slutten av min undersøkelse og rådata som er lagret på nettskjema.uio.no blir slettet.

Fordi min undersøkelse samler inn og lagrer personopplysninger ved bruk av datamaskin måtte jeg melde undersøkelsen inn til NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste) for godkjenning. Alle mine respondenter signerte også informert samtykke om deltakelse.

4.3 Spørreundersøkelsen

I min studie om forståelse og praktisering av dåpssamtalen bland prester i Nidaros bispedømme brukte jeg spørreundersøkelse, men slik datainnsamlingsmetode er likevel mer

¹⁷¹ De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2010 <<https://www.etikkom.no/FBIB/Introduksjon/Metoder-og-tilnarminger/Kvalitativ-metode/>>, Lest den 17.januar 2015

¹⁷² De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2010 <<https://www.etikkom.no/FBIB/Introduksjon/Metoder-og-tilnarminger/Kvalitativ-metode/>>, Lest den 17.januar 2015

¹⁷³ Nettskjema er utviklet og drives av USIT (Universitetets senter for informasjonsteknologi) og alle servere kjøres lokalt på USITs serverrom. Datatrafikk mellom klient og tjener krypteres med SSL. Nettskjematjenesten følger de regler for sikkerhet som er gitt i IT-sikkerhetshåndbok for Universitet i Oslo.

brukt i kvantitative studier hvor de samme spørsmålene stilles til et forholdsvis stort utvalg respondenter, gjerne med forhåndsdefinerte svaralternativer som de skal velge i mellom. På grunn av dette er det godt mulig å stille spørsmålsteget om min studie er kvalitativ eller kvantitativ, men jeg mener den er kvalitativ dersom jeg fokuserer mer på mening og innhold enn bredde og omfang.

For undersøkelsen min laget jeg, som før skrevet, et spørreskjema. Prosessen var den at etter at jeg hadde lest en del av andre undersøkelser og informasjon om hvordan man skulle bygge opp en spørreundersøkelse laget jeg et utkast av spørsmål som jeg sendte til min veileder Birgitte Lerheim. Hun sendte tilbake forslag om noen endringer på spørsmålene og sånn gikk det i mellom oss i en periode. Til slutt hadde jeg 25 spørsmål som jeg skulle bruke til å spørre mine respondenter. Forhåndsdefinerte svaralternativer fantes også til mange av spørsmålene så anonymiteten til informantene var ganske bra ivaretatt. Men likevel var det noen spørsmål som ga mulighet eller krevde svar som skulle skrives fritt, hvor informantene hadde mulighet til å utdype sine meninger som er viktig for undersøkelsen til å få det fram hvis det er stor forskjell på forståelse og praktisering av dåpssamtalen mellom informantene.

Mens jeg arbeidet med å lage spørreundersøkelsen tok jeg kontakt med Nidaros bispekontor hvor jeg fikk hjelp fra en ansatte der til å sende ut spørreundersøkelsen. Nidaros bispedømme sendte ut e-post til 115 prester i bispedømmet og spurte om de hadde lyst og mulighet til å delta på spørreundersøkelse om dåpssamtalen. Det var en del som meldte fra at de var interessert til å bli med og av de valgte jeg, med hjelp fra ansatte på Nidaros bispekontor, de åtte som jeg trengte for undersøkelsen. De andre fikk e-post hvor jeg takket for deres interesse og forklarte at jeg hadde fått de informantene jeg trengte.

Etter at prosjektet og spørreskjemaet var godkjent hos NSD sendte jeg e-post til de åtte prestene som skulle delta på undersøkelsen. Denne e-posten inneholdte link til nettskjemaet hvor de skulle svare på undersøkelsen. Samtidig fikk de tilsendt et skjema for informert samtykke med opplysninger om formålet med undersøkelsen og hva som skjer med informasjonen om vedkommende.¹⁷⁴

I mitt utvalg av disse åtte respondenter ønsket jeg å få fram variasjoner med hensyn til kjønn og bosted. Resultatet var at jeg fikk fire damer og fire menn. To av damene og to av mennene er prester ute på landsbygda mens de andre er prester i tett bygd eller by. Dette valgte jeg å

¹⁷⁴ Kopi av dette dokument om informert samtykke finnes som vedlegg bakerst i oppgaven

bruke for å se om jeg kunne se noen forskjell på praksis og forståelse av dåpssamtalen etter kjønn eller bosted (landsbygd <--> by).

4.3.1 Spørreskjemaet

Spørreskjemaet kan deles i tre deler. Første del består av 5 spørsmål som handler om informantens bakgrunn. Andre del har 6 spørsmål som handler om informantens menighet. Tredje delen er den største delen av spørreskjemaet og har 14 spørsmål som handler om selve dåpssamtalen. Alle spørsmålene er obligatoriske, så det var ikke mulig for informanten å gå videre i nettskjemaet til neste spørsmålsside hvis noen spørsmål var ubesvart.

Alt så veldig bra ut når link til spørreskjemaet var sendt ut til informantene, men senere oppdaget jeg at noen enkelte spørsmål hadde noen utfordringer. Det vil jeg fortelle litt om under de enkelte spørsmål.

Første del; Informantens bakgrunn

Første spørsmålet var spørsmål om av hvilket kjønn informanten er. Her var det mulig å krysse av i en boks, enten mann eller kvinne.

Jeg synes det er viktig å få det fram om det er mann eller kvinne som svarer på skjemaet fordi jeg kanskje kan merke forskjell på svarene etter kjønn.

Andre spørsmålet var spørsmål om alder. Her fantes fem forhåndsdefinerte svarmuligheter:

- I tjueårene
- I trettiårene
- I førtiårene
- I femtiårene
- I sekstiårene

Jeg synes det er viktig å få fram alder på informanten fordi som med kjønn, kan man eventuelt merke forskjell på svarene etter alder.

Ulempen med dette spørsmålet er at svarmulighetene går bare opp til "I sekstiårene". Det kunne ha vært mulighet at jeg hadde informant/er som er eldre siden "pensjonerte" prester fortsatt jobber i bispedømmet på grunn av prestemangel. Men generelt går prester av med pensjon i seinest når de er 70 år gamle.

Tredje spørsmålet handlet om hvor lenge informanten hadde vært i prestedtjeneste. Her fantes ikke forhåndsdefinerte svarmuligheter men informantene skulle skrive inn hvor mange år de hadde vært i prestedtjeneste.

Grunnen for dette spørsmålet er å sjekke om det finnes sammenheng mellom forståelse og praktisering av dåpssamtalen etter hvor lenge vedkommende har vært i prestedtjeneste.

Ulempen her kan være at en kan ha vært lenge i prestedtjeneste uten å ha så stor erfaring med dåp og dåpssamtaler, for eksempel feltprest eller prest på institusjon.

Fjerde spørsmålet var om hvor vedkommende er prest. Her var det valg i mellom to svaralternativer: ”Prest i en by”, eller ”Prest ute på landsbygda”.

Her var tanken min å ha mulighet til å sjekke om det kan være sammenheng mellom forståelse og praktisering av dåpssamtalen ut fra det om vedkommende er prest i en by eller ute på landsbygda.

Ulempen her er at jeg på forhånd ikke definerer hvor tett bygden skal være eller hvor mange innbyggere du må ha for å kalle det en by. Det som en kaller by, kan annen kanskje kalle for landsbygd.

Femte spørsmålet og det siste i denne delen av spørreskjemaet handlet om hvor informanten har sin teologiske utdanning fra. Her var det mulighet å velge mellom fire utdanningssteder eller velge et annet svaralternativ og da skrive hvorfra. De utdanningsstedene som mulig var å velge imellom var: MF (Det teologiske menighetsfakultet), TF (Det teologiske fakultet), KUN (Kirkelig utdanningscenter i Nord) og Misjonshøgskolen. Det var også mulig å velge flere svar siden en for eksempel kan ta utdanning fra TF men likevel ta praktikum fra KUN. Jeg ønsket her å sjekke eventuelt sammenheng mellom forståelse og praktisering av dåpssamtalen med hensyn til studiested. I dette spørsmålet ønsket jeg også få fanget opp om vedkommende informant har en utenlandsk bakgrunn fordi det er mange prester med utenlandsk bakgrunn i Nidaros bispedømme, for eksempel islandsk, svensk, dansk, tysk, østerisk og amerikansk.

Ulempen er at vedkommende kan ha tatt utdanning i et annet land men likevel ha norsk bakgrunn.

Andre del; Om menigheten din

I denne del av spørreskjemaet fikk informantene veiledning om at hvis de er prest i flere menigheter da må de velge svar ut fra en av menighetene og da alltid den samme.

Det første spørsmålet i denne delen av spørreskjemaet og det sjettede av det hele handlet om hvor mange innbyggere det er i soknet. Her fantes tre svarmuligheter; under 5000, 5000-10.000 og over 10.000.

Dette spørsmålet er relevant i forholdt til spørsmål nummer fire som handlet om vedkommende er prest i by eller ute på landsbygda. Fordi menigheten kan godt telle mange innbyggere uten å være en by. I Trøndelag finnes mange tette bygder ute på landsbygda som likevel kan ikke defineres som byer.

Ulempen her er at det er stor forskjell om du har menighet som har 5000 mennesker eller 10.000 mennesker, men likevel kan begge falle under samme svaralternativ.

Syvende spørsmålet handlet om hvor stor medlemsprosenten er i Dnk (Den norske kirke). Her fantes det tre svaralternativer; under 85%, 85-95%, over 95%.

Jeg tror at det er signifikant å kartlegge om eventuelt sammenheng mellom praktisering og forståelse av dåpssamtalen og hvor stor eller liten grad menigheten er religiøst homogen. Noen kan telle det som en ulempe at jeg definerer kun tre svaralternativ hvor minste mulig medlemsprosent er under 85%. Men 85% tilhørighet til Dnk er i mange bymenigheter (særsilt i Oslo) veldig høgt medlemsprosent. Likevel er det sånn at i Nidaros bispedømme står folkekirken veldig sterk og medlemsprosenten i Dnk er ganske høy. Hvis dette spørreskjema hadde vært brukt for eksempel i Oslo, hadde jeg endret svaralternativene.

Spørsmål nummer åtte i spørreskjemaet handlet om hvor stor dåpsprosent det er i informantens menighet. Her brukte jeg de samme svaralternativ som i forrige spørsmålet; under 85%, 85-95%, over 95%.

Som i spørsmål nummer syv inneholder svaralternativene ganske høye prosenttall, men da må vi huske at i Nidaros bispedømme er det fortsatt veldig høy prosent antall døpte av fødte og dåpstallene synker mye mindre i Nidaros enn i Oslo (som drar ned tallene for hele landet). Feilen ved dette spørsmålet er at her står ingen ting om at prosenttall døpte skal være av fødte eller fødte tilhørende. Dette svekker muligheten min til å tolke eventuelt sammenheng mellom hvordan dåpssamtalen forstås og praktiseres og hvorvidt det er få eller mange som døpes i menigheten. Her står heller ikke noe om døpte som ikke bor i eller tilhører menigheten eller de som bor i menigheten og er tilhørende men er døpt i et annet sokn. Altså, her mangler forklaring på spørsmålet (eller svaret).

Niende spørsmålet handlet om hvor mange ansatte det er i menigheten. Her hadde jeg forhåndsdefinert fire svaralternativer; 1-3 ansatte, 4-6 ansatte, 7-9 ansatte, 10 eller flere. Jeg synes det er relevant i forhold til hvorvidt det foregår et stabssamarbeid i forhold til dåpssamtalen.

Ulempene er kanskje at jeg skulle ha spurt om hvor mange stillinger som finnes, ikke hvor mange ansatte. Dette på grunn av innen kirken i Nidaros er det mange som har deltidsstillinger. Så 10 ansatte er ikke det samme som 10 fulltidsstillinger.

I spørsmål ti spurte jeg om hvilke profesjoner som er representert i menigheten blant ansatte. Her fantes ikke noe forhåndsdefinerte svarmuligheter, men mulighet for informantene til å skrive selve.

Begrunnelsen for dette spørsmålet er det samme som i spørsmål ni, der det er relevant hvorvidt det foregår et stabssamarbeid i forhold til dåpssamtalen.

Ellevte spørsmålet og det siste i denne delen av spørreskjemaet som handlet om informantens menighet var et spørsmål om hvilken målform som er brukt i kirken i informantens menighet. Her hadde informanten mulighet til å velge i mellom; bokmål, nynorsk, sør-samisk, eller annet og da skrive hvilket målform det er. Her var det også mulighet til å velge flere svar. Jeg ønsker her å sjekke om det er forskjell på forståelse og praktisering av dåpssamtalen etter hvilken målform som er brukt. I noen kommuner er det ikke samme målform i kommunen og i kirken. Kan det være en påvirkende faktor på dåpssamtalen?

Tredje del; Om dåpssamtalen

I det første spørsmålet i denne del av spørreskjemaet som handler om selve dåpssamtalen og det tolvte av det hele spurte jeg informantene om de pleier å ha dåpssamtale eller dåpsforberedende tiltak (for eksempel dåpskurs) med foreldre før dåp. Her kunne informantene velge mellom fire forhåndsdefinerte svaralternativer:

- Ja, dåpssamtale med kun en familie om gangen
- Ja, dåpssamtale som gruppesamtale med flere familier om gangen
- Ja, dåpskurs
- Nei

Ved alle disse svaralternativene ba jeg om mer detaljert forklaring hvor informantene måtte begrunne hvorfor de gjør det valget de gjør.

Dette spørsmål er på en måte hovedspørsmål i spørreundersøkelsen, altså har prestene dåpssamtale / dåpsforberedende tiltak eller ikke. Dette er viktig å få fram i forbindelse med videre kartlegging.

Ulempene ved dette spørsmålet er at kanskje varier det mellom de enkelte prester om det er en samtale med en familie om gangen eller flere. Kanskje handler det mer om at prestene forbereder enkelte gudstjenester og hvis det er dåp av ett barn blir det samtale med en familie, men hvis det blir flere barn som skal døpes har presten samtaler med flere familier om gangen. Altså, utgangspunktet til dåpssamtalen er at det er en del av forberedelsen for gudstjenesten.

Trettende spørsmålet handlet om hvor mange dåpssamtaler / dåpsforberedende tiltak hver enkelt informant gjennomfører i året. Her fantes ikke noe forhåndsdefinerte svarmuligheter men informantene skulle skrive selv antallet.

Dette spørsmål er viktig fordi det er signifikant å kartlegge eventuelt sammenhenger mellom hyppighet og praksis / tankegang om dåpssamtalen.

Spørsmål nummer fjorten hadde to svaralternativer, men i dette spørsmålet spurte jeg om det er andre i staben en informanten som gjennomfører dåpssamtalen eller er involvert i planlegging eller gjennomføring av dåpssamtaler / dåpsforberedende tiltak. Svaralternativene er enten; Ja, og da måtte informanten gi opp profesjon til den/de som deltar. Eller; Nei, og da måtte informanten skrive hvorfor ikke noen annen deltar.

Her synes jeg det interessant å få kartlagt hvorvidt planlegging eller gjennomføring av dåpssamtale er et soloprojekt fra prestens side, eller om det ses på som et felles ansvar i staben.

I femtende spørsmålet spurte jeg om informanten har til vanlig en fast regel om hvor han/hun gjennomfører dåpssamtalen / dåpsforberedende tiltak. Her er det også kun to svaralternativer, enten ja eller nei. Men informanten må da skrive hvorfor / hvorfor ikke.

Her tror jeg at det sikkert er litt forskjell mellom der hvor prester bruker å ha dåpssamtalen og sikkert varierer det litt fra gang til gang. Men jeg ønsker å sjekke om prestene har noen ”fast” regel på det hvor de pleier å ha samtalen og om det merkes sammenheng mellom plass og innhold (og kanskje lengde) av samtalen / tiltaket?

Spørsmål seksten handlet om når dåpssamtalen / dåpsforberedende tiltak finner sted i forhold til selve dåpen. Ved dette spørsmålet fantes fire svaralternativer:

- På dåpsdagen, litt før seremonien
- Samme uke som dåpen
- Innen fire uker før dåpen
- Annet

Og i tilfelle ”annet” da måtte informanten forklare når det er.

Her synes jeg det er interessant å få se hvor lenge før selve dåpen samtalen / tiltaket finner sted og da prøve å finne ut om det er sammenheng her mellom samtaler med en familie om gangen eller flere familier eller dåpskurs.

Spørsmål nummer sytten var et spørsmål hvor jeg prøvde å få kartlagt på hvilken tid av døgnet dåpssamtalen / dåpsforberedende tiltak finner sted til vanlig. Her hadde jeg kun to svarmuligheter; enten dagtid eller kveldstid.

Jeg tror at tidspunkt for dåpssamtalen / dåpsforberedende tiltak kan kanskje ha noe med innhold å gjøre.

I spørsmål atten spurte jeg hvor lang tid samtalen vanligvis tar. Her var det fire forhåndsdefinerte svaralternativer som informantene kunne velge imellom:

- Mindre en 20 minutt
- 20 – 40 minutt
- 40 – 60 minutt
- Mer en 60 minutt

Det kan være interessant å se på hvor lang tid prester bruker på dåpssamtalen / tiltaket, og da kommer også spørsmålet opp om det kan være sammenheng mellom lengde og innhold?

Det er en feil ved dette spørsmålet og det er at her har jeg på en måte gitt opp et ”norm” for tidslengden på dåpssamtalen / tiltaket. Det er at samtalen skal ta mellom 20 og 60 minutter.

Spørsmål nitten var det spørsmålet hvor jeg spurte informantene om de følger et fast opplegg for dåpssamtalen / dåpsforberedende tiltak. Svaralternativene var derfor kun to, ja eller nei, men da måtte de fortelle hvorfor eller hvorfor ikke.

Jeg ønsker å prøve å finne ut om prester tar dåpssamtalen ”på sparket” eller om de forbereder seg på en spesiell måte for samtalen. Er det noen prester som har liturgisk handling (bønn, forbønn, velsignelse) som del av samtalen?

I spørsmål tjue ønsket jeg å få fritt svar fra informantene hvor jeg spurte om hva de pleier å ta opp i dåpssamtalen / dåpsforberedende tiltak. Her måtte de fortelle fritt om hva de gjør i samtalen / tiltaket og her håper jeg å få litt grundig informasjon så jeg kan ”tegne opp et bilde” av hvordan de har samtalen / tiltakene. For eksempel hvordan de bygger det opp og hvor fokuset i samtalen / tiltaket ligger.

Ulempene med dette spørsmålet er at jeg på forhånd forutsette at informantene skal noe med samtalen / tiltaket, at de har noen mening med det.

I spørsmål tjuen spurte jeg informantene hvilke elementer de synes ideelt sett en dåpssamtale bør inneholde? Likens som i forrige spørsmålet måtte de skrive fritt og her håper jeg å få noen opplysninger som fortsett kan hjelpe meg til å ”tegne opp et bilde” av samtalen.

Her kunne jeg ha sett opp kryssalternativ som:

- ✓ praktiske opplysninger i forbindelse med dåpshandlingen/seremonien
- ✓ forklaring av teologien bak dåpen
- ✓ opplæring
- ✓ sjelesorg
- ✓ introduksjon av andre kirkelig tilbud (for eksempel trosopplæringstiltak, vielse)
- ✓ annet: _____

Men likevel gjorde jeg det ikke og det var kanskje feil? Fordi da kunne jeg kanskje kartlegge ennå bedre innholdet av dåpssamtalen / dåpsforberedende tiltak? Likevel tror jeg at her får jeg litt forskjellige svar (eller er kanskje alle prester enige om hva dåpssamtalen skal inneholde?). Dette spørsmålet vil også kartlegge forholdet mellom ideal og praksis.

Spørsmål tjueto var et spørsmål hvor jeg spurte om informantene også inviterer faddere til samtalen. Det var to svaralternativer; ja (og da måtte informantene skrive hvorfor) eller nei (og da måtte informantene skrive hvorfor ikke).

Grunnen til dette spørsmålet er at jeg tror at om faddere er invitert til samtalen eller ikke, kan ha påvirkning på samtalen, hvor personlig den blir.

I siste tre spørsmålene ønsket jeg at informantene skulle skrive fritt. I spørsmål tjuetre ba jeg dem om å nevne inntil tre ting de opplever som positivt med å ha dåpssamtaler.

Her kan det hende at informantene har noe til felles som de synes er positivt.

Ulempen er at dette spørsmålet handler kun om dåpssamtaler, ikke andre dåpsforberedende tiltak.

Spørsmål tjuetjue var ganske likt forrige spørsmålet men her ba jeg informantene om å nevne inntil tre ting de opplever som vanskelig eller utfordrende med å ha dåpssamtaler.

Her lurer jeg på om det er noe felles som informantene synes er vanskelig eller utfordrende?

Og hvordan er det i sammenheng til de andre spørsmålene? (For eksempel er det vanskeligere å få til dåpssamtale i by en ute på landsbygda? Er det noen språkvansker? Osv.)

Spørsmål tjuetjue var det siste spørsmålet på spørreskjemaet og der spurte jeg informantene om hvilke meninger og tanker de har ellers om dåpssamtalen.

Her blir det mulighet for vedkommende til å gi fritt svar om sine tanker og meninger om dåpssamtalen. Er den for eksempel; aktuell, eller en mulighet til å skape kontakt med unge barnefamilier, eller kanskje bare en oppgave til i en travel arbeidsdag for prester.

4.3.2 Til slutt – et ideelt dåpssamtale?

Til tross for at noen av spørsmålene har ulemper og feil tror jeg og håper at det er noe som kommer ut av den, noe som kanskje forklarer for oss hvordan prester i Nidaros bispedømme forstår og praktiserer dåpssamtalen, og som til slutt kan kanskje gi oss tips eller innspill til en god dåpssamtale.

5 Analyse og drøfting

I dette kapitlet skal jeg presentere og systematisere svarene fra spørreundersøkelsen jeg gjorde. Jeg drøfter svarene i lys av bakgrunn, teori og metode, og har bestandig problemstillingen i bakhodet. Samtidig er det viktig at jeg tenker og leser grundig og selvkritisk gjennom mine egne tolkninger og framstiller det klart i teksten hva som er mine egne tolkninger, hva som er informantens mening og utsagn og hva som er mine egne tolkninger av disse.

5.1 Den kvalitative analyseprosessen

Før jeg begynte å analysere rådata fra min undersøkelse da leste jeg kapitlet *Kvalitativ analyse* fra boken *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig analyse* etter Hjerm og Lindgren, oversatt av Einar Blomgren.

Kvalitativ data inneholder informasjon i form av ord snarere en tall, for eksempel intervjuer, observasjonsundersøkelser og sammenlignende, og ofte består materialet av skrevet tekst. Men materialet må nesten alltid forberedes på en eller annen måte før det er mulig å begynne å analysere. Ja, materialet må gjøres om til analyserbar tekst. Ethiske spørsmål kan også alltid komme opp når man jobber på denne måte, og da er det viktig å få samtykke¹⁷⁵ fra deltakere (informanter), akkurat som jeg gjorde i min undersøkelse.

Når en skal analysere rådata på kvalitativ måte, er det manuell analyseprosess som skal brukes. Det handler om å stadig sammenligne mønstrene som man har funnet med de nye dataene som bearbeides, og også med tidligere forskning på området. Inn i denne prosessen sammenflettes også egne teoretiske perspektiver. Generelt kalles denne prosessen; *the constant comparative method* og kan deles i tre deler:

1. Reduksjon av data (koding)
2. Presentasjon av data (tematisering)
3. Konklusjoner og verifisering (oppsummering)¹⁷⁶

Det er viktig å følge grunnprinsipper for hvordan kvalitative data skal bearbeides og analyseres før en kan diskutere det teoretisk. Men kvalitativ analyse handler om at tolkninger

¹⁷⁵ Blomgren, 2001 s.85-87

¹⁷⁶ Blomgren, 2001 s.88

skal vokse fram i en vekselvis prosess mellom det man allerede vet og de nye observasjonene og erfaringene. Kvalitativ analyse bygger alltid på at man gjennomgår datamaterialet flere ganger helt til resultatene stabile og står på solid grunn.¹⁷⁷ Det betyr at i mitt arbeid med data fra undersøkelsen min må jeg for det første; skape orden i data via koding (reduksjon av data) og tematisere resultatene etter hvert. Etter det må jeg lese gjennom materialet mange ganger. Etter det kan jeg begynne å formulere konklusjoner som jeg må verifisere med å gå tilbake til datamaterialet og å prøve tolkningene mine.¹⁷⁸

5.2 Analysen i praksis

Til analyse av rådata fra undersøkelsen min fulgte jeg den veiledningen som finnes i kapittelet *Kvalitativ analyse* fra boken *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig analyse* etter Hjerm og Lindgren (2001), oversatt av Einar Blomgren, som jeg har allerede fortalt om.

Jeg brukte gule *Post-it* lapper til å systematisere informasjonen fra undersøkelsen hvor jeg skrev stikkord fra de enkelte svar fra hver enkelte informant. På denne måte klarte jeg å gjøre det innsamlede materialet mer håndterlig og jeg klarte å skape oversikt over det.

Men før jeg begynte med arbeidet med *Post-it* lappene da leste jeg gjennom alle svarene fra hver enkelte informant og ut fra svarene ga jeg hver informant 2-3 nøkkelord (koder) som beskrev svarene i sin helhet. For eksempel; *relasjonsbygging* eller *bekreftelse (av familien)*. Disse kodene brukte jeg videre som utgangspunkt i arbeidet med *Post-it* lappene.

I selve analyses-prosessen begynte jeg på å ta svarene fra en av informantene. Jeg leste gjennom alle svarene og identifiserte sentrale begreper i materialet og ga dem spesielle nøkkelord (koder), akkurat som anbefalt i overnevnte kapittel hos Blomgren.¹⁷⁹ Deretter tok jeg svarene fra neste informant og gjorde det samme med dem. Noen ganger passet svarene sammen med svarene fra første informant og fikk samme kode, og av og til måtte jeg gi nye koder. Denne prosessen brukte jeg på alle svarene fra alle informantene.

Jeg prøvde å finne ut struktur / mønstre i svarene og samlet sammen felles svar og adskilte svar som ikke hadde noe felles med andre svar. Med annen ord, jeg klarte å redusere materialet ned i spesielle kategorier hvor jeg mener og tror at uttrykk i svarene er det samme.

¹⁷⁷ Blomgren, 2001 s.88-89

¹⁷⁸ Blomgren, 2001 s.90

¹⁷⁹ Blomgren, 2001 s.92

Denne prosessen tok ganske lang tid, fordi jeg måtte ofte flytte lapper og komme med nye koder. Midt i arbeidet måtte jeg ofte endre oppdelingen mellom kodene og gå videre. Jeg raffinerte og utviklet kodene til å få ennå bedre oversikt over materialet for å gjøre det tydeligere, helt til jeg til slutt var ganske fornøyd.

Inn i dette arbeidet tok jeg også med det jeg har lest hos andre som har forsket på dåpssamtalen¹⁸⁰ og prøvde å være obs på om mine funn enten ligner veldig på eller er veldig forskjellig fra det tidligere forskning har sagt. Jeg noterte også, for meg selv, kodeprinsipper underveis, noe som beskrev prinsippene bak hver enkelte kode, og som hjalp meg i sorteringen.

Etter hvert begynte jeg å tenke over hvilke forhold kodene mine hadde til hverandre og jeg prøvde å systematisere dette for å få ennå bedre oversikt og forståelse.

Jeg laget et tankekart (Blomgren kaller det for slektstre)¹⁸¹ til å hjelpe meg i dette arbeidet, noe som var veldig nyttig. Og på dette tankekartet var det ”*praktisk gjennomgang*” som stod sentralt siden alle mine informanter snakket om at de synes det var viktig å ha med i samtalene og flere nevnte det som utgangspunkt i dåpssamtalene. Derfor synes jeg det passet godt å bruke ”*praktisk gjennomgang*” som utgangspunkt i min analyse og ut fra det fant jeg plass og forhold til alle andre koder jeg brukte.

Gjennom hele prosessen hadde jeg alltid problemstillingen min i bakhodet; *Hvordan forstår og praktiserer prester i Nidarosbispedømme dåpssamtalen?*

5.3 Mine funn

Etter å ha lest mye om det som andre har forsket på i forbindelse med dåpssamtaler og da mest om foreldrenes opplevelse av dåpssamtalen, var jeg ganske spent på å se hva som skulle komme ut av undersøkelsen min. Jeg selv hadde ganske konkrete ideer om hvordan prester forstår og praktiserer dåpssamtalen siden jeg selv har erfaring som prestevikar og har hatt en god del dåpssamtaler¹⁸², men likevel var det spennende å se hva som skulle komme ut av alt dette her og så sammenligne det med tidligere forskning.

Når jeg heretter i denne avhandling siterer mine informanter, har jeg gitt den enkelte informant kallenavn som ikke er hans/hennes eget navn. Med følger om vedkommende er prest i by eller ute på landet.

¹⁸⁰ Men fleste av disse har kun forsket på foreldrenes opplevelse av dåpssamtalen

¹⁸¹ Blomgren, 2001 s.94

¹⁸² I 2014 hadde jeg rundt 30 dåpssamtaler

Det var ganske stor forskjell på svarene hvor informantene kunne skrive fritt, om hvor detaljerte svarene var hos den enkelte informant. Dette er en av begrensningene med metoden jeg valgte for denne undersøkelsen. Hvis jeg i stedet for spørreskjema hadde tatt kvalitative intervjuer med informantene ville jeg ha hatt den muligheten til å grave mer i hva den enkelte sa, slik at svarene kunne bli på samme presisjonsnivå. Men siden dette er et spørreskjema hvor det er stor ofte forskjell på det informantene skriver, må jeg bare bruke det jeg har og tolke ut ifra det.

5.3.1 Fast opplegg eller ikke?

Et spørsmålet i undersøkelsen min var om informantene har et fast opplegg når det gjelder dåpssamtalen / dåpsforberedende tiltak¹⁸³. Svaralternativ var forhåndsdefinert med enten *ja* eller *nei*, og deretter var informantene bedt om å forklare hvorfor / hvorfor ikke. 5 informanter sier at de følger fast opplegg mens 3 sier at de gjør det ikke. I stedet for ordene ”fast opplegg” ønsker 1 av disse 3 å bruke ordene ”fast struktur”, 1 bruker ordene ”noen punkter” og den siste bruker ordene ”en del faste momenter”. Alle informantene forklarer på ganske grundig måte hvordan de vanligvis pleier å ha dåpssamtalen, så ut fra det og deres egen bruk av begreper i stedet for ordene ”fast opplegg” velger jeg å tolke det sånn at alle informantene følger en eller annen form for fast opplegg i den forstand at de alltid har med de samme ”elementene” når det gjelder dåpssamtalen, men de gir også rom for å, for eksempel snu på rekkefølge, eller å vekte de ulike delene forskjellig.

5.3.2 Praktisk gjennomgang av seremonien

Alle informantene nevner *praktisk gjennomgang av seremonien* som en del av dåpssamtalen, og alle informantene sier at de bruker tid i samtalen til å forklare hvordan selve dåpshandlingen blir. Flere informanter synes det er viktig å gjøre foreldrene trygge på det praktiske i forbindelse med selve dåpsgudstjenesten ”så de slipper usikkerhet under dåpshandlingen”(Trude, prest på landet). I tidligere forskning på hvordan dåpsforeldre opplever dåpssamtalen er praktisk gjennomgang av seremonien veldig viktig for dem og det får positive reaksjoner blant foreldrene.¹⁸⁴

¹⁸³ Her etter bruker jeg bare ordet dåpssamtale over begrepet ”dåpssamtale / dåpsforberedende tiltak”

¹⁸⁴ Tinderholt, 2013 s.49, 62 og Øystese, 2013 s.163

Jeg synes at akkurat dette handler også om omsorg, at presten viser omsorg for dåpsforeldrene og prøver å gjøre de trygge i en situasjon som kan virke skremmende. Tidligere undersøkelser har også vist at prester generelt tror at foreldre ønsker denne praktiske gjennomgang.¹⁸⁵

I dette sammenheng er det også interessant å se på hvor mange (få) prester som bruker kirkerommet til samtale. Kun 2 av mine informanter bruker alltid / nesten alltid kirkerommet, mens andre bruker det sjelden eller nevner ikke kirkerommet som samtaleplass. Det er noe som passer også med Holdø sin studie fra 2008.¹⁸⁶

Begge disse mine informanter som alltid / nesten alltid bruker kirkerommet, bruker også å ha gruppesamtaler der de samler sammen flere dåpsfamilier til et samtale. Derfor lurer jeg på hvorfor prester ikke bruker kirkerommet mer dersom det ser ut som at det er veldig viktig for foreldrene å få grundig praktisk gjennomgang av det som skal skje? Og det ser ut som prestene vet hvor viktig det er for foreldene.

Likevel kan vi lese i Helge Hernes sin artikkel fra 2002 at til tross for at begge parter, prest og dåpsfamilie opplever dåpssamtalen positivt, overvurderte prestene selve dåpshandlingen, dåpsgudstjenesten, i forholdt til det som dåpsforeldrene opplevde. Så det ser ut at til tross for at prestene går gjennom seremonien med familien for å gjøre de trygge, så opplever de likevel seg fremmede og utrygge i det som skjer under dåpshandlingen og gudstjenesten. Der hvor presten er på hjemmebane.¹⁸⁷ Kan prester gjøre noe med dette? Skal de legge ennå mer vekt på det praktiske i dåpssamtalen? Eller skal de øve familien igjen på dåpsdagen, rett før seremonien? Eller handler dette kanskje bare om det at dagens småbarnsforeldre stort sett ikke er kirkevante nok?

En informant sa at utgangspunktet i dåpssamtalen er dåpsliturgien og i hennes beskrivelse er det stort sett det praktiske i forbindelse med dåpsseremonien som er innholdet i samtalen, hvor teologisk forklaring også flettes med. Denne informant er den ene som bruker kun 20 – 40 minutter for dåpssamtalen, noe som kanskje forteller oss at innholdsmessig er det kanskje litt knapt. Denne informanten, som er kvinne ute på bygda, er også den ene som alltid bruker sitt kontor for samtalen.

¹⁸⁵ Holdø, 2008 s.33-34 og Osberg, 2013 s.4-5

¹⁸⁶ Holdø, 2008 s.33

¹⁸⁷ Hernes, 2002 s.355

5.3.3 Teologisk perspektiv - dåpsteologien

I gjennomgangen av ritualet er det flertallet av informantene som samtidig tar inn teologisk perspektiv på dåpen, noe som også stemmer helt med Cecilie Holdø sin studie som sier at de aller fleste prester bruker å kombinere teologi og praktisk gjennomgang.¹⁸⁸

”Jeg sier litt om hva som venter dem på søndag. Jeg går igjennom dåpsliturgien. Her kan jeg gjøre noen stopp og forklare litt hvorfor vi sier det vi sier og gjør det vi gjør. Dette blir litt teoretisk om dåp og tro og opplæring, samtidig som vi blir trygge på hva som skal skje. Jeg passer på å vise og tydeliggjøre hvor de kan stå og hvor jeg kommer til å stå” (Anita, prest på landet).

Alle mine informanter var inne på at de bruker tid i dåpssamtalen til å forklare teologiske perspektiv i forhold til dåpen og noen utvider teologien videre. En av informantene la ganske stor vekt på den teologiske delen, men var samtidig veldig bevisst på å bekrefte familien og deres valg å døpe barnet (valget kommer jeg innpå senere i dette kapittel). Dåpsteologien som denne informanten la vekt på, knyttet han sammen med kristen oppdragelse på den ene siden og menneskeverd og nestekjærighet på den andre når han sier:

”Kristen oppdragelse og det å forsake det onde har etter mitt syn mye å gjøre med det å elske Gud og vår neste. Barn trenger ord og eksempler for det å få et forhold til Gud og kirka og å stille opp, hhv. la være å plage andre” (Ove, prest på landet).

Så her henger alt i hop; teologi, oppdragelse og nestekjærighet. Og alt får rom innenfor dåpssamtalen. Denne informanten var den ene som indikerte at det å ”forsake det onde” er en viktig sak å ta opp i dåpssamtalen. Denne informanten har sin teologiske utdanning fra utland.

Sekularisering er noe som skjer fort i vårt daglige postmoderne samfunn. Det å ”forsake det onde” er kanskje noe som dagens prester synes er vanskelig å ta opp med dåpsforeldre siden tro og praktisering av tro har blitt så privat for mange.¹⁸⁹ Eller er det å ”forsake det onde” kanskje et tema som prester ikke liker å prate om? Er de redde for at de høres dømmende ut? Eller kanskje gammeldags?

Kanskje har det også noe med teologiske utdanningen her i Norge å gjøre? Kan det hende at i teologistudiet i norske universiteter er teologien bak det å ”forsake det onde” vikende for andre teologiske elementer, som kanskje noen synes er litt mer ”moderne”? Jeg spør sånn fordi informanten som vektlegger det å ta opp ”forsakelsen” med foreldre i dåpssamtalen har sin utdanning fra utland. Så kanskje merker vi her forskjell i teologisk vektlegging mellom Norge og andre land?

¹⁸⁸ Holdø, 2008 s.33-34

¹⁸⁹ Tinderholt 2013, s.50

En annen informant nevner spesielt at han tar trosbekjennelsen i dåpssamtalen, men ingen annen informant nevner det. Dette er også interessant å sjekke fordi denne informanten har også utenlandsk utdanning, men har også utdanning fra TF. Så kan det hende at vi her igjen ser forskjell i vektlegging på teologistudier mellom Norge og andre land? Både for denne informanten og også den ene som nevner spesielt at han åpner opp for sjelesørgeriske temaer i samtalen: ”...om det evt. er sjelesørgeriske temaer som er relevant å ta opp m.m.” (Tore, prest på landet).

En annen informant er også inne på menneskeverd i sin teologiske forklaring, at dåpen understreker barnets menneskeverd. Og han går så videre til oppstandelsesteologien når han spesielt nevner forklaring om vannet når han prater om

Drukning og oppstandelse, troen på det godes seier. Knytter det sammen med elevasjonen av barnet, at det er en bevegelse opp fra død, mørke og ondskap”
(Kjell, prest i en by).

Denne presten har sin teologiske utdanning fra TF og har vært i prestedtjeneste i over 30 år. Flere informanter er også inne på trosbekjennelsen i samtalen men bare en av informantene nevner teologien når det er spurt om hva de synes er vanskelig eller utfordrende. Og da er det spesifisert: ”*nødvendigheten av dåp- (evig fortapelse dersom du ikke er døpt)*” (Anita, prest på landet). Her har jeg nesten lyst til å gjøre en ny undersøkelse for å sjekke om prester vanligvis snakker om evig fortapelse hvis barna ikke døpes. Er tema om arvesynd, evig fortapelse og det ”å forsake det onde” generelt temaer som norske prester synes det er vanskelig å snakke om? Kan vi anklage de teologiske fakultetene i Norge for det? At norsk teologistudium ikke forbereder fremtidige prester godt nok på dette?

Alle informantene synes det er viktig å formidle dåpsteologien i dåpssamtalene, altså hva dåpen innebærer, hva den betyr og bekrefter på den måte Guds kjærlighet til barnet. En informant nevner ”å formidle dåpen” spesielt som en av positive tingene ved dåpssamtalen. Noe som er viktig siden spørreundersøkelse fra året 2000 viser at

”En av tre er usikre på om barnet blir Guds barn i dåpen og om barnet er under Guds omsorg når det er døpt. To av fem bekrefter at de tror dette, mens en av fire ikke gjør det.”¹⁹⁰

Av dette kan vi lese at det er en viktig sak for prestene å formidle dåpsteologien, hva dåpen betyr, og knytte det sammen med hva det er å leve et liv som et menneske. Dette er jo også i

¹⁹⁰ Kulturdepartementet, 2000 <<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2000-26/id143250/?docId=NOU200020000026000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=4>>, Lest den 24.mars 2015

tråd med kirken sin målsetning med dåpssamtalen fra våren 1982, hvor det sies at prestene skal formidle kunnskap om dåpens innhold og at dåpssamtalen handler om å gi foreldrene forståelse for hva dåpen betyr for barnet og dem selv.¹⁹¹ Plagg utgitt i seinere tid legger i tillegg også vekt på å dåpssamtalen skal bygge relasjoner¹⁹² og være en viktig del i kirken sin trosopplæring.¹⁹³

Men likevel har tidligere forskning vist oss at foreldre som kommer til dåpssamtalen ikke er opptatt av dåpsteologien¹⁹⁴, og de er ikke opptatt av å forstå hva kirken legger i dåpen. De lager heller sine egne tolkninger som blir meningsfulle for dem,¹⁹⁵ men for mange foreldre er dåpen mer en menneskelig handling. Det er noe spesielt som skjer.¹⁹⁶ Likevel er for de fleste dåpsforeldre tradisjon årsaken til at de bringer barnet sitt til dåp og dåpsteologi er kanskje noe som er uinteressant for dem.¹⁹⁷ Jeg synes det er veldig viktig at prester bekrefter det at tradisjon er viktig årsak til dåp. Dette er ikke "bare" tradisjon, men "en" tradisjon. Jeg synes at det er en stor forskjell der i mellom. Dette er en tradisjon som foreldrene har bestemt å føre videre, akkurat hva denne tradisjon innebærer tenker de kanskje ikke så mye over, men at dette er en tradisjon som de velger, gjør dette meningsfullt.

I Trøndelag står "folkekirken" sterkt. Folkekirke beskrives som menighet som består av mennesker som identifiserer seg med kirken og kristendommen gjennom kulturarven.¹⁹⁸

Tradisjon er kulturarv. Hvis presten så anerkjenner foreldrenes tilslutning til tradisjonen er det også mulig å gi denne tradisjonen mer mening i dåpssamtalen. Cecilie Holdø sier i sin avhandling (2008): *"Dåpen er en innarbeidet tradisjon i kirken vår og kulturen vår."*¹⁹⁹ Kan vi ikke derfor si at "i denne tradisjon, der hører vi til"?

5.3.4 Dåpssamtalen som dialog

Når prestene fokuserer mye på teologien i dåpssamtalene, er de inne på et tema hvor de er "spesialistene". Det betyr at det kan være fare for at dåpsforeldrene ikke våger seg inn i samtalen dersom dette kanskje er ukjent felt for dem. Derfor tror jeg at det her er fare for at samtalene kan bli mer som monolog. Det er akkurat det som de fleste av mine informanter

¹⁹¹ Bispemøtet, 1982 s.79

¹⁹² Øystese, 2013 s.161 - 162

¹⁹³ Kirkerådet, 2010 s.19-20

¹⁹⁴ Holdø, 2008 s.23

¹⁹⁵ Holdø, 2008 s.27

¹⁹⁶ Holdø, 2008 s.24

¹⁹⁷ Jansvik, 2009 s.60

¹⁹⁸ Huse, 2002 s.325-327

¹⁹⁹ Holdø, 2008 s.19

snakket om som vanskelig eller mest utfordrende i forbindelse med dåpssamtalen. 5 informanter snakket spesielt om at det var ofte vanskelig å få til en samtale (dialog), vanskelig å få foreldrene til å fortelle og de opplever ofte samtalene som sin egen monolog. Denne opplevelsen hos informantene mine er ikke noe som kjennetegner bare dem, fordi tidligere studier tyder på at dette er en felles følelse med andre prester,²⁰⁰ og Osberg fant ut i 2013 at prestene hun studerte tok opp 70-80%, og i spesielle tilfeller inntil 90% av samtaletiden.²⁰¹ Så derfor lurer jeg på om denne ”følelse” av at dåpssamtalen føles som monolog, kanskje er mer en bare ”følelse”?

Prester synes generelt at dialog i dåpssamtalen er viktig²⁰² og mine informanter som fortalte om at de syntes det var vanskelig å få til ordentlig dialog, snakket samtidig om at det er viktig å skape relasjoner og trygghet for å få fram en god dialog. I undersøkelsen hos Holdø leser vi også at prester ønsker å skape dialog, men det er samtidig dåpssamtalens største utfordring.²⁰³ Jeg lurer derfor på om det er mulig å få fram dialog om et emne hvor den ene parten (presten) er en spesialist og den andre parten (foreldrene) bare prøver forsiktig å bevege seg ut i ukjent terreng? Jeg vil mene at det er mulig, men da er det viktig at begge parter føler seg trygge og blir møtt med respekt av hver andre. Og det er viktig at presten er bevisst om å ikke ”overkjøre” foreldrene med tung teologisk kunnskap. Selvfølgelig oppleves det på forskjellig måte, det som presten sier om teologien. En kan kanskje oppleve det tungt og kjedelig, mens andre opplever det kjempespennende. Her tror jeg at det kanskje er viktig at presten bruker ”alminnelig språk”, ord som folk kjenner og forstår. Min opplevelse av prester er at de ofte bruker ord som kan høres fremmed ut for unge foreldre i sekularisert samfunn. Hvis presten er opptatt av å se familien og bekrefte den, er det også viktig å bruke det som utgangspunkt i teologisk dialog. Kjærligheten som foreldrene har til barnet – kjærligheten som Gud har til menneskene. Foreldrene har barnets liv i sin hånd – Gud har vårt liv i sin hånd.

Morten Huse skriver i sin artikkel ”*Prester i religiøse livshistorier: Om menneskers oppfatninger av prester*” fra 2002 at prester er for mange symbol både for troen og Kirken i sin helhet.²⁰⁴ Noe som Solveig Tinderholt (2013) påpeker når hun sier:

²⁰⁰ Holdø, 2008 s.34-35

²⁰¹ Osberg, 2013 s.9

²⁰² Holdø, 2008 s.18

²⁰³ Holdø, 2008 s.38

²⁰⁴ Huse, 2002 s.323

”Samtidig er det ikke lett å skille mellom presten og kirken, fordi foreldrene i liten grad gjør det. Presten er kirken.”²⁰⁵

Prester oppleves av andre ofte som personer med makt, de er i det offentlige rom.²⁰⁶ Kan det være grunn til at det kan være vanskelig å få til samtale – dialog i dåpssamtalen? At folk rett og slett er ”redde”? De vil ikke dumme seg ut, eller si noe som er galt? Derfor er folk kanskje veldig forsiktige i samtalen?

Jeg har hørt fortellinger fra naboene mine hvor faren måtte sitte bakerst i kirken når deres første barn ble døpt, og han fikk ikke bli med opp til døpefonten eller reise seg når barnet var døpt. Dette på grunn av at de ikke var gift. Kan det hende at denne ”makt” som presten har (hadde) fortsatt er skremmende? Likevel påpeker Huse i en undersøkelse blant medlemmer av Den norske kirke, som var gjort i året 2000, hvor det var spurt om folks inntrykk av prester, at resultatet ga at 46,5% hadde veldig positivt inntrykk av prestene i Den norske kirke, men kun ca. 4% hadde negativt inntrykk av prestene.²⁰⁷ Dette tyder på at til tross for at prester oppfattes som personer med makt, har folk generelt positiv opplevelse av prester.

Kirken ønsker at dåpsforeldre kommer tilbake til kirken med barna sine for å ta del i kirkens trosopplæring. Derfor er det viktig for kirken og menigheten å gjøre dåpssamtalen til et godt møte.²⁰⁸ Derfor er det viktig at prester har det litt i bakhodet at for mange kan det oppleves litt skremmende å treffe presten, offentlig menneske med makt! Til at begge parter definere samtalen som et godt møte da tror jeg at dialog er nøkkelen, men dåpssamtalen er ofte det første formelle møtet mellom hjem og kirke.

5.3.5 Omsorg

Praktisk gjennomgang av dåpshandlingen med familien er ikke bare en praktisk handling, men også en omsorgshandling. 5 av mine informanter snakket om at det er viktig å vise omsorg i dåpssamtalen.

Flere av informantene sier at de lar foreldrene bestemme hvor samtalen være. Dette i seg selv er en omsorgshandling siden prestene tror at det er bedre for familiene å få bestemme hvor de skal treffes, for de (prestene) ”vil ikke presse på” (Tore, prest på landet). Dette gjelder kun når informantene treffer bare et foreldrepar om gangen. Hvis flere foreldrepar er samlet

²⁰⁵ Tinderholt, 2013 s.48

²⁰⁶ Huse, 2002 s.326

²⁰⁷ Huse, 2002 s.324

²⁰⁸ Holdø, 2008 s.22

sammen til gruppesamtale eller til dåpskurs hvor faddere er også invitert, da foregår samtalen / kurset i kirken. 1 informant snakker om gruppesamtale som omsorgshandling der han sier:

”Fint å samle – oftest mødrene – en formiddag. Da blir de kjent med hverandre og knytter evt. kontakt...”
(Ove, prest på landet).

Så her forsøker presten å knytte mødrene, som ellers har ikke stort nettverk rundt seg, til hverandre så de ikke isoleres alene hjemme med barna. Jeg synes dette i seg selv er veldig bra, men samtidig stenger det fedrene ute og det er ikke bra. Det er godt for mødrene å ha mulighet til å bli kjent med andre som er i den samme livsfase, men fedrene må også ha mulighet til å bli med. Spesielt når det gjelder en så stor bestemmelse som dåp er. Det å stenge ute fedrene er heller ikke i takt med det som vi kan lese hos Lucas Forsberg (2010) når han skriver om engasjert foreldreskap; hvor begge foreldrene ønsker å ha like muligheter til å bruke tid *for* og *med* barnet.²⁰⁹

En annen informant sier: *”Jeg liker å snakke med folk om hvordan de har det...”* (Kjell, prest i en by). Så det er klart at omsorg for dåpsfamilien er en viktig sak for prestene når det gjelder dåpssamtalen og en informant tar opp som fast del i samtalen *”hvordan det har vært å få barn?”* (Ida, prest i en by).

En informant snakket spesielt om **sjelesorg** som del av samtalen med enkelte familier, om det er noen sjelesørgeriske temaer som er relevant å ta opp. Men den samme informanten nevner også hvor viktig det er å lytte til det som familien sier, men også å lytte til det som ikke er sagt. Det tyder på at denne informanten er ganske obs på sjelesørgeriske temaer i dåpssamtalen. Denne informanten har sin teologiske utdanning fra utlandet og TF.

5.3.6 Relasjonsbygging

Alle informantene mine er veldig tydelig på at relasjonsbygging er noe av det viktigste i dåpssamtalene. De fleste er enig om at til å skape relasjoner er det viktig at dåpsforeldrene får kjenne seg vel møtt og det er viktig å gi rom for nær kontakt. Når presten klarer å skape åpenhet og trygghet lykkes det å få samtalen til å flyte og dialog skapes. Alt dette er viktig for å skape relasjoner. Men da må presten / kirken se foreldrene og foreldrene må også respektere det som presten / kirken står for.

Det er ikke enkelt å få til samtale der tillitsforhold og relasjonsbygging skal skapes. Folk er forskjellig og de opplever ting på forskjellige måter, også dåpssamtaler. En samtale som noen

²⁰⁹ Forsberg, 2010 s.78-94

opplever som utflytende kan andre oppleve som nær og personlig, og tillitsforhold skapes mellom prest og dåpsforeldrene. Det som én kanskje opplever som ren sjelesorg opplever kanskje en annen som noe som var ikke relevant. Om relasjonsbygging sier Øystese; at når presten gir oppmerksomhet til dåpsbarnet, evt. holder det og/eller ber for det, da er det noe som ser ut til å fungere for alle.²¹⁰

Det å vise interesse for dåpsbarnet og familien er noe som mine informanter nevner som et viktig skritt i relasjonsbygging. Tore, prest ute på landet sier:

”Først fokuserer jeg på relasjonsbygging. [...] Familien får fortelle om barnet og sine liv. [...] Dåpssamtaler er kunst hvor det handler om å lytte til det familien sier/ikke sier og så tilpasse samtalen ut fra det.”

Og denne siste delen her synes jeg er veldig viktig, og veldig bra sagt. En annen informant sier om dåpssamtalen:

”Det er viktig! Det er en unik mulighet til å få dåpsforeldre i tale. Det er avgjørende at de får en positiv opplevelse i samtalen – at de blir møtt med respekt, åpenhet og omsorg” (Trude, prest ute på landet).

Det å møte dåpsfamilien med respekt, åpenhet og omsorg synes jeg er en god måte for å bygge relasjoner. Som hos Øystese, er relasjonsbygging også et nøkkelord hos Jansvik i hennes masteravhandling fra 2009 om dåpssamtalen²¹¹ men hun ønsker å se relasjoner videre i alt kirkelig arbeid og mellom alle kirkelige medarbeidere, hvor dåpsfamilien er invitert til å bli del av menighetens fellesskap:

*”Relasjonsbasert arbeid er avgjørende for kirken, fordi Gud møter oss i relasjonene og fordi relasjoner binder kirken og verden sammen. Derfor må presten stå sammen med flere medarbeidere i dåpsarbeidet, og derfor må vi invitere dåpsfamilien til mer enn den éne dåpssamtalen.”*²¹²

En informant gir uttrykk for hvor viktig relasjonsbygging er i dåpssamtalen når hun sier om dåpssamtalen: *”Det er en av menighetens viktigste steder for å bygge relasjoner”* (Ida, prest i en by) Hun har teologisk utdanning fra TF med mer.

Bekreftelse

Det å bekrefte familien er en viktig del av relasjonsbygging. Det handler om at du som prest ser den som du møter i et samtale, og møter den hvor den andre er, noe som er viktig i alle samtaler som presteyrket innebærer. Det å ha og vise interesse i dåpsfamilien og respektere

²¹⁰ Øystese, 2013 s.166

²¹¹ Jansvik, 2009 s.8

²¹² Jansvik, 2009 s.61

den, er en god vei til å bygge relasjoner. En informant sier dette ved spørsmålet om hun har en fast regel for hvor hun har dåpssamtaler:

”Noen ganger ønsker familien og møtes hjemme pga. livssituasjon, det kan være ganske slitsomt å ha fått et lite barn...”
(Ida, prest i en by).

Dette er absolutt i tråd med Øystese sin konklusjon når han peker på hvor viktig det er at kirken må se foreldrene²¹³, her er det foreldrenes behov som styrer hvor dåpssamtalen skal skje. Ja, det er viktig å bekrefte familien, og kirken i dag må generelt ha interesse i folk og hva folk driver med i deres alminnelige hverdagsliv. Hvis kirken ikke klarer å ta utgangspunkt i hvordan virkeligheten er for småbarnsfamilier i dag, klarer den ikke å kommunisere med dåpsfamiliene.²¹⁴

En av informantene mine snakker om at det er viktig å vise nærhet og ro i samtalen. Det er noe som Solveig Tinderholt fant ut at dåpsforeldre setter pris på, ikke minst fordi det er stressende å møte menneske du kanskje aldri har møtt før, og så skal du snakke om religiøse spørsmål, noe som for mange er veldig personlig. Derfor reagerer foreldre veldig positivt når presten viser nærhet og ro i samtalen²¹⁵ og det er et tegn på tilstedeværelse som er viktig hvis du ønsker å bygge relasjoner. Tilstedeværelse er en god måte for å bekrefte de som du møter i samtalen.

De aller fleste av mine informanter er ganske tydelige på at det å bekrefte familien er en viktig sak. En av mine informanter snakker også om å bekrefte søsken til dåpsbarnet (hvis de finnes) med gaver til dem. Denne samme informant snakker også om at det er viktig at foreldrene finner seg som elskede Guds barn og det ser ut som han ofte får gode tilbakemeldinger, fordi han uttrykker seg med ordene; at det kjennes

”oftes nesten som jeg sprer rett og slett velsignelse, bare ved å være der, rose barnet / barna deres og prøve – om de er så våkne – kontakt også med dem”.
(Ove prest ute på landet).

Noen informanter snakker også om hvor viktig det er å bekrefte valget som foreldrene tar når de kommer med barna sine til kirken for å bli døpt: *”Jeg bruker også tid på å bekrefte foreldrene og deres valg om å døpe barna sine.”* (Anita, prest ute på landet).

²¹³ Øystese, 2013 s.169

²¹⁴ Holdø, 2008 s.12

²¹⁵ Tinderholt, 2013, s.50, 64

Å vise interesse i selve dåpsbarnet, å bekrefte det er viktig, ikke minst for foreldrene.²¹⁶ En informant sier at han fokuserer på samtale om barnet og fødselen, og han fokuserer også på barnets menneskeverd. (Kjell, prest i en by). En annen informant legger vekt på å bekrefte barnet når han sier at det er viktig at foreldrene får fortelle om barnet og sine liv (Tore, prest på landet). Det er ikke flere informanter som forteller om at de legger vekt på å bekrefte barnet en disse tre (Ove, Kjell og Tore). Og da er det veldig interessant å se at alle disse tre er menn, en har utenlandsk utdanning, en fra utland og TF og den tredje har sin utdanning kun fra TF.

Trygghet

Å skape trygghet er en del av relasjonsbyggingen. Fordi det er vanskelig å bygge opp relasjoner hvis gjensidig trygghet ikke finnes. Dåpssamtalen skal skape åpenhet og trygghet sier Holdø i sin avhandling.²¹⁷ Det å skape trygghet i samtalen er et viktig sak og Holdø sier videre at over 50% av prestene sier at det å skape trygghet og tillit er det viktigste ved dåpssamtalen, men teologien, oppfølgingen og selve dialogen er det vanskeligste.²¹⁸ I min undersøkelse har jeg allerede funnet ut at mine informanter er enig i det at det å få til dialog med dåpsfamilien er noe av det vanskeligste / mest utfordrende ved selve dåpssamtalen. Og mine informanter har også det til felles med de som Holdø studerte, at de er opptatt av å skape trygghet. Ove, prest på landet sier:

”Det viktigste er nok at folk føler seg ikke eksaminert, men at deres valg å døpe barnet sitt fortjener en grunnleggende anerkjennelse.”

Dette er absolutt i tråd med det som kommer fram hos Øystese når foreldre beskriver det negativt når de får det inntrykket at de er ikke kristen nok²¹⁹, og de føler seg eksaminert. Men det å bekrefte og anerkjenne foreldrenes valg er viktig del i det å skape trygghet.

2 av informantene mine sier at det å skape trygghet er en del av de tingene de teller opp som positivt ved dåpssamtalen.

1 av informantene mine nevner ting som jeg har ikke hørt før fra noen annen, men hun sier:

”På forhånd sender jeg alltid en mail om hva dåpssamtalen er og om hva jeg kommer til å ta opp. Jeg presiserer samtalens intensjon, at det ikke er en test, men et møte.”
(Ida, prest i en by).

Dette synes jeg er en veldig bra måte for å skape trygghet på forhånd, så foreldrene vet hva de går i møte når de møter opp til dåpssamtalen, kanskje med en ukjent prest.

²¹⁶ Øystese, 2013 s.166

²¹⁷ Holdø, 2008 s.17

²¹⁸ Holdø, 2008 s.34-35

²¹⁹ Øystese, 2013 s.161

Involvering – å skape tilhørighet

Det å involvere dåpsfamilien i menighetens arbeid og liv og dermed skape tilhørighet er et resultat av at relasjonsbygging var vellykket og dåpssamtalen klarte å skape trygghet.

6 av mine informanter nevner spesielt at de fokuserer på å prøve å skape tilhørighet til kirken i dåpssamtalen og tilbud om aktiv deltakelse i dåpsgudstjenesten er en del av det. Brita, prest i en by kaller det: *”medvirkning i gudstjenesten”*. Tinderholt fant ut at tilbud til familiene om å delta aktivt i dåpsgudstjenesten med skriftlesning, bære kors i prosesjon, tørke hodet til dåpsbarnet, skriftlesning osv. var oppfattet av dåpsfamiliene som positiv ting, og mange deltar.²²⁰ Men både Jansvik og Osberg har funnet ut at kirken må være flinkere til å involvere dåpsfamiliene aktivt i akkurat dåpsgudstjenesten.²²¹

En av informantene mine snakker om at han spør *”Om foreldrene kunne tenke seg å bidra med noe som frivillige i kirken.”* (Tore, prest ute på landet). Dette synes jeg er veldig bra, fordi her viser han tillit til foreldrene og gir uttrykk for at kirken trenger dem, at de er viktig del av kirken. Men likevel tror jeg at folk som nettopp har fått en liten baby har ganske mye å tenke på, så de er kanskje ikke i stand til å bestemme seg om de kunne tenke seg å bidra som frivillige i kirken akkurat på dette tidspunktet. Forsberg snakker om *”engasjert foreldreskap”* når han snakker om dagens småbarnsforeldre.²²² Hvor foreldre skal engasjere seg, ikke bare i mer tid med barnet men også i tid for barnet. Og det å være frivillig i kirkelig arbeid som vektlegger trosopplæring faller derfor under Forsberg sin definering på engasjert foreldreskap (tid for barnet). Selvfølgelig er det forskjellige ting som folk kan bidra med som frivillige i kirkelig sammenheng; aktivitet for småbarnsforeldre, baby-sang, eller noe sånt kan sikkert passe bra til foreldre som ellers er opptatt av småbarnsfamilielivet. Så kanskje er det ganske lurt å spørre foreldrene i dåpssamtalen om de kan tenke seg å bidra med noe som frivillige i kirken.

5.3.7 Trosopplæring

Alle informantene mine tar opp temaet om trosopplæring i dåpssamtalen, hvor 5 prater om det som kirken har å tilby og 6 prater om kristen oppdragelse i hjemmet. 1 informant snakker

²²⁰ Tinderholt, 2013 s.50-51

²²¹ Jansvik, 2009 s.50 og Osberg, 2013 s.12

²²² Forsberg, 2010 s.78-98

om at trosopplæring er del av et fast opplegg i forbindelse med dåpssamtalen, men forklarer det ikke detaljert.

Når informantene snakker om kristen oppdragelse i hjemmet, da bruker de begrepene; *bordvers, kveldsbønn, kristen oppdragelse* og spørsmålet *hvordan familien praktiserer tro i daglige livet?* Når det gjelder trosopplæring i kirken, var det bruk av ordene; *4-års bok, Dåpsklubben Tripp Trapp* og spørsmålene *hva kan kirken tilby til av hjelp i trosopplæringen?* og *om foreldrene har tanker om eller ønsker i forhold til trosopplæring?* Men den som spurte dette siste spørsmålet er den samme som spurte foreldrene om de kunne tenke seg å bidra med noe som frivillige i kirken.

4 informanter bruker spesielt begrepet *trosopplæring*, mens andre brukte ord som *opplæring, menighetens tilbud, forpliktelse* eller *kristen oppdragelse*. 3 av disse 4 som bruker ordet *trosopplæring* er prester i by-menigheter. 1 informant forteller at hun kunne godt tenkt seg å ha kateket og trosopplærer med seg inn i samtalen.

Holdø forteller i sin studie at det er få prester som bruker å snakke om dåpsopplæring i dåpssamtalen.²²³ Men det stemmer ikke sammenlignet med prestene i Nidaros, hvor alle mine informanter tok opp temaet og to informanter er ganske tett innpå foreldrene når de spør om hvordan de praktiserer troen i det daglige livet hjemme.

Trosopplæring ser ut til å være en veldig aktuell sak for mine informanter og en informant tar dette opp når hun snakker om hva som er vanskelig i forbindelse med dåpssamtalen: *”de gangene det er tydelig at de ikke tenker å følge opp dåpen med opplæring”* (Trude, prest på landet). Men det kan jo skyldes at Holdø sin avhandling er fra 2008. Trosopplæringsreformen har siden da gått fra forsøksfase til gjennomføringsfase, og blitt mer etablert over hele landet.

To informanter iverksetter trosopplæringen i dåpssamtalen når de har en liten handling til slutt av dåpssamtalen. Leif, prest i by forteller at han synger en salme med foreldrene, ber en bønn og så tennes det lys for barna (gruppesamling). Anita, prest på landet som også praktiserer gruppesamtaler sier at

”vi tenner lys for dåpsbarna i globen, og så deler Jeg ut et lite bilde med kveldsbønn og fadderbroskyrer. jeg pleier også å si litt om søndagens preg. Forteller at vi har et kirkeår.”

²²³ Holdø, 2008 s.33-34

En av informantene ønsker å ha bønn med familien i slutten av dåpssamtalen men gjør det ikke:

”...vil jeg egentlig gjerne be med foreldrene/familien. Men det er ofte litt uvant for foreldre/familie så jeg har valgt ikke å gjøre det. Men kanskje jeg skal revurdere min praksis”

(Tore, prest på landet).

Hvis kirken ønsker å oppmuntre folk til trosopplæring, å følge opp dåpen med opplæring, da synes jeg viktig at kirken begynner allerede å vise sin støtte i dåpssamtalen. Hvor presten iverksetter trosopplæringen med en liten bønnehandling / lystenning og dermed lærer foreldrene hvordan de kan be for barna sine. Fordi i dagens samfunn som preges av sekularisering og fler-kulturalisme da er det ikke helt sikkert, at unge foreldre vet hvordan de for eksempel kan be med barna sine. Derfor synes jeg at det er viktig at kirken trer fram allerede i dåpssamtalen og viser dem måter å gjøre dette på fordi dåpssamtalen er et viktig møtepunkt mellom kirke og hjem og skal fungere som *”en hjørnestein i byggverket som dåpsopplæringen i Den norske kirke er.”*²²⁴

Når det gjelder menighetens trosopplæringstilbud, er jeg enig med Jansvik når hun sier at dåpssamtalen kan være inngangsport til videre trosopplæring og

*”Derfor bør menighetens mål med dåpssamtalen være at presten og kirkens medarbeidere bygger relasjoner til dåpsforeldrene. Da har man et godt utgangspunkt for å invitere til trosopplæring og involvering i menigheten.”*²²⁵

En av mine informanter sier hun ønsker gjerne at ta med kateket eller trosopplærer inn i dåpssamtalen (Anita, prest på landet), for å knytte flere medarbeidere til dåpsfamiliene og bygge relasjoner, og for å få bedre tid med hver enkelt familie. Denne informantene bruker å ha dåpssamtale som gruppesamtale.

5.3.8 Å velge dåp

Hva er det som gjør at foreldre velger å komme med barna sine til kirken for å bli døpt? Øystese fant ut at mange foreldre forventer dette spørsmålet fra presten når de møter opp i dåpssamtale og foreldrene i hans undersøkelse ga opp at den største motivasjonen for dåp var tradisjon. Foreldre nevnte også at barna skal slippe ubehaget ved å bli døpt i tilknytning til

²²⁴ Holdø, 2008 s.67

²²⁵ Jansvik, 2009 s.60-61

konfirmasjon.²²⁶ I sin avhandling nevner Jansvik også tradisjon som største motivasjon for dåp²²⁷ og Tinderholt nevner også tradisjon og tro.²²⁸ Holdø sier at de erfaringene som foreldre har av andre kirkelige seremonier og sammenhenger, som konfirmasjon, bryllup og begravelse kan påvirke forventingene foreldrene har når de bringer barnet sitt til dåp.²²⁹ Det tyder på at erfaring av kirkelige handlinger og sammenheng kan også være påvirkende faktor når foreldre bestemmer å velge å komme til kirken med barna sine. Og Holdø fortsetter:

*”Foreldre velger dåp fordi: at de selv er døpt, at de synes det er en fin tradisjon, at barnet skal være et Guds barn, at de ville ha en vakker høytidelighet for barnet, at de har en kristen tro, at de føler at dåpen gir trygghet, og at de vil at barnet skal være en del av kirken.”*²³⁰

Informantene mine er også inne på dette, hvorfor foreldre velger å komme med barna sine til kirken. 2 informanter (begge er kvinner) sier at de spør foreldrene direkte, hvorfor dåp? Og så forteller de litt videre om hva dåp er og dåpsteologien. Anita, prest på landet sier:

”Jeg spør litt om noen vil si litt om hvorfor de har valgt dåp- hva de tenker. Jeg bruker også tid på å bekrefte foreldrene og deres valg om å døpe barna sine.” En informant nevner tradisjon spesielt i dette sammenheng; *”Tradisjon og tradisjoner knyttet til dåpen”* (Tore, prest på landet).

Det å bekrefte foreldrenes valg er noe som flere av informantene mine er inne på, uansett hvilke motivasjoner som ligger bakom: *”...men at deres valg å døpe barnet sitt fortjener en grunnleggende anerkjennelse.”* (Ove, prest på landet).

Siden vi har funnet ut fra Øystese at foreldrene forventer dette spørsmålet synes jeg det er interessant at bare 2 av informantene mine sier direkte at de spør foreldrene om hvorfor de velger dåp. Det kan jo godt være at flere spør om det til tross for at de har ikke nevnt det i undersøkelsen, så kanskje burde jeg ha hatt et spørsmål som handler bare om det om presten spør hvorfor foreldrene velger dåp? Så dersom foreldre som bærer barna sine til dåp forventer dette spørsmålet i stor grad, da peker det også på det som Huse (2002) fant ut; at folk forventer at presten skal stå for noe.²³¹ Folk venter på spørsmålet ”hvorfor dåp”, og de har sine egne forklaringer, for eksempel tradisjon. Men likevel kan det hende å de ønsker å høre fra presten hvorfor de skal velge dåp. Hva står presten, og der med kirken for, i forbindelse

²²⁶ Øystese, 2013 s.163-164

²²⁷ Jansvik, 2009 s.4, 60

²²⁸ Tinderholt, 2013 s.56-57

²²⁹ Holdø, 2008 s.21

²³⁰ Holdø, 2008 s.21

²³¹ Huse, 2002 s.340-343

med dåpen? Og her har vi kommet inn på dåpsteologien igjen, noe som forteller oss at alt dette henger sammen.

5.3.9 Hvor er samtalen og når, og hvor lang tid tar den?

Av mine 8 informanter er det 2 som alltid bruker kirkerommet som samtalested. Men begge disse bruker å ha gruppesamtaler. 1 informant sa at størstedelen av samtalerne er i barnets hjem, eller på kontoret men sjelden i kirken. 1 informant sa at samtaleplass blir som det passer best der og da, det henger sammen med resten av dagsprogrammet (altså presten bestemmer selv). 1 informant sa at størstedelen av samtalerne foregår på kontoret og 3 informanter sa at de lar foreldrene velge hvor samtalen skal være, men da er det oftest hjemme hos familien. I Holdø sin studie leser vi at 50% av prestene brukte å dra heim til barnet, ellers var de stort sett på kontoret. Men få bruker kirken.²³² Dette er i tråd med det som mine informanter forteller oss og akkurat som hos Holdø var det ikke noe klart skille mellom prester på landet eller i byen.

Men spiller det rolle for foreldrene hvor man møtes? Hos Øystese kan vi lese at det ser ut som det spiller liten rolle for foreldrene hvor de treffer presten; om det er hjemme, på kontoret eller i grupper, foreldrene er stort sett fornøyd med dåpssamtalen. Av 35 var det 15 som helst ønsket samtale hjemme, 8 ønsket å ha det på prestekontoret og 12 ønsket gruppesamtaler.²³³

Så kan det tenkes at det som prestene opplever som gode private samtaler hjemme hos dåpsfamilien ikke har samme betydning for foreldrene? Skapte det kanskje ekstra stress for dem å få presten hjem? Det er sikkert veldig koselig for presten å dra hjem til dåpsfamilien og mange er mye tryggere hvis de er på hjemmebane når de treffer presten. Hjemmene oppleves gjerne mer personlig og det at være prest og få komme ”på besøk” til soknebarna er jo også en viktig del av jobben og for mange kan det oppleves at på denne måten bekrefter kirken hjemmet.²³⁴ Men dessverre lager dette ofte ekstra stress for familien. At de må rydde opp, ha gulvet nyvasket, koke kaffe og steke vafler osv., ekstra stress som familien absolutt ikke trenger når de nettopp har får et nytt barn. Derfor tror jeg at vi frigjør mange fra dette hvis vi inviterer folk til kirken eller prestekontor til samtalen.

²³² Holdø, 2008 s.33

²³³ Øystese, 2013 s.161

²³⁴ Akerø, Hans Arne 2002 s.208

Jeg synes det er et bra alternativ som mange av mine informanter bruker; det at foreldrene velger selv hvor de ønsker å treffe presten.

Det viste seg også i Holdø sin studie at fleste prester bruker 30-45 minutter på dåpssamtalen og de fleste var fornøyd med det, men når presten møtte en familie om gangen, brukte de ofte lengre tid.²³⁵ I min undersøkelse fant jeg ut at 1 informant bruker vanligvis 20-40 minutter for samtalen. Men denne informanten er ute på landsbygda og bruker å ha samtaler med en familie om gangen på prestekontoret. 2 informanter bruker mer en 60 minutt. Den ene er ute på landsbygda og drar gjerne hjem til hver enkelte familie, mens den andre er prest i en by og har alltid samtalen i kirken og da gjerne gruppesamtaler. Resten av mine informanter bruker 40-60 minutter på dåpssamtalen.

Alle mine informanter unntatt 1 bruker å ha samtale på dagtid. Den ene som da har samtale på kveldstid, er prest ute på landsbygda og bruker å ha gruppesamtaler i kirken. 3 informanter har dåpssamtalen innen 4 uker før dåpsdagen, men 5 informanter bruker å ha dåpssamtalen samme uke som dåpen.

Jeg tror at det kan være utfordring i seg selv å ha dåpssamtaler på dagtid på grunn av at da er fedrene på arbeid. Mødrene er jo stort sett hjemmeværende på grunn av fødselspermisjon men fedrene er kanskje ikke hjemme. På grunn av dette kan det være vanskelig å få begge foreldre til å møte opp i dåpssamtale på dagtid. Men, vi må heller ikke glemme at foreldrene har tatt et bestemt valg med å la barna sine døpes. Hvorfor skulle de ikke da fullføre oppgavene i forbindelse med valget? Min erfaring er i hvert fall at fedre stiller opp på dåpssamtale også på dagtid.

Jeg tror at i dagens samfunn hvor engasjert foreldreskap har blitt en kulturell form for foreldreskap²³⁶ ønsker fedrene å delta i disse samtale. Engasjert foreldreskap idealiserer foreldrenes ansvar, forhold og relasjoner med sine barna. Ikke bare mødrenes, men også fedrenes og jeg tror (i hvert fall håper) at dagens arbeidsgivere tar hensyn til dette, så derfor skulle fedre ha tid til å møte på dåpssamtale uansett om det er på dagtid. Engasjert foreldreskap handler ikke bare om å ha ansvar for barnet, men også det å sette barnet i sentrum.²³⁷

²³⁵ Holdø, 2008 s.33

²³⁶ Forsberg, 2010 s.78-79

²³⁷ Forsberg, 2010 s.81

Men vi kan også spørre oss om kirken legger til rette for at fedrene skal få delta på lik linje som mødrene hvis kirken tilbyr dåpssamtaler kun midt i arbeidsdagen? Støtter kirken engasjert foreldreskap? Det kan være viktig at presten også tenker ut fra hvilken tidspunkt som passer best for alle. Kanskje er det på ettermiddagen, for eksempel klokka 15.00. Da er det allerede nært slutten på arbeidsdagen for mange og kanskje enklere å møte opp enn midt på arbeidsdagen.

I noen tilfeller kan det selvfølgelig være bedre for foreldrene å ha samtaler på kveldstid, men samtidig kan det også skape nye utfordringer. For eksempel hvis det er flere barn i hjemmet, familien er trøtt etter travel hverdag og så videre. Samtidig kan det være ”spennende” for foreldrene å få barnevakt og dra sammen på dåpskurs. Altså, at foreldrene gjør noe sammen, noe som kan styrke deres forhold.

Derfor kan kveldstid også være et tidspunkt som kan bli rettferdiggjort. Men hva med prestene da? Er alle prester villig til å arbeide på kveldstid? Mange har familie selv som de ønsker å prioritere på kveldstid, eller ønsker å bruke kveldstid til å gjøre noe annet en arbeide. Dersom prester er en del av dagens samfunn og mange prester har små barn, faller de selv innen kategorien som omfavner engasjert foreldreskap.

Hvilken tidspunkt som er den ”rette” er vanskelig å si. Dette tror jeg at er noe hver prest må vurdere selv, og kanskje må de vurderes i hvert enkelte tilfelle.

5.3.10 Hvor mange til samtale?

Alle mine informanter sier at ideelt sett skulle alle ha dåpssamtaler med hver enkelt familie. Men 2 av informantene prioriterer å få til gruppesamtaler. Det gjør de fordi det er tidsbesparende i en travel prestehverdag. 1 informant sier at dette bestemmes av hvor mange barn som blir døpt i denne og denne gudstjenesten. Hvis det er bare 1 dåpsbarn, blir det samtale med en familie. Ellers blir det fellessamtale. Denne informanten liker bedre å ha samtale med en enkelt familie, men sier det også er godt å samle sammen fordi da får, spesielt mødrene, sjanse til å bli kjent med hverandre og kan knytte kontakt. Men i samtale med den enkelte familie sier denne informant at da blir det enklere å bekrefte familien. 1 informant bruker å ha dåpskurs for flere dåpsforeldre og inviterer også faddere. I tillegg kommer ofte samtale med hver enkelt dåpsfamilie:

”Det er tidsbesparende med dåpskurs, men vi forsøker å ha enesamtaler i tillegg. Fint for flere å møtes. Men enesamtalene får vi dypere samtaler. ver enkelt dåpsfamilie. li kjennøker å ha enesamtaler i tillegg. Fint for flere å møtes. Men i enesamtalene får vi dypere samtaler”

(Brita, prest i en by).

4 informanter prioriterer å ha samtaler med bare en dåpsfamilie om gangen, og de sier at det er viktig til å få fram bedre dialog, dypere samtaler, sjelesorg, og det blir enklere å skape kontakt hvis de treffer bare en familie om gangen.

Men hva sier foreldrene selv om dette? Rune Øystese fant ut med sin undersøkelse at det ser ut som det er et behov for å tenke gjennom hvordan samtalene kan bli meningsfulle for foreldrene. Når det er gruppesamling med mange foreldrepar kan det være lett å overse at forskjellige foreldre har forskjellige behov. Øystese vil derfor mene at personlige samtaler med et foreldrepar om gangen gir større mulighet til åpenhet og fortrolighet enn gruppesamtalene, og noen ganger kan de bli svært personlige.²³⁸ Dette er noe som stemmer helt med det som mine informanter har sagt om dåpssamtaler med enkelte familier, så det ser ut som foreldre og prester deler denne samme opplevelsen.

5.3.11 Positive og negative tinger

Rune Øystese skriver: *”De positive omtalene av prestens oppførsel er mange flere enn de negative”*.²³⁹

Men hvordan opplever mine informanter dåpssamtalen? I spørreskjemaet var de bedt om å nevne inntil 3 positive tinger og inntil 3 negative tinger i forbindelse med dåpssamtalen.

Nevn inntil tre ting du opplever som positivt med å ha dåpssamtaler:

Ove, prest på landet:

”Man møter en haug hyggelige folk. De får kjenne seg vel mottatt.”

Trude, prest på landet:

”1. Å få kontakt med foreldre (og dåpsbarn!), 2. å oppleve at de er engasjert i det som skal skje, 3. å få til en samtale – ikke bare monolog”

Brita, prest i en by:

”kontakt med [mennesker], mulighet til å få gode samtaler, privilegium å før den fortroligheten.”

Kjell, prest i en by:

²³⁸ Øystese, 2013 s.161

²³⁹ Øystese, 2013 s.168

”Jeg liker å snakke med folk om hvordan de har det og tar det. Dåp er noe av det mest sentrale i vår kristne tro som [jeg] liker å formidle. Gjøre foreldre og dåpsfølge trygge på det som skjer i kirka.”

Tore, prest på landet:

”Kontakten med familien. At vi kan glede oss sammen over at der er en som skal døpes. [Det] er menighetsbyggende.”

Leif, prest i en by:

”Hyggelig å møte unge familier som gleder seg over å ha fått barn. Arena for å snakke om viktige ting i tilværelsen. Får høre mange troserfaringer.”

Anita, prest på landet:

”Vi blir kjent med hverandre, skaper trygghet for foreldre og faddere som ikke er så kirkevante.”

Ida, prest i en by:

”Nærhet, ro, relasjonsbygging.”

Så her ser vi, at av det som informantene i undersøkelsen min nevnte som positiv opplevelse av dåpssamtalen, er det å skape kontakt det de liker best. Men de liker også å få til gode samtaler og skape trygghet for dåpsfølget rund dåpsseremonien. Det å bygge relasjoner er også det som de aller fleste foreldre nevner som positiv opplevelse av dåpssamtalen i tillegg til det å få praktisk gjennomgang av seremonien, fordi det gjør foreldrene tryggere på det som skal skje.²⁴⁰

Dette betyr at det som informantene i min undersøkelse synes er positiv opplevelse av dåpssamtalen ser ut for å bli det samme som foreldre nevner som positivt.

Det som informantene mine beskriver som vanskelig eller utfordrende i forbindelse med dåpssamtaler, er det *”å få til samtale”* noe de synes er aller mest vanskelig / utfordrende. Men flere informanter sier at som vanlig går samtalen fint og det er ikke noe som er så vanskelig eller utfordrende.

Av andre ting som nevnes er det når folk kommer med 2. eller 3. barn til dåp. Da kan det være vanskelig å tilpasse samtalen til det, spesielt hvis dette er et gruppesamtale hvor foreldre med sitt første barn er også til stede. *”...pinlig når folk kommer med barn nr.2 og 3 og at jeg sier akkurat det samme som forrige gang”* sier Leif, prest i en by. Men 2 andre informanter

²⁴⁰ Øystese, 2013 s.163-166

nevner det på en annen plass i undersøkelsen hvor viktig det er å tilpasse dåpssamtalen til familiesituasjonen, og endre opplegget når foreldre kommer med sitt 2. og 3. barn til dåp. Så det kan vi absolutt regne som en utfordring i forbindelse med dåpssamtalen. Men Øystese nevner i sin undersøkelse at foreldre som kommer med barn nr.2 eller 3 ikke er fornøyd med samtalen hvis de møter det samme opplegget som før. De ønsker å få noe nytt.²⁴¹

En annen ting som foreldre nevner som negativ opplevelse av dåpssamtalen er spørsmål om giftemål²⁴² men ingen av mine informanter nevner at de tar dette opp i dåpssamtalen.

Hvorfor de ikke gjør det, vet vi ikke. Kanskje fordi de ikke ønsker å høres ut som dømmende, men mer som tolerante? Men i sin presteforskning nevner Huse at det er viktig at presten kan identifisere seg med menigheten og omvendt. Og som et nøkkelbegrep i hvordan presten bør være, skal presten tolerere. Tolererende og ikke dømmende.²⁴³ Derfor kan det hende at dagens prester er litt opptatt av at de ikke høres dømmende ut, men spørsmål om giftemål kan akkurat høres slik ut.

Kan det hende at foreldre forventer spørsmål om giftemål likevel? Til tross for at de synes dette spørsmålet er ubehagelig og negativt, venter de på det likevel? Det kan godt være fordi folk stort sett ønsker at presten skal stå for noe, uten å være moraliserende.²⁴⁴

Her ser vi at det ser ut som at mine informanter, prester i Nidaros, har ganske mye felles med foreldre når det gjelder positiv og negativ opplevelse av dåpssamtalen. Noe som jeg synes er bra, og tyder på at mine informanter i stor grad kan identifisere seg med menigheten og omvendt, noe som er viktig når det gjelder hvordan folk oppfatter presten.²⁴⁵ Men likevel må vi huske det som Hernes fant ut; at til tross for at prest og familie var enig om at dåpssamtalen var en god opplevelse, er det ikke garantert at begge parter opplever dåpshandlingen i like stor grad positivt.²⁴⁶ Men da må vi også nevne det som Ida Marie Høeg fant ut i 2008, at presten har egentlig ganske liten innflytelse på foreldrenes positive gudstjenesteopplevelse. Altså, presten har ikke makt til å ødelegge dåpsopplevelse, men kan forsterke en positiv opplevelse.²⁴⁷ Dette tyder på at generelt er dåpsopplevelsen en god

²⁴¹ Øystese, 2013 s.161

²⁴² Øystese, 2013 s.163, 167-168

²⁴³ Huse, 2002 s.329-335

²⁴⁴ Huse, 2002 s.340-343

²⁴⁵ Huse, 2002 s.329-335

²⁴⁶ Hernes, 2002 s.355

²⁴⁷ Høeg, 2008 s.113

opplevelse men kanskje har presten og familien i utgangspunktet hver sin forståelse på det som skjer i dåpen, så derfor overvurderer prestene opplevelsen?

5.3.12 Andre medarbeidere

Mine informanter jobber alle i en stab, 6 jobber i en stab med 7-9 ansatte, 1 i en stab med 4-6 ansatte og 1 i en stab med flere en 10 ansatte. Flere informanter forteller at andre i staben også har dåpssamtaler. Når de forklarer hvilken profesjon disse andre har, er det nesten kun andre prester i staben. 1 informant nevner teolog som har dåpssamtaler. De som forteller at de har dåpskurs forteller at kateket eller trosopplærer er med på scenen når de har dåpskurs. Men dåpssamtalene gjennomfører bare prester. En informant nevner at kontorsekretær er involvert i planlegging av dåpssamtalen siden sekretæren ringer dåpsfamiliene og inviterer dem til gruppesamtaler. En informant forteller at hun gjerne ønsker kateket eller trosopplærer med i samtalen og en annen informant nevner at det er tradisjon at presten tar seg av dåpssamtalen, men *"viljen til å tenke nytt er kanskje på vei"* (Anita, prest på landet).

5.3.13 Annen forskjell etter informantenes bakgrunn?

Når jeg prøver å se etter forskjell etter bakgrunn hos mine informanter, som kjønn, alder, utdanningssted og så videre, da finnes ikke noen klar forskjell.

Dette er ikke noen stor forskjell mellom kjønn. Likevel har jeg pekt på at det er interessant at tre av informantene snakker om å bekrefte barnet, og alle disse tre er menn. Ellers er det kanskje litt mer fokus på teologiske tema hos mennene; forsakelse, trosbekjennelse, menneskeverd og oppstandelsesteologi var alt noe som de var inne på. En kvinne snakket om evig fortapelse, hun har sin utdanning fra MF og har vært kortest i prestatjeneste av mine informanter. I 2 år.

Vekt på omsorg for dåpsfamilien, det å skape relasjoner og trygghet, og å prøve å involvere familien var likt mellom kjønn.

Det var heller ikke noe spesiell forskjell mellom hvor gammel informantene mine er, bortsett fra at den eldste informanten snakket om menneskeverd og oppstandelsesteologi som jeg har nevnt før.

1. Tabell etter utdanningssted:

Utdanningssted	Antall
MF (Det teologiske menighetsfakultet)	4

TF (Det teologiske fakultet)	3
KUN (Kirkelig utdanningssenter i nord)	0
MSH (Misjonshøgskolen)	0
Utland	2

Summen her er 9 på grunn av at en av informantene studerte i utlandet og ved TF.

2. Tabell som viser forskjell etter utdanningssted:

Utdannings- sted	Forsakelse	Tros- bekjennelse	Fortapelse	Menneske- verd	Oppstandel- sesteologi	Bekreftede familien	Bekreftede barnet	Bekreftede dåpsvalg	Skape trygghet
MF	0	0	1	0	0	3	0	1	3
TF	0	1	0	1	1	3	2	1	2
Utland	1	1	0	1	0	2	2	2	2

Her kan vi se noe av det som mine informanter nevner i sine svarer. Dette har jeg sett opp i kategorier etter utdanningssted.

Det er ganske spennende å se på denne tabellen som viser forskjell etter utdanningssted. Men likevel har jeg så få informanter at mitt utvalg nok ikke er representativt, men det skulle være interessant å se på dette i et større sammenheng. ”*Merkes det forskjell på dåpsamtalen etter hvor presten har sin utdanning fra*”, kunne være en ny problemstilling på en ny studie.

Når man ser på svarene ut fra om vedkommende er prest i by eller ute på landsbygda finner vi at alle de fire informantene som er prester i en by legger vekt på trosopplæring i sine samtaler, samt involvering. Kun 2 prester ute på bygda snakker om trosopplæring og en ønsker seg gjerne trosopplærer eller kateket med i samtalen. Involvering er ikke et stort tema ute på landsbygda.

2 informanter foretrekker å ha gruppesamtaler. 1 jobber i by og 1 jobber ute på landsbygda så her kan vi ikke se noen forskjell etter bosted. Det er 1 informant som samler til kurssamling, og vedkommende jobber i en by.

Av mine 8 informanter var det 2 som inviterer faddere til samtalen. 1 har kurssamling og den andre gruppesamling. Hvorfor faddere ikke er invitert, svarte de andre at det er på grunn av at faddere bor ganske ofte langt unna, men kommer til dåpen, de er i arbeid midt på dagen, eller at det er bedre å ha bare foreldrene slik at samtalen kan bli mer personlig. Flere informanter sier likevel at ingen blir utvist hvis fadder kommer med på samtalen.

Alle informantene jobber i bokmålsmenigheter. 1 informant har også Nynorsk, og 1 informant har også Sør-Samisk. Det at disse to informanter som må beherske to målform i sin prestedtjeneste har utenlandsk teologi utdanning tror jeg at er tilfeldig.

6 Konklusjon og avslutning

Ganske tidlig i denne oppgaven kommer jeg fram med et forskningsspørsmål når jeg skriver: *”Hvordan forstår og praktiserer prester i Nidaros bispedømme dåpssamtalen?”*. Gjennom denne studien har jeg hatt dette spørsmålet i bakhodet når jeg har lest det som andre har skrevet og forsket på i forbindelse med dåpssamtalen og prestens/kirkens møte med dåpsfamilier. Jeg har lest om hva det er som er typisk for dagens foreldreskap og presterollen og prester i møte med mennesker. Jeg laget en empirisk kvalitativ spørreundersøkelse og brukte den på 8 prester i Nidaros bispedømme. Svarene fra denne undersøkelsen har jeg analysert og drøftet i lys av bakgrunn, teori og den metode som jeg valgte. Nå har jeg kommet til en konklusjon.

6.1 Konklusjon

Nidaros-prestene jeg har undersøkt tar dåpssamtalen på fullt alvor.

Alle mine informanter følger et fast opplegg på et eller annet vis når det gjelder møtet med dåpsfamilien. Og de legger alle vekt på at dåpsfamilien får trygghet gjennom praktisk gjennomgang av dåpsseremonien og de fokuserer mye på relasjonsbygging.

Det at alle prestene legger såpass mye vekt på at familien føler seg trygg i forbindelse med selve dåpshandlingen og dåpsgudstjenesten tyder på at prestene er opptatt av omsorg. De er opptatt av å sørge for at familien får en god og trygg opplevelse. Og 3 av prestene lar familien velge hvor samtalen skal ta plass, om det skal være hjemme hos familien, i kirken eller på kontoret. Dette er også omsorgshandling, siden familien kan velge det som passer best for dem. Derfor er det klart at omsorg er noe som prester er klar over at er et viktig tema i dåpssamtalen, og en prest snakket også om at dåpssamtalen kan være sted for sjelesorg også.

Alle prestene bruker tid til å forklare teologiske temaer i forbindelse med dåpen, dette gjør de gjerne samtidig med praktisk gjennomgang. Altså, de tar opp teologiske tema underveis.

Hvor stor vekt de legger på denne teologiske del er litt forskjellig, men noen er inne på tunge og vanskelige temaer som ”å forsake det onde” og ”evig fortapelse”.

Når det gjelder vektlegging i det teologiske temaene kan vi se klar forskjell mellom de prestene som har utenlandsk bakgrunn og de prestene som har sin utdanning fra Norge, det er

veldig interessant. Samtidig kan vi også se litt forskjell mellom studiestedene her i Norge, siden prester med utdanning fra TF er mer opptatt enn andre av å bekrefte barnet.

Flere prester synes det er utfordrende å få til dialog i dåpssamtalen. Mange er ”redde” for at samtalen blir deres monolog. Derfor er det mange prester som prøver å få til god dialog i samtalen, hvor relasjonsbygging og det å skape trygghet er grunnleggende.

Men jeg synes det er interessant at bare 2 prester forteller at de spør foreldrene hvorfor de ønsker dåp for barnet. Begge disse er kvinner. Andre spør ikke.

I sin avhandling fra 2009 sier Jansvik at relasjonsbasert arbeid er helt avgjørende for kirken og hun peker på hvor viktig det er at prester fokuserer på det.²⁴⁸ Min undersøkelse og studie viser at disse prestene i Nidaros bispedømme er opptatt av å skape relasjoner. Generelt møter de familiene med åpenhet, omsorg og trygghet. Prestene legger vekt på å bekrefte familiene, noe som er en viktig del av relasjonsbygging. Derfor synes jeg at det er veldig interessant at bare tre prester fra undersøkelsen min sier at det også er viktig å bekrefte barnet, og alle disse tre er menn hvor 1 har utdanning fra utlandet, 1 fra TF, og den siste utdanning fra utlandet og TF.

Nidaros-prestene jeg har undersøkt er også fokusert på å involvere, involvere dåpsfamiliene inn i menighetens arbeid med en eller annen måte. For eksempel med å bidra med noe som frivillige i kirken.

De er også opptatt av at dåpsbarna får opplæring i kristendom, men av 8 prester i undersøkelsen var det bare 4 som bruker ordet ”trosopplæring”. Av disse 4 er det 3 som er prester i by. Det indikerer at prester i bymenigheter er mer opptatt av trosopplæring enn de som er ute på landsbygda.

Nidaros-prestene jeg har undersøkt bruker i liten grad tid i dåpssamtalen til religiøs handling, det er mer fokus på det praktiske eller dialogen. Bare to prester fortalte at de tenner lys for dåpsbarnet, ber og/eller synger. En informant til sier at han har lyst til å gjøre det, men velger å ikke gjøre det. En av de to prestene som har slik handling som del av dåpssamtalen nevner denne bønningen som noe av det som er vanskelig eller utfordrende med dåpssamtalen. Dette peker på at prestene ikke er flinke til å be med dåpsfamiliene.

²⁴⁸ Jansvik, 2009 s.61

Prestene i undersøkelsen ønsker å jobbe på ”vanlig” arbeidstid. De aller fleste som deltok i undersøkelsen bruker å ha dåpssamtalen på dagtid. Det var bare 1 prest som bruker å gjøre det på kveldstid og da var det gruppesamtale. Alle prestene ønsker også ideelt sett å treffe bare 1 dåpsfamilie om gangen, for å få fram blant annet bedre dialog. Men av mine informanter var det 3 prester som likevel velger å samle dåpsfamiliene til gruppesamtaler eller dåpskurs. Det på grunn av at det er tidssparende. Det tyder på at arbeidsdagen hos prester er travel, og alle ikke får gjort jobben sin på den måten som de ideelt ønsker.

"Til slutt kan jeg si at fra undersøkelsen kan vi lese; at de aller fleste Nidaros-prestene jeg undersøkte forteller at de liker å ha dåpssamtaler. De synes det er hyggelig å treffe folk og skape kontakt – noe som presterollen jo stort sett handler om.

Ja, prestene jeg undersøkte er opptatt av å bruke dåpssamtalen til å skape gode relasjoner med dåpsfamiliene. De er opptatt av å være omsorgsfulle og skape trygghet og alle bruker god tid av samtalen til forklaring og gjennomgang av seremonien.

Prestene ser ut til å forstå forstår at det viktige med dåpssamtalene er å formidle Guds kjærlighet og barmhjertighet via dåpsteologien, og til å skape relasjoner som kan føre til sterkere tilhørighet til kirken.

Derfor kan jeg si til slutt, at prestene jeg undersøkte ser ut til å forholde seg til dåpssamtalen på en gjennomtenkt og reflektert måte, med en målsetting om bygge bru mellom kirke og hjem.

6.2 Avslutning

Ut fra det som jeg har lest og skrevet i forbindelse med denne oppgaven om den forskning som har vært gjort tidligere på foreldres opplevelse av dåpssamtalen, og mine egne funn av hvordan prestene jeg undersøkte forstår og bruker dåpssamtalen, ser det ut som at de er ganske nært til det som foreldre ønsker i dåpssamtalen og samtidig klarer de å følge kirken sin målsetning med dåpssamtalen.

Når vi ser på hvilken oppfatninger folk har av presten, er det helt klart at personlige egenskaper hos presten spiller stor rolle om han får positiv omtale eller ikke. Det at presten kan identifisere seg med menigheten og omvendt er viktig. Derfor er det en grunnleggende faktor i dåpssamtalen at presten bruker tid til å bekrefte familien, bekrefte barnet og bekrefte

det valget som foreldrene har tatt, å bære barnet til dåp. På denne måten setter presten relasjonsbygging i sentrum.

Jeg tror at det er viktig å presten kommer inn på det hvorfor foreldrene velger dåp. Dette er et bevisst valg, som er bygget på forskjellige grunner. Det å spørre åpent om dette kan også lede videre til åpen dialog om dåpen generelt. Jeg tror at dette spørsmålet derfor kan være en slags døråpner for dialogen i samtalen.

Ja, det er ganske mange ting som må tas hensyn til og tenkes over når en skal ha dåpssamtale. For eksempel når og hvor skal samtalen være. Hvor mange dåpsfamilier skal en treffe samtidig og hva skal dåpssamtalen inneholde?

Det er ingen tvil om at dåpssamtalen er veldig viktig og samtidig en kjempe stor mulighet, en mulighet for kirken til å bli en del av livet i familiene. Det er jo rett at det er i dåpen at undret skjer, ikke i dåpssamtalen. Men jeg tror at opplevelsen av dåpshandlingen virker ennå sterkere og dypere hvis dåpssamtalen var vellykket og kommunikasjonen god. Dåpssamtalen kan absolutt bekrefte dåpens under og den kan forsterke god opplevelse av selve dåpshandlingen og dåpsgudstjenesten.

Jeg vil mene at disse prestene i Nidaros jeg undersøkte bruker dåpssamtalen på en god måte, spesielt når de bekrefter familien og klarer å skape relasjoner som kan føre videre til involvering og tilhørighet og dermed økt engasjement i kirken. Relasjonsbygging sammen med omsorg fører videre til å skape trygghet og bekrefte familien og valget de har tatt. Tillit og åpen dialog kan derfor skapes – noe som ikke bare preger dette ene møte, men alle møter fremover mellom kirken og hjemmet. Møter som preges av tillit og åpen dialog.

6.2.1 Et ideelt dåpssamtale?

Når jeg leste over svarene fra mine informanter, var jeg overrasket over at bare 2 av dem ber med dåpsfamilien (og 1 i tillegg har lyst, men velger det bort). Her synes jeg at prestene kanskje ikke tør å være prester. Jeg tror at det at presten ber for barnet, familien og dåpsdagen er noe som foreldrene forventer, akkurat som spørsmålet om hvorfor foreldrene velger dåp.

Hvis jeg skulle dra opp bilde av et ideelt dåpssamtale, ville jeg ha samtale med en familie om gangen hvor begge disse element er inne; å spør foreldrene ”hvorfor?” – og slutte samtalen

med bønn, lystenning og 1.vers av dåpssalmen som skal synges i kirken ved dåpen (gjøre den kjent for familien).

Ellers er jeg absolutt enig i det som her har kommet fram at relasjonsbygging er kjempeviktig, og det å bruke tid til å bekrefte familien, barnet og foreldrenes valg, og snakke om familielivet, denne store forandringen som har blitt og hvordan det kan påvirke parforholdet.

Jeg vil absolutt også bruke tid i dåpssamtalen til å gå igjennom det praktiske ved dåpen, og da passer det bra å også ta opp teologisk tema. Det å peke videre til trosopplæring i hjemmet – og menigheten er også viktig, og det å skape tilhørighet og engasjement.

Alt henger dette i hop, og dåpssamtalen har begrenset tid. Jeg tror at hver enkelte prest må bruke sin innsikt ganske mye når det gjelder dåpssamtalen, og *”høre også det som ikke er sagt”* som en av informantene mine sa. Derfor kan det være vanskelig å sette opp en bestemt plan, når det gjelder å finne ut hvordan en ideell dåpssamtale skal bli. Det blir kanskje mer at presten går inn i dåpssamtalen med noen mål (relasjonsbygging, bekreftelse, praktisering og forklaring, involvering).

Dåpssamtalen er derfor kanskje noe som skjer der og da, men med bestemte overskrifter. Med relasjonsbygging som hovedmål går Nidaros-prestene jeg har undersøkt inn i dåpssamtalen med tanken: *”Kirka i Nidaros – Her hører vi til”*.

Litteraturliste

Akerø, Hans Arne. (2002) ”Det beste er vannet!” 7 bekreftelser på dåp og dåpssamtale. Andresen, Rolf Simeon og Akerø, Hans Arne red. *Himmelgaven. Kirkens møte med mennesker ved dåp*. Oslo, Den norske kirkes presteforening, s.195-211.

Bispemøtet. (1982) *Dåpspraksis og dåpsopplæring i Den norske kirke. En utredning avgitt til Bispemøtet våren 1982 med Bispemøtets vedtak og studieplan for sju samvær*. Oslo, IKO's Læremidler A.s.

Björdal, Øystein. (1997) Dåpsliturgien. Okkenhaug, Berit og Skjevesland, Olav red. *Våre tider i Guds hånd. Kirkens tjeneste ved dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd*. Gjøvik, Verbum, s.61-69.

Björdal, Øystein. (1997) Dåpssamtalen. Okkenhaug, Berit og Skjevesland, Olav red. *Våre tider i Guds hånd. Kirkens tjeneste ved dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd*. Gjøvik, Verbum, s.52-60.

Blomgren, Einar (oversett.) Hjerm, M. Og Lindgren, S. (2011) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig analyse*. Oslo, Gyldendal Akademisk.

De nasjonale forskningsetiske komiteene. (07.januar 2010) *Kvalitativ metode* [Internett]. De nasjonale forskningsetiske komiteene. Tilgjengelig fra: <<https://www.etikkom.no/FBIB/Introduksjon/Metoder-og-tilnarminger/Kvalitativ-metode/>> [Lest 17.januar 2015].

Dokka, Trond Skard. (2002) Tre trinn ned og tre trinn opp. Andresen, Rolf Simeon og Akerø, Hans Arne red. *Himmelgaven. Kirkens møte med mennesker ved dåp*. Oslo, Den norske kirkes presteforening, s.57-91.

Espedal, Gry. (2002) Fra katedral til børs. Teologers bidrag i et næringsliv i endring. Huse, M. og Hansen, C. red. *En møteplass for presteforskning. Presten i norsk kirke- og samfunnsliv*. Trondheim, Tapir Akademisk Forlag, s.363-377.

Forsberg, Lucas. (2010) Engagerat foreldreskap som norm och praktik. *Sosiologi i dag* [Internett], 40 (1-2). Tilgjengelig fra: <<http://ojs.novus.no/index.php/SID/article/view/16/15>> [Lest 19.mars 2015].

Forskning.no. (22.september 2013). *Hva kan vi bruke kvalitativ forskning til?* Tilgjengelig fra: <<http://forskning.no/sosiologi/2013/09/hva-kan-vi-bruke-kvalitativ-forskning-til>> [Lest 17.januar 2015]

Fossum, Birger Henrik. (1997) ”Døper dem og lignende lærer dem” – dåp og opplæring. Okkenhaug, Berit og Skjevesland, Olav red. *Våre tider i Guds hånd. Kirkens tjeneste ved dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd*. Gjøvik, Verbum, s.41-51.

Hernes, Helge. (2002) Når folk møter prester. Huse, M. og Hansen, C. red. *En møteplass for presteforskning. Presten i norsk kirke- og samfunnsliv*. Trondheim, Tapir Akademisk Forlag, s.347-362.

Holdø, Cecilie. (2008) *Dåpssamtalen mellom det hellige og alminnelige –kirkens utfordringer i møte med unge foreldre i en postmoderne tid*. Akademisk avhandling, Det teologiske menighetsfakultet.

Huse, Morten. (2002) Prester i religiøse livshistorier: Om menneskers oppfatninger av prester. Huse, M. og Hansen, C. red. *En møteplass for presteforskning. Presten i norsk kirke- og samfunnsliv*. Trondheim, Tapir Akademisk Forlag, s.323-346.

Høeg, Ida Marie. (2008) «*Velkommen til oss*». *Ritualisering av livets begynnelse*. Akademisk avhandling, Universitet i Bergen.

Isaksen, Sjur. (2014) Mindre vann, mer vin. *Luthersk kirketidende* [Internett], 2014 (8), Tilgjengelig fra <<http://www.lutherskkirketidende.no/index.cfm?id=412784>> [Lest 09.januar 2015].

Jansvik, Eva Marie. (2009) *Dåpssamtalen –det viktige første møte mellom foreldre og kirke*. Akademisk avhandling, Det teologiske menighetsfakultet.

Jørgensen, Siv. (2002) Dåpssamling på Stiklestad. Erfaringer med felles dåpssamlinger. Andresen, Rolf Simeon og Akerø, Hans Arne red. *Himmelgaven. Kirkens møte med mennesker ved dåp*. Oslo, Den norske kirkes presteforening, s.185-193.

Kirkerådet. (2010) *GUD GIR – VI DELER Plan for trosopplæring i Den norske kirke*. Oslo, Kirkerådets materiellekspedisjon.

Kirkeloven. (2013) *Lov 7.juni 1996 nr.31 om Den norske kirke. Sist endret 26.august 2011 og 8.juni 2012*. Oslo, Kirkerådets materiellekspedisjon.

Kulturdepartementet. (2000) ”...til et åpent liv i tro og tillit” – *Dåpsopplæring i Den norske kirke*. NOU 2000: 26. Oslo, Statens forvaltningstjeneste. Tilgjengelig fra: <<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2000-26/id143250/?docId=NOU200020000026000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=4>> [Lest den 24.mars 2015].

Kulturdepartementet. (2003). *Trusopplæring I ei ny tid*. St.meld.nr.7 (2002-2003). Oslo, Kulturdepartementet. Tilgjengelig fra <<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/stmeld-nr-7-2002-2003-/id196490/?docId=STM200220030007000DDDEPIS&ch=1&q=>> [Lest 30.mars 2015].

Kunnskapsbasert praksis. (2012). *Kvalitativ metode*. Tilgjengelig fra: <<http://kunnskapsbasertpraksis.no/kritisk-vurdering/kvalitativ-metode/>> [Lest 17.januar 2015]

Sørensen, Jens Rønn. (2011) *Vil du døbes på denne tro? Om folk & folkekirke i samtale*. Fredriksberg, Religionspædagogisk Forlag.

Tinderholt, Solveig. (2013) *Dåp i dag. Foreldres motivasjon og opplevelse av å bringe barn til dåp – en kvalitativ empirisk undersøkelse*. Akademisk avhandling, Det teologiske menighetsfakultetet.

Wikipedia. (18.september 2014) *Kvalitativ metode*. Tilgjengelig fra:
<http://no.wikipedia.org/wiki/Kvalitativ_metode>
[Lest 17.januar 2015]

Øystese, Rune. (2013) Dåpssamtalen, en suksesshistorie. *Prismet*, 64 (3), s.155-171.

Vedlegg / Appendiks

Vedlegg nr.1

Spørreskjema om dåpssamtalen

Dåpssamtalen

Personinformasjon om innlogget bruker og tidspunkt for levering blir lagret. [Les mer.](#)

Side 1

"Hvordan forstår og praktiserer prester i Nidaros bispedømme dåpssamtalen?"

Spørreskjema i forbindelse med fordypningsoppgave i teologi ved Det teologiske fakultetet.

Side 2

Sideskift

Informantens bakgrunn

	Mann	Kvinne
Kjønn? *	☐	☐

	I tjuårene	I trettiårene	I førtiårene	I femtiårene	I sekstiårene
Alder? *	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor lenge har du vært i prestedtjeneste? *

	Jeg er prest i en by	Jeg er prest ute på landsbygda
Hvor er din arbeidsplass? *	☐	☐

Jeg har min utdanning fra? *

OBS! - flere svar mulig

- MF TF KUN Misjonshøgskolen Annet

Dette elementet vises dersom et av følgende alternativer er valgt på spørsmål «Jeg har min utdanning fra?»: Annet

I tilfelle "annet", hvor du har din utdanning fra?

Sideskift

Side 3

Om menigheten din

Hvis du er prest i flere en 1 menighet må du velge svar ut fra en av menighetene dine (alltid den samme)

Hvor mange innbyggere er det i soknet? *

- Under 5000
 5000-10.000
 Over 10.000

Hvor stor er medlemsprosenten i Den norske kirke? *

- Under 85%
 85%- 95%
 Over 95%

Hvor stor dåpsprosent er det i din menighet? *

- Under 85%
- 85% - 95%
- Over 95%

Hvor mange ansatte er det i menigheten? *

- 1-3
- 4-6
- 7-9
- 10 eller flere

Hvilke profesjoner er representert i menigheten din (ansatte)? ***Hvilken målform er brukt i kirken i din menighet/menigheter? ***

OBS! - flere svar mulig

- Bokmål
- Nynorsk
- Sør-Samisk
- Annet

Dette elementet vises dersom et av følgende alternativer er valgt på spørsmål «Hvilken målform er brukt i kirken i din menighet/menigheter?»: Annet

I tilfelle "annet", hvilket målform?

Side 4

Sideskift

Om dåpssamtalen**Pleier du å ha dåpssamtale eller andre dåpsforberedende tiltak (for eksempel dåpskurs) med foreldre før dåp? ***

- Ja, dåpssamtale med kun en familie om gangen (skriv hvorfor)
- Ja, dåpssamtale som gruppesamtale med flere familier om gangen (skriv hvorfor)
- Ja, dåpskurs (skriv hvorfor)
- Nei (skriv hvorfor ikke)

Dette elementet vises dersom et av følgende alternativer er valgt på spørsmål «Pleier du å ha dåpssamtale eller andre dåpsforberedende tiltak (for eksempel dåpskurs) med foreldre før dåp?»: Ja, dåpskurs (skriv hvorfor), Ja, dåpssamtale med kun en familie om gangen (skriv hvorfor), Ja, dåpssamtale som gruppesamtale med flere familier om gangen (skriv hvorfor)

Hvorfor?

Dette elementet vises dersom et av følgende alternativer er valgt på spørsmål «Pleier du å ha dåpssamtale eller andre dåpsforberedende tiltak (for eksempel dåpskurs) med foreldre før dåp?»: Nei (skriv hvorfor ikke)

Hvorfor ikke?**Hvor mange dåpssamtaler, evt. dåpsforberedende tiltak gjennomfører du i året? *****Er det andre i staben enn deg som gjennomfører dåpssamtaler eller er involvert i planlegging eller gjennomføring av dåpssamtaler/dåpsforberedende tiltak? ***

- Ja
 Nei

Dette elementet vises dersom et av følgende alternativer er valgt på spørsmål «Er det andre i staben enn deg som gjennomfører dåpssamtaler eller er involvert i planlegging eller gjennomføring av dåpssamtaler/dåpsforberedende tiltak?»: Ja

I tilfelle "ja", oppgi profesjon

Dette elementet vises dersom et av følgende alternativer er valgt på spørsmål «Er det andre i staben enn deg som gjennomfører dåpssamtaler eller er involvert i planlegging eller gjennomføring av dåpssamtaler/dåpsforberedende tiltak?»: Nei

I tilfelle "nei", hvorfor ikke?**Har du til vanlig fast regel på hvor du gjennomfører dåpssamtalen / dåpsforberedende tiltak? ***

- Ja
 Nei

Dette elementet vises dersom et av følgende alternativer er valgt på spørsmål «Har du til vanlig fast regel på hvor du gjennomfører dåpssamtalen / dåpsforberedende tiltak?»: Ja

I tilfelle "ja", hvor?

Dette elementet vises dersom et av følgende alternativer er valgt på spørsmål «Har du til vanlig fast regel på hvor du gjennomfører dåpssamtalen / dåpsforberedende tiltak?»: Nei

I tilfelle "nei", hvorfor ikke?**Når til vanlig finner dåpssamtalen/dåpsforberedende tiltak sted i forholdt til selve dåpen? ***

- På dåpsdagen, litt før seremonien
- Samme uke som dåpen
- Innen fire uker før dåpen
- Annet

Dette elementet vises dersom et av følgende alternativer er valgt på spørsmål «Når til vanlig finner dåpssamtalen/dåpsforberedende tiltak sted i forhold til selve dåpen?»: Annet

I tilfelle "annet", når?**På hvilken tid av døgnet finner dåpssamtalen/dåpsforberedende sted til vanlig? ***

- Dagtid
- Kveldstid

Hvor lang tid tar samtalen til vanlig? *

- Mindre en 20 min
- 20 - 40 min
- 40 - 60 min
- Mere en 60 min

Følger du et fast opplegg for dåpssamtalen/dåpsforberedende tiltak? *

- Ja
- Nei

Dette elementet vises dersom et av følgende alternativer er valgt på spørsmål «Følger du et fast opplegg for dåpssamtalen/dåpsforberedende tiltak?»: Ja

I tilfelle "ja", hvorfor?

Dette elementet vises dersom et av følgende alternativer er valgt på spørsmål «Følger du et fast opplegg for dåpssamtalen/dåpsforberedende tiltak?»: Nei

I tilfelle "nei", hvorfor ikke?**Hva pleier du å ta opp i dåpssamtalen/dåpsforberedende tiltak? Fortell! *****Hvilke elementer synes du ideelt sett en dåpssamtale bør inneholde? Fortell. *****Inviterer du også faddere til samtalen? ***

- Ja
 Nei

Dette elementet vises dersom et av følgende alternativer er valgt på spørsmål «Inviterer du også faddere til samtalen?»: Ja

I tilfelle "ja", hvorfor?

Dette elementet vises dersom et av følgende alternativer er valgt på spørsmål «Inviterer du også faddere til samtalen?»: Nei

I tilfelle "nei", hvorfor ikke?

Nevn inntil tre ting du opplever som positivt med å ha dåpssamtaler *

Nevn inntil tre ting du opplever som vanskelig eller utfordrende med å ha dåpssamtaler

Hvilke andre tanker og meninger har du om dåpssamtalen? *

Da er vi ferdig!

Tusen hjertlig takk for god hjelp og støtte. Ha en fin dag videre!

Nettskjema v14.2

Nettskjema bruker informasjonskapsler. Les om hvorfor vi bruker informasjonskapsler og hvordan du kan reservere deg.

Vedlegg nr.2

Informasjons og samtykkeskjema

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt i samband med fordypningsoppgave i teologi

Presters i Nidaros bispedømmes forståelse og praktisering av dåpssamtalen

Bakgrunn og formål

Jeg heter Gunnar Steingrimsson og jobber som prestevikar i Nord-Innherad prosti innen Den norske kirke. I forbindelse med fullføring av cand.theol.-studiet ved Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo, skal jeg gjennomføre en kvalitativ spørreundersøkelse blant prester i Nidaros bispedømme. Problemstillingen for undersøkelsen er: "Hvordan forstår og praktiserer prester i Nidaros bispedømme dåpssamtalen?". Til nå har det vært skrevet flere forskningsbidrag om hvordan dåpssamtalen bør være og hvordan foreldre opplever dåpssamtalen, men vi vet lite om dette fra presters perspektiv.

Jeg planlegger å bruke 8 informanter, ideelt sett fordelt mellom kjønn og bosted (by/land), muligens også alder. Data vil bli innsamlet anonymt via nettskjema, og fortolket og analysert med aktuell forskning om dåp og dåpssamtale som bakteppe. På bakgrunn av tidligere forskning og innsamlede og analyserte data vil oppgaven til slutt inneholde en praktisk-teologisk del der jeg reflekterer over dåpssamtalen normativt og preskriptivt.

For å gjennomføre denne undersøkelsen trenger jeg 8 informanter. Jeg ønsker at både kvinner og menn skal delta, og at jeg får informanter både fra bymenigheter og menigheter på landet. Jeg håper at du kan ta deg tid til å være med og slik bidra til utvidet kunnskap om presters praksis på dette feltet.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse i studien innebærer utfylling av et nettskjema der dels svarer på spørsmål, enten ved å krysse av svar på flervalgsspørsmål eller ved å formulere egne svar/forteller fritt. Utfylling av skjemaet vil kunne ta inntil en time.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Da jeg må ha kontakt med informanter mht. samtykkeskjema vil jeg kjenne til hvem som er informanter. Selve spørreundersøkelsen gjøres imidlertid anonymt via nettskjema.uio.no, som er en løsning som UiO bruker til spørreundersøkelser med høye sikkerhetskrav. Kun jeg og min veileder Birgitte Lerheim vil ha tilgang til skjemaet, og det vil ikke bli skriftliggjort koblinger mellom informantens identitet og opplysninger i spørreskjemaet. Deltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i den ferdige oppgaven. De vil bli gitt kallenavn og plassert i vide kategorier som aldersintervaller (type førtiårene, femtiårene), kjønn og by/land.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 31.07.15. Etter dette slettes datamateriale fra nettskjema.uio.no. Utskrifter vil beholdes en stund med tanke på evt. publisering av hovedfunn fra oppgaven som artikkel, deretter makulert.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Gunnar Einar Steingrimsson, via epost: gunnar.steingrimsson@steinkjer.kirken.no eller telefon: 47200928.

Min veileder Birgitte Lerheim kan kontaktes på epost birgitte.lerheim@uio.no eller telefon 22850385/91795331

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg nr.3

Bekreftelse fra NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS)

Birgitte Lerheim
Fagseksjonen Det teologiske fakultet Universitetet i Oslo
Postboks 1023 Blindern
0315 OSLO

Vår dato: 20.02.2015

Vår ref: 42069 / 3 / LT

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 04.02.2015. Meldingen gjelder prosjektet:

42069	<i>Dåpssamtalen</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Universitetet i Oslo, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Birgitte Lerheim</i>
<i>Student</i>	<i>Gunnar Einar Steingrimsson</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.07.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Lis Tenold

Kontaktperson: Lis Tenold tlf: 55 58 33 77

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Kopi: Gunnar Einar Steingrímsson gunnar.einar@gmail.com

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 42069

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet.

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger Universitetet i Oslo sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal sendes elektronisk, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

Forventet prosjektslutt er 31.07.2015. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)

Vedlegg nr.4

Tabeller

Tabeller

1. Tabell etter innbyggere i soknet

Svar	Antall	Prosent
Under 5000	2	25%
5000 - 10.000	4	50%
Over 10.000	2	25%

2. Tabell etter medlemsprosenten i Den norske kirke

Svar	Antall	Prosent
Under 85%	4	50%
85% - 95%	3	37,5%
Over 95 %	1	12,5%

3. Tabell etter dåpsprosent i menigheten

Svar	Antall	Prosent
Under 85%	3	37,5%
85% - 95%	3	37,5 %
Over 95%	2	25%

4. Tabell som viser medlemsprosent og dåpsprosent i by menighetene:

Sted	Medlemsprosent	Dåpsprosent
Informant 1	Under 85%	Under 85%
Informant 2	Under 85%	Under 85%
Informant 3	Under 85%	Under 85%
Informant 4	85-95%	85-95%

Her kan vi se at medlemsprosent og dåpsprosent går i lag i byene.

5. Tabell som viser medlemsprosent og dåpsprosent i bygda menighetene:

Sted	Medlemsprosent	Dåpsprosent
Informant 5	Under 85%	85-95%
Informant 6	85-95%	85-95%
Informant 7	85-95%	Over 95%

Informant 8	Over 95%	Over 95%
-------------	----------	----------

Her ser vi at medlemsprosent og dåpsprosent går også stort sett i lag ute på landsbygda, men her er tallene høyere enn i byene. Det betyr at det er relativt flere medlemmer i kirken og flere som velger å bære barna sine til dåp ute på landsbygda.

